

Religio medici. : Juxta exemp. Lug. Batavor.

Contributors

Browne, Thomas, Sir, 1605-1682.

Merryweather, John, active approximately 1644-approximately 1681.

Publication/Creation

[Paris] : [publisher not identified], 1644.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/r956dnbs>

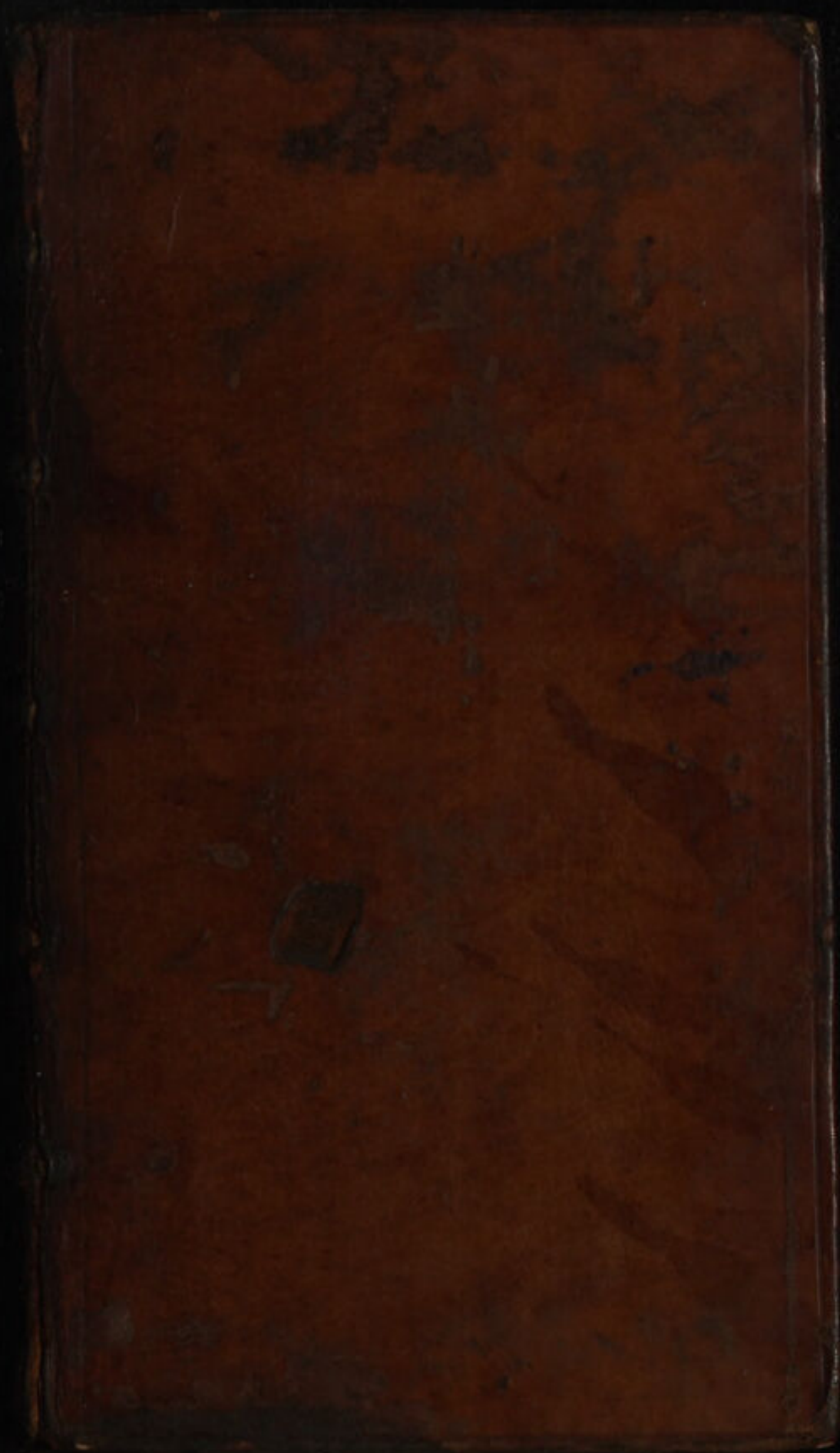
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

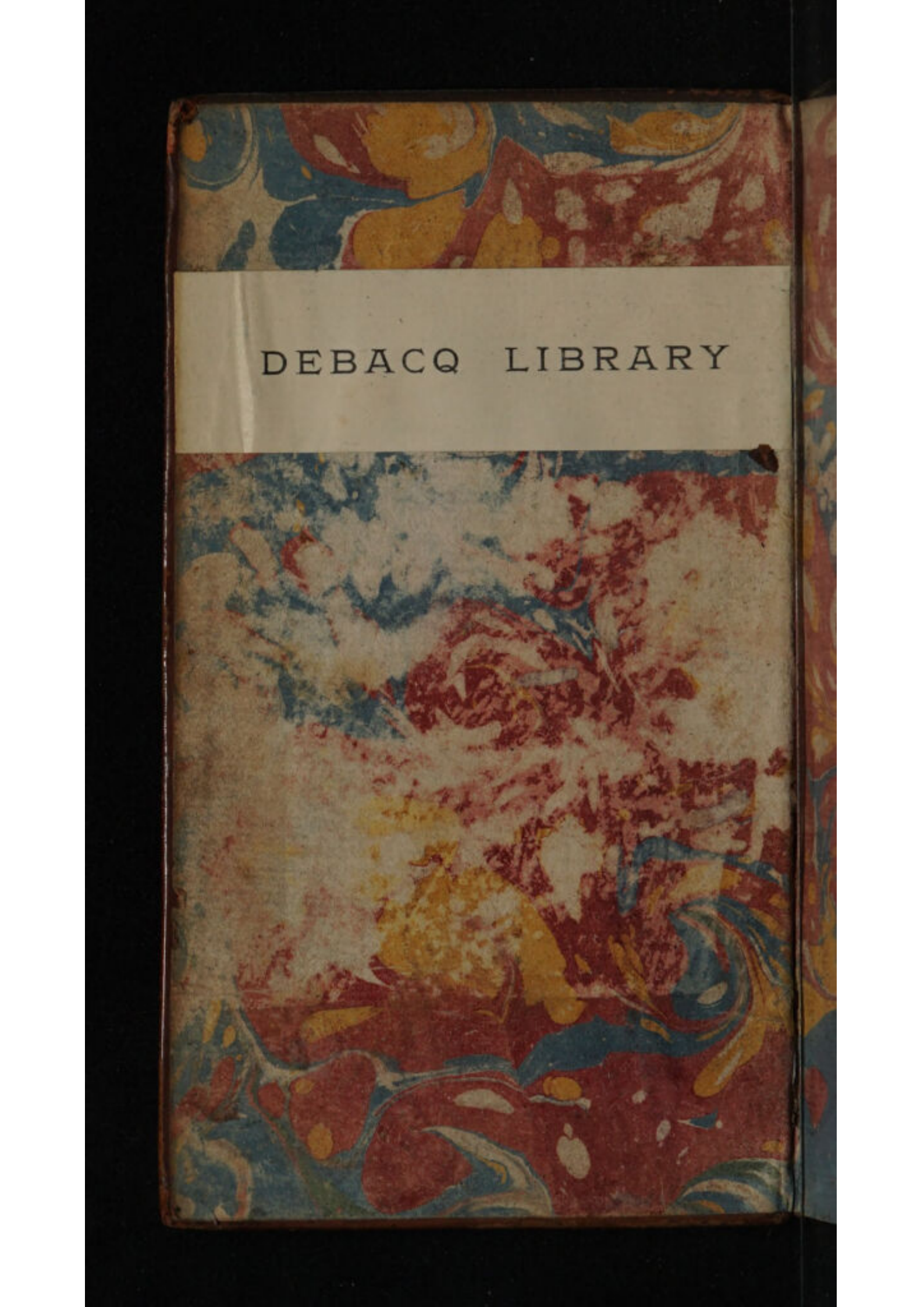

The image shows the front cover of an old book. The cover is decorated with a traditional marbled paper pattern, featuring swirling, organic shapes in shades of red, blue, yellow, and white. A horizontal strip of plain, off-white paper is pasted across the middle of the cover. On this strip, the words "DEBACQ LIBRARY" are printed in a simple, black, serif, all-caps font. The book is set against a dark, solid background.

DEBACQ LIBRARY

3th

A. XXXIX

15724

/A. 17/6

Debacq

Keynes No 60

BROWNE, SW T.

in 12

3th

theologia, theolog.

~~theologia~~ heterodox.

in classe tractatum
singularium, qui
complectuntur errores
particulares.

(heterodox.)

Handwritten text, possibly a title or page number, in a cursive script.

I
A
me
no
la
di
m
p
n
an
ni
cu
la
da
tr
m

LECTORI.

ATheismi suspicione laborantes Medicos, purgaturus hic medendi Artifex, & innocentem artem Apostoli laudibus claram, interque diuina Charismata annumeratam, à magnis & impudentibus vulgi calumnijs vindicaturus, fidem ambiguanon tantum manifestat, verùm etiam occupat omnia quæ contra illam ab Atheis, Turcis, Iudæisque opponi posse arbitratus est. Magni sanè erat momenti ad Medicorum

famam, hanc iniuriam propul-
sare; Dico ampliùs Rei-
publicæ Christianæ non pa-
rùm intererat viros sibi ser-
uare innocentes eosdem-
que Doctos qui dum pro-
fundis aut erectis conati-
bus toti Naturæ rimandæ
mundanoque operiperuol-
uendo incumbunt suo si-
mul opifici haud dubiè fa-
ciunt. Nihil igitur subo-
leat mali Religionis Medi-
ci Titulus, si quidem eius
author firmissimum primæ
veritatis patrocinium susci-
pit: doctissimi acumen in-
genij, plurimis Theologiæ
dogmatibus tradit, sub-
actam ac fœcundam men-
tem in obsequium fidei ac-

commodat; tandemque in-
ter diffidentia Ecclesiæ mē-
bra Christianæ scissuræ in-
gemiscit. Is est (mi Lector)
quem securus tanges : sed
nundum satis tibi innotef-
cit Anglum se licet esse
profiteatur & ad sectam
Anglicanam per vim mali-
gnam natiuitatis aut fortu-
næ præter voluntatem ad-
actum, penè tamen Catho-
licus est, & ita ab Anglica-
nâ Doctrina ad Romanam
deflectens ac propendens
ita ad fidem nostram vni-
uersalem compositus, ita
leniter diffidens à nobis, vt
metu tantùm sociuentis in
Angliâ persecutionis, me-
tu inquisitionis hæreticæ

in aliquibus adhuc aberrationibus detineri videatur. Sanè non pertinax illi suæ sectæ ingenium, sed facile in nostram pietatem synce-
rè mutabile. Quid enim aliud est, parentum aut amicorum funeribus se volentem nolentem, interposito etiam voto soluere iustas preces, vt animæ illorum, dilatâ conscientia, criminibusque dissolutis, eximantur à cruciatu & transuolent in sinum Abrahæ, quid est inquam aliud quam Medicos illos purgatorii ignes nobiscum asserere: quos si se dicat non posse capere, sensu supponit aut intelligentia non si-

de? Quid aliud, adhibere
Sanctos ad dolores, eorum-
que opem ac suffragia, vr-
gentibus miserijs, inuoca-
re, quam ad fidem Catho-
licam se adiungere? Quid
Angelos Custodiæ nostræ
Commisso ac interiore cu-
râ deputatos profiteri, quā
nostrarum partium Theo-
logum se facere? Quid
summum pontificem non
modò non auersari, sed
eundem necessaria venera-
tione colere, & obseruare,
inuehi in eos qui malè ei
dicunt ac Anthichristum
nominant, quid inquam ni-
si vicino vestigio propen-
dere in Catholicam Eccle-
siam, sese remouere à suis,

& Romam, cursu licet lento, contendere. Timidus quidem est dum se tegit, caliginemque offundit altaris mysterio: sed quantum sit hoc in proposito clandestinus quamque habeat apud se reconditam doctrinam, conscia sunt eius de miraculis verba, ubi non vnum alio maius asserit, & fide eadem quâ vnū creditur aliud credi posse innuit disceptatricis Theologiæ argutias ferre nequit nec sublimem hanc scholæ calliditatem patitur, at non illa placet Catholicis omnibus. Alicubi fortasse leues ad credendum irridet, cupitque credulitati proiectæ

ac effusæ adhibere modum,
at nihil agit contra nos,
cum ibidem pertinaces suis-
que consecratos erroribus
ludibrio habeat. Sed quid-
quid tandem sit de eius ge-
nio ac fidei integritate quid
vetat, quominus suadente
etiam scriptura salutem ex
inimicis nostris consequa-
mur? Miraberis saltem, le-
ctor, generosos ac faciles in-
petus eumque ex solo
Ærario suo, libris vacuum,
deprompsisse tam varia
quæ ditionis solius memo-
riæ erant: quid si patres, an-
tiquitatis sacræ testes, con-
sulere potuissent! Certè il-
lud etiam observabis, ad
rationum momenta expen-

denda adeò placidum &
mansuetum ingenium af-
ferre, tantam lenitatem,
condescensionemque (vtar
verbo latinorum patrum)
vt non sit censendus hæreti-
cus, imò sperare possimus,
fore vt animus fidei capes-
cendæ idoneus, adornatis
erroribus planè renunci-
et & ampliori lumine à Deo
Illustretur.

RELIGIO MEDICI.

PARS PRIMA.

Sectio prima.

AD Religionem 'meam quod attinet, licet verisimilia quædam concurrant, ex quibus fieri possit coniectura mihi nullam prorsus esse, cuiusmodi sunt; Hoc vitæ institutum quod secutus sum; isto plerumque nomine male audiens; studiorum meorum genius; Morumque & sermonum in iis quæ ad Religionem spectant indifferentia? dum nec has partes tueri nec illas impugnare consueverim, ea studii, & contentionis acritate, qua plerique fere vti solent. Hæc tamen omnia nequaquam obstant, quo minus honorificum Christiani ausim vindicare. Non quod Bapti-

sterio tantum, aut institutioni, aut
Regioni ei, quæ me peperit, hunc
titulum acceptum feram; quasi aut
eorum, quæ à parentibus incauta
adhuc mente imbiberam, ex edu-
catione confirmatio accesserit; aut
communi quodam assensu Religio-
nem patriam amplexus fuerim: Sed
quod maturiori iam ætate, & pro-
uectiori iudicio, spectatis, explora-
tisque singulis, ipsa gratiæ princi-
pia, rationisque leges, ut huic uni
me addicerem persuaferint. Nec
tamen hic communis eius Charita-
tis, quam omnes humanitati debe-
mus, adeo immemorem me Zelus
reddidit, ut non commiseratione
potius, quam odio Turcas & infi-
deles, nedum, Iudæos prosequi ve-
lim: beatoque hoc cognomine frui
contentus non infesto in eos animo
sum, qui titulum tam gloriosum
respuunt.

M E D I C I.

Sect. 2.

QVia autem hodie Generalius est Christiani nomen, quam ut fidem nostram exprimat; sicut enim terrarum, sic & Religionum Geographia quædam est, nec tantum legibus suis ac finibus distinguuntur regiones, sed doctrinæ etiam fideique suæ Canonibus circumscribuntur; strictius itaque ut agam, Religionem illam Reformatam, de nouo ad incudem reductam profiteor, in qua præter nomen solum nihil displicet. Fidem illam profiteor, quam Christus seruator docuit, quam disseminarunt Apostoli, quæ à Patribus authoritatem, à martyribus confirmationem accepit. Quæ tamen sinistris Principum consiliis, Episcoporum ambitione & auaritia, & fatali temporum corruptione ita tentata, & labefactata fuerat, ita à

natiua sua pulchritudine reciderat, vt ad primæuam suam integritatem recuperandam temporum horum amica & diligenti opera indigeret. Fortuitus autem ille occasionum concursus, rationum rei gerendæ tenuitas, eorumque qui opus tam bonum primi moliti sunt, humilis & abiecta conditio, quæ apud Adversarios nostros risum & contemptum pariunt, mihi quidem admirationem excitant: eadem ista Christo olim, & discipulis eius insolentes Ethnici obiectarunt.

sect. 3.

NEc tamen in vecordem illum pertinacium hominum gregem memet adiungo, qui labefactatum nauigium malunt Fortunæ committere, quam in nauale de integro resarciendum deducere; qui malunt omnia promiscue retinere, quam quicquam inde dimi-

nuere, & pertinaciter esse, qui sunt, quam qui olim fuerunt, ita vt iisdem ex Diametro repugnent. Ab illis, non contra illos Reformationem instituímus, omissis enim conuitiis illis, & verborum contumeliis, quæ quidem affectus & stomachum inter nos discernunt, non causam; Idem vtrisque nomen est, eadem fides, idem necessarium principiorum systema nobis cum illis commune. Mihi itaque Religio non est, eorum familiaritate & consuetudine vti, illorum Ecclesias adire, quoties nostræ præsto non sunt, adeoque vna, aut cum illis aut pro illis vota facere. Ex innumeris istis sacræ paginæ locis, quibus Populo Israëlitico edicitur, ne se Idolorum templis polluant nullam adhuc satis validam consequentiam deductam vidi: Christiani enim omnes sumus, nec eiusmodi aliqua execranda impietate disiuncti, quæ aut

preces nostras aut locum in quo factæ sunt contaminare valeat, aut quæ efficere possit, ut animus sibi constans rectique tenax creatorem suum vel ubiuis gentium adorare nequeat, nedum in locis istis qui cultui eius dedicati sunt: in quibus si cultus, quem hi præstiterint Diuinum animum offensorem reddat, meus forte placaturus est: si ille locum prophanet, fieri potest, ut meus expiet. Aqua Lustralis & Crucifixa (res vulgo formidabiles) nec iudicio meo imponunt nec Religionem peruertunt. Ad superstitionem (quam vocat Zelus mendosus) procliuiorem me esse fateor. Vita sane & conuersatione seuerus sum, moribus tristis, aliquando etiam morosior, in sacris vero, & genu, & pilei, & manus urbanitas, placet, vna cum reliquis omnibus gestibus, qui pietatem internam aut exprimant, aut adaugeant.

Proprium mihi brachium citius,
quam ædem sacram violaturus sum,
quam Sancti alicuius aut martyris
monumentum deiecturus. Ad Cru-
cis, aut Crucifixæ conspectum à
pileo facile temperare possum, nec
tamen sic quin mihi seruator meus
animum subeat. Nec inutiles re-
ligiose peregrinantium labores ri-
dere possum, nec miserandam
Monachorum conditionem con-
temnere: Licet enim in his quæ-
dam præpostere fiant, aliquid ta-
men in se pietatis habent. * No-
lam Aue. Marianam nunquam ni-
si leuato ad Cælum animo audi-
re possum; nec mihi persuadere,
ideo quia isti in vna circumstan-
tia errauerint, mihi licere in omni-
bus cessare, stupido nimirum silen-
tio, & contemptu. Quem itaque

* Qua ad horas 6, & 12, singulis diebus pulsa-
ta monetur unusquisque siue domi, siue foris in
plateis fuerit, ut ad precandum se conferat: quæ pre-
ces vulgo ad Mariam Virginem diriguntur.

illi cultum huic exhibuerunt, ego Deo, cultusque eius errorem precibus meis rite instituti correxi. In processione solemnī quandoque abundantius fleui, cum qui forte vna aderant contradicendi studio & praeiudicio cæci immodico risu diffluerent. Sunt proculdubio & in Græcis, & Romanis, & Africis Ecclesiis ritus quidam & cæremoniæ, quæ qui zelo saniori sunt recte & Christiani vti sciunt, quæ tamen nos improbamus non quidem tanquam in se mala, sed quod vulgus hominum quod quasi limis intuetur veritatis faciem, leuesque & instabiles animos, qui non ita angustum recti tramitem seruare norunt, quin huc illuc in extrema vagabundi ferantur, illecebris suis in superstitionem pertrahant.

sect. 4.

VArii fuere reformatores, varia itidem reformationum genera: Quas gentes singula ratione quadam propria & peculiari, prout cuiusque commodum locique Genius ferebat, administrarunt: alia quidem morose & severe, alia vero tranquille & moderate, non vi distrahentes sed placide diuidentes rem communem, relicta interim honesta quadam reconciliationis possibilitate, quam animi pacis studiosi desiderant, nec prorsus desperant aliquando cum tempore & bono Deo effectum iri: Quanquam si quis extremorum antipathiam affectuumque & opinionum contrarietatem animo reputat, eadem prope spe Polorum caelestium unionem expectare poterit.

SEd vt propiori adhuc differen-
tia fecernar, circuloque arctiori
memet definiam: Non alia est Ec-
clesia, quæ æque per omnia cum
Iudicio meo quadrat, nec cuius ar-
ticuli, constitutiones, & Consuetu-
dines, æque rectæ rationi consenta-
neæ, æque ad pietatis meæ sensum
accommodatæ videantur, ac ea,
cuius Fidei nomen dedi, Ecclesia
Anglicana. Cuius quidem Fidei sa-
cramentum dixi, adeoque & eius
Articulis subscribere, & constitu-
tiones observare duplici nomine
teneor. Alios Articulos vt fide,
aliasue Constitutiones obedientia
vt amplectar, nemo adduxerit:
His quæcunque insuper tanquam
adiaphora accesserint, ea ad iudicii
proprii præceptum, & propriuato
pietatis meæ genio recipio, aut re-
pudio: nec hoc crediturus quod

Lutherus affirmauerit, nec illud repudiaturus, quod improbauerit Caluinus, Nec in vniuersum displicet Consilium Tridentinum nec mihi in totum approbatur Dordracensis Synodus. Ecclesia denique mihi Textus est, vbi silet Scriptura; vbi ea loquitur, Commentarius; vbi vtraque in silentium consensit, nec Roma, nec Geneua mihi religionis canones præscribit, eos mihi à iudici mei dictamine peto. Iniusto opprobrio nos onerant aduersarii nostri, ipsique turpi errore assentimur, religionis nostræ natales ab Henrico Octauo computari. Is quidem Papam Romanum, non fidem eiecit; id quod maiores eius superioribus sæculis & voluerunt, & conati sunt; & nostra etiam memoria Respublica Veneta, vt creditum est, efficere tentauerat, A Charitate alienum est Contumelias illas, & con-

vitia in Pontificem Romanum iacere; Cui saltem vt seculari principi verborum humanitatem debemus. Non deesse fateor, quod nobis Stomachum moueat: Huius Decreto excommunicatus sum, Hæreticusque audio, nec me mitiori titulo dignatur; Illi tamen Antichristum, Hominem peccati, aut meretricem Babyloniam per opprobrium régressisse me nemo vnquam audiuit. Charitatis est sine Reactione pati: Fieri potest, vt Satyræ istæ, inuectiueque ex suggesto orationes apud vulgus aliquid valeant, cuius aures ad Rhetoricam arrectiores sunt, quam Logicam: at quibus grauius est, & sanius iudicium, qui nauront causam iustam temperata disputatione defendi posse, nec Stomachi patrocínio indigere, his inquam Fidem neutiquam confirmare solent.

Sect. 6.

NUlsquam mihi ortum est cum aliquo dissidium propter opinionum discrepantiam, nec inimitiæ susceptæ quod mecum in iis non sentiret, à quibus forsan paulo post & ipse dissensurus sum. Quæstiones super iis quæ ad Religionem pertinent mihi non arident; easdemque consulto detractare soleo: præsertim si quando certamen iniquum futurum sit, adeoque euenire possit, ut patrociniij nostri imbecillitas veritatis causæ officiat. Quoties aliquid addiscere cupimus, cum superioribus contendere expedit, ad nostras vero opiniones confirmandas, cum ijs configere præstat, quos & ingenio, & iudicio superamus, ut ex spolijs, crebrisque victorijs inde reportatis, nostris apud nosmet pretium & honorem conciliemus. Ad verita-

tem vindicandam & propugnandam non est quilibet idoneus assertor: Sunt qui ex principiorum suorum ignorantia, veritatisque propugnandæ inconsiderato Zelo erroris turmas ad prælium inconsultius prouocant, tandemque veritatis Hostibus trophæa remanent. Accidit enim aliquando, vt etiam veritas necessario sit dedenda, haud aliter ac oppidum, quod tamen iure tenes: Præstat hac itaque tranquille frui, quam Belli fortuna periclitari. Si quibus in rebus dubitare contingat, aut eas ex animo patior delabi, aut saltem tandiu missas facio, dum maturiori iam & prouectiori iudicio me inde expedire liceat. Oedipodem enim cuique certissimum esse suam ipsius rationem comperi; eamque esse, quæ modo spatium deliberandi datur, vincula ista & laqueos explicitura sit, quibus qui animo minus
con-

constanti & firmo sunt, impediri solent. In Philosophia ubi sæpe bifrons videatur Veritas, satis Paradoxus sum; at in Theologia viam tritam libens insisto: & nec implicita quidem, nec tamen peruiacaci fide Ecclesiæ primum mobile sequor, ad cuius motum post habitis omnibus eccentrici Cerebri epicyclis feror: qua ratione factum est, vt Hæresibus, Schismatibus, & erroribus omnibus præcludatur introitus: à quibus in præsentia me vndiquaque purum, salua spero veritate, pronunciare possum. Inter studia quidem immaturiora tribus me pollutum fuisse non inficior, non quidem illis in nouissimis his annorum centuriis enatis, sed obsoletis iam & antiquis, nec vquam, opinor, renascituris nisi ex cerebri alicujus nostri similis erratico & euaganti genio. Non enim cum Authoribus suis Hæreses in-

tereunt, sed Arethusæ more, licet hic intercidere videantur, alibi erumpunt. Vnum aliquod generale consilium, non vnā aliquam Heresin è medio tollere valet. Profligari quidem in præsentia potest, non tamen ita extirpari, quin ventura sæcula similesque Cælorum aspectus eandem redditura sint, tandiu iterum victuram, dum iterum condemnetur. Opiniones enim in alia atque alia, iis vnde primitus originem traxerant simili ingenia, post certas annorum periodos incidere solēt, plane quasi per metempsychosin quandam transmigratio fieret. Vt nos ipsos renatos videamus * Anno Platonico non opus est: nec enim est homo simpliciter vnus: Diogenes multi fuerunt.

* Certè quædam temporum est post millia aliorum
 quot Annorum reuolutio, in qua futurum est, ut
 quæcumque antehac fuerant, priori conditioni red-
 dantur; adeoque Plato ipse eodem modo in Scholis
 præcipiat, quo cum hac dictaret.

multi Timones, quamvis pauci ita vocati. Iidem homines, eadem sæcula iterum atque iterum in scenam redeunt, nec quisquam antehac vixit, cuius non similis aliquis reuixerit, & quasi Virbius lumen reuiferit. Ex Hæresibus autem istis prima erat, Arabum illa, Animas humas vnà cum corporibus interire, die tamen nouissimo resurrecturas, non quod Animam planè mortalem esse senserim, aut id si esset, quod Fides sola non Philosophia hætenus redarguere valuit, & si vtrumque sepulchrum vna introiret, eam tamen, sicut & corpus, resuscitandam esse. Nec profecto aliter ac vili nostra natura dignum est, nobiscum agetur, si vsque in tenebris obdormiamus, dum stupremum illud classicum canatur. Serio naturæ nostræ vilitatem dum necum reputarem, hanc Animæ dignitatem arrogare metui. Liceat

modo Seruatore meo tandem aliquando frui, prope in æternum me nihil esse, haud moleste paterer. Secunda Origenis erat, Deum in æternum pœnas non sumpturū, sed post definitum iræ suæ spatium, liberaturum esse à supplicio damnatas animas: In quem errorem incideram, dum misericordiam diuinam, magnum illud Dei attributū serio meditarer; eique aliquantulum indulgi, & quod ab omni malignitate alienus esse, aptumque & non inutile pondus habere videretur ad animū ab altero illo Desperationis extremo subtrahendum, cui nos melancholia, & Contemplatio obnoxio reddunt. Tertia erat, pro Defuncti oratio, quam quidem numquam aut defendi, aut exercui, id tamen per Veritatem & Religionem nostram licuisse sæpius optaui; certi quibusdam Pietatis argumentis a id adductus: ægrè enim mihi tem

perare solitus sum, quoties amicum aliquem decessisse significaret Campana, quin pro eodem preces funderem, & pro anima eius, conspecto corpore, vota facerem: Sic nos posteritati commendari mihi longe nobilius visum est, quam Historicorum calamis. Opiniones istas numquam aut pertinaciter propugnavi, aut aliorum fidem iisdem implicare conatus sum: nunquam ne Charissimis quidem indicaui, aut discutiendas proposui: unde factum est, vt nec propagarem in alios, nec in me ipso confirmarem; vltro passus eas materiam illam, unde primum hæc flamma nata est, depasci, adeoque fomento nullo aliunde admoto insensibiliter tandem extinguui. Hæ igitur opiniones quamuis à legitimis Consiliis damnatæ, in me quidem Hæreses non fuerunt, sed meri tantum & simplices intellectus errores.

non accedente voluntatis prauitate. Illis non tantum deprauatus est intellectus, sed affectus etiam morbidus, qui Paradoxi aliquid habere non contenti sunt, nisi & Hæresin insuper adiungant, nec opinionis alicuius authores esse, nisi sectæ etiam sint, scelesto illi, primoque Schismatico Lucifero non dissimiles, qui solus errare non contentus multas spirituum Legiones in factionem pertraxit; & ea experientia edoctus Enam solum tentare satis habuit, ut qui bene nosset contagiosam peccati naturam, alterique tantum imponere, tacite & consequenter perinde esse, ac si verumque deciperet.

sect. 7.

ORituras esse Hæreses Christus olim ipse vaticinatus est, at antiquas abolendas esse nullus prædixit. Hæreses necessario futuras

verum est, non tantum in Ecclesia nostra, sed aliis etiam. Ipsæ Hæreticorum doctrinæ suas habent hæreses, & non tantum ab ecclesia nostra diuisi sunt Arriani, sed etiam inter seipso: qui enim ingenio ad Schismata procliuēs sunt, & rebus nouis natura student, vsque sponte sua latius diffunduntur, nullo ordine, nulla Oeconomia coërcendi. Ideoque ab aliis separati inter se ipsos minus firmiter cohærent, nec publica scissura, & Ecclesiæ dichotomia contenti, minutim sese etiam atque etiam disseccantes, in Atomos prope tandem comminuuntur. Ita sane natura comparatum est, vt viri singulari ingenio singulares itidem opiniones, & dogmata perpetuo habeāt, eaque non tantum à suæ aut alterius cuiuslibet Ecclesiæ, sed à cuiuslibet etiam Authoris sententia diuersa, quod quidem sano iudicio

citra omnem aut offensionem aut
Hæresin licebit. Innumera enim
illa, & Conciliorum decreta, &
Scholarum subtilitates multa ad
huc integra & intacta reliquerunt,
in quibus mens proba & ingenua
libere expatiata innocuo se lusu re-
creare poterit, procul omni Hæ-
resis periculo.

sect. 8.

ÆRia autem illa Theologiæ
Myſteria, caligantesque Re-
ligionis subtilitates, quæ tot me-
lioris notæ hominibus cerebrum
cardine emouerunt, non vnquam
mihi piam matrem læserunt: Nec
profecto satis impossibilitatum in
Religione nostra habere videtur
alacris fides: Cuius myſteriorum
altissima profunditas, non tantum
dilucide explanata est, sed Syllo-
gismis etiam, rationisque amissi
confirmata. Obscuris aliquando

denijsque Vestigijs mysterium aliquod libens sequor, donec ad *O Altitudo* ratio perueniat. Nodos illos de Trinitate, Incarnatione, & Resurrectione animi relaxandi gratia mecum interdum solitarius meditor, mentemque in his comprehendendis exercere soleo. Quæcumque mihi, aut Satanas, aut Ratio rebellis objiciat, ea omnia vno illo paradoxo Tertulliani consilio expedio, *Certum est, quia impossibile est.* In difficillimis quibusque fidem exercere studeo: ea enim credere, quæ explorata sunt & sensibus constant, non Fidei est, sed Persuasionis. Sunt qui promptius credunt, quod Christi sepulchrum spectauerint, mariaque rubro viso de miraculo nihil dubitant. Ego vero mihi gratulor, quòd in miraculorum tempore non vixerim, quòd nunquam aut Christum, aut Discipulos viderim, quod nec cum

Israelitis mare rubrum transierim,
nec in eorum numero fuerim quos
Christus per miracula sanauit: hic
enim mihi nolenti volenti creden-
dum fuisset, nec ad me pertinuisset
Benedictio de omnibus illis pro-
nunciata, qui non videntes credi-
derint. Facilis est eorum, & necessa-
ria credulitas, qui ea credunt, quæ
oculi & sensus explorauerint. Eum
mortuum, & sepultum resurrexisse
credo, inque gloria eius potius
quam in Cenotaphio & Sepulchro
contemplari cupio. Hæc autem
credere minimum est, hanc fidem
vt æquum est Historiæ debemus.
Illis erat præ cæteris nobilis & a-
nimosa fides, qui ante aduentum
eius vixerant: ex obscuris enim
Vaticiniis, mysticisque typis cre-
denda expiscati, expectarunt ea,
quæ impossibilitatem quandam præ
se ferebant.

Sect. 9.

Habet profecto aciem quan-
dam omnis firma fides, nec
durior erit Metaphora, si quis dicat,
Gladius fidei. Eadem tamen in
huiusmodi nodis pro clypeo potius
utor, quo titulo ab Apostolo insi-
gnitur: eumque invulnerabilem fo-
re cōperi, qui hoc munitus in certa-
men descenderit. Ex quo eo profe-
cerat sapientia mea, ut scire nos ni-
hil scire, Ratione mea usus sū Fidei
indies magis magisque obsequenti.
Nunc mysterium aliquod ex descri-
ptione Platonica intelligere cōten-
tus morosam Definitionum seueri-
tatem non exegero. * Allegoricam
illam Hermetis descriptionem Me-
taphysicis omnibus Theologorum
definitionibus longe præfero. In
quibus Rationi satisfacere nequeo.

* *Sphæra cuius centrum ubique, circumferen-
tia nullibi.*

Phantasiæ morem gerere soleo :
Æque mihi arrisurus est , qui Ani-
mam definierit , Angelum hominis
corpus Dei ac qui , *ἐντελέκειαν*.
Qui lucem Vmbram Dei , ac qui
Actum perspicui. Quæ obscuriora
sunt , quam vt Ratio comprehen-
dere possit , ea descriptione aliqua
aut periphrasi adumbrare conue-
nit. Cum enim hinc Ratio nostra
didicerit experta , quam imbecilles
vires habet , quamque impar sit ad
manifestos istos & quotidianos
Naturæ effectus explicandos , sum-
missior tandem futura est , & in Fi-
dei subtilitatibus minus audax. His
artibus , inquam , Rationem paula-
tim subigens ad Fidei imperium
fingo. Credo iam tum fuisse arbo-
rem ex cuius fructu parentes nostri
gustauerint infælices , quamuis in
eodem ipso capite , in quo Deus i-
p̄s interdixerat , diserta testentur
verba nondū natas fuisse agri plan-

tas nondum enim effecisse Deum
ut in terram plueret. Quod serpens
ille ventre graderetur (si tamen hoc
ad literam intelligendum est) ei ex
corporis figura etiam ante male-
dictionem contigisse credo. Virgi-
nitatis probandæ rationem Iudæis à
Deo præscriptam incertam admo-
dum & fallacem comperi. Docet
& experientia, & Historia, non
tantum certas mulieres, sed totas
etiã nationes ab illa Puerperii ma-
ledictione immunes fuisse, quam
tamen toti sexui Deus denunciaf-
se videtur. Verissima tamen esse
hæc omnia credo, quæ tamen fal-
sa esse mihi Ratio persuadere pa-
rat. Nec Fidei esse vulgaris arbi-
tror res huiusmodi credere, quæ
Rationem tantum superare, sed &
ipsi, & sensuum testimoniis repu-
gnare videntur.

Solus cum sum, & à turbata se-
gregatus (*nec enim cum porticus,
aut me Lectulus accepit, desum mi-
hi*) solum tamen me non esse cogi-
to, ideoque non excidit mihi eum,
eiusque attributa meditari, qui sem-
per vna versatur; præsertim summa
illa duo, Sapientiam eius, & Æter-
nitatem: illa mihi mentem recrea-
re soleo, hac confundere: quis enim
de Æternitate aut sine solæcismo
verba facere, aut sine exstasi cogi-
tare poterit? Tempus animo com-
prehendere licet, vt quod quinque
tantum dierum spatio nobismet ip-
sis grandius sit, adeoque eundem
nobiscum orbis Horolcopum for-
tiatur: Quoties vero eo vsque in
præterita retro ferri conor, vt prin-
cipium, aut tam immenso saltu in
futura promicare, vt finem eius ef-
sentia animo complectar, quam &

principio & fine carere statuimus, toties ad illud sancti Pauli Asylum me recipere cogor. Nec ipsos Angelos id posse Philosophia nostra asserere audet. Nullam creaturam sui capacem creavit Omnipotens. Se ipsum comprehendere posse, eius ipsius solum naturæ proprium est. Sum, qui sum, est ipsius definitio Mosi à seipso dictata; brevis ea quidem, quæ breuitate sua mortalibus animis sensus confunderet, quicumque eum interrogare auderent, aut ex ipso, quid esset, quærere. Ille solus est, reliqua omnia fuerunt, & erunt; at distinctiones temporum non habet æternitas. Ideoque vox illa terribilis Prædestinatio, tanta difficultate à rudioribus intellecta, tantoque negotio etiam à doctissimis explanata, non est, si de Deo recte sentire velimus, non est apud eum præscia futuræ nostræ conditionis determinatio, sed breuissima

quædam voluntatis eius sententia, eo ipso momento completa, quo decreta est. Æternitati enim, cum indiuisibilis sit, & tota simul, nouissima illa tuba iamdudum sonuit, iamdudum in flammis cruciantur damnati, & in sinu Abrahami Beati recumbunt. Vnius tantummodo dieculæ rationem mille annos apud Deum habere Sanctus Petrus verecunde dixit: si enim Philosophorum more loquendum est, Temporis illa momenta, quæ fluxu suo continuato in mille demum annos deducuntur, ne momentum quidem vnum apud illum constituunt. Quod nobis est futurum, Æternitati presens est: Cuius tota Duratio nihil aliud est, quam momentum fixum, & stabile, sine successione, sine partibus, sine fluxu, aut diuisione.

Sect. II.

NON aliud attributum maiore difficultate Trinitatis mysterium implicat, vbi in relatione Patris & Filii neganda est prioritas. Mirum mihi videtur, qua ratione Aristoteles mundum æternum fuisse intellexerit, aut duo simul æterna constare voluerit. Similitudo illa de Triangulo intra quadrangulum contento, illustrare aliquantulum videtur illam Animarum nostrarum Trinitatem, vt & ea vicissim triplicem Dei vnitatem. In nobis enim non tres sunt Animæ, sed Animarum Trinitas. Tres sunt, si non Animæ distinctæ, distinctæ tamen facultates, quæ in distinctis etiam subjectis, & possunt, & solent seorsim subsistere, ita tamen in nobis vnitæ, vt vnicam tantum animam & substantiam constituent. Si qua daretur tanta perfectione

anima, vt tria distincta corpora simul informare possit, hanc pusillam quandam Trinitatem dicere liceret. Et si numerum ternarium distinctum animoingas, intellectu non diuisum, aut separatum, sed in vnitae sua contentum; ea demum est perfecta Trinitas. Mysticam illam Pythagoricæ philosophiæ rationem, arcanamque numerorum Magicam sæpe admirari solitus sum. Caue à Philosophia, Præceptum est non nimis laxè interpretandum: Nam in hac rerum naturalium compage, Theologica quædam legere est, non illa quidem literis majusculis, sed stenographia quadam, breuibusque Characteribus expressa, quæ in tenebrosa scientiæ Abyssu prudentioribus pro Lucernis esse possunt, illisque, qui sano iudicio vti, fidemque integram seruare norunt, pro machinis & Scalis, ad Theologiæ

muros arcesque altissimas conscendendas. Me vnquam seueriorum Scholarum risus ab Hermetico illo dogmate deterruerit, nihil aliud, nimirum hunc mundum visibilem esse, quam Inuisibilis simulacrum in quo res nullæ veras essentias sortiuntur, sed æquiuecas tantum icones & effigies, prout substantiam aliquam magis realem in fabrica illa inuisibili referunt.

sect. 12.

ALterum illud attributum, quo pietatem meam recreare soleo, est Sapientia eius. Hæc me beat, huius solius meditandæ causa non pænitet me in literarum studiis fuisse educatum. Hac in re quoties mecum reputo, quanto beatior sit nostra quam Vulgi conditio, & quanta hinc Animi fælicitas vsque accedat, omnium equidem studiorum meorum in quo-

cunque tandem scientiæ genere positorum amplam & liberalem mercedem percepisse videor. Sapientia est pulcherrimum eius Attributum, quam licet nemini mortaliū consequi detur, grata tamen fuit Deo Solomonis Oratio eandem petentis. Ideo sapiens est, quia omnia nouit, & ideo omnia nouit, quia vniuersa creauit; eius tamen sapientiæ summa est, id comprehendisse, quod non creauit, nimirum se ipsum: Hæc ut ipsi est, ita homini etiam suprema sapientia. Hanc ob causam meum vitæ institutum pluris æstimo, & ipsius Diaboli consilium amplector: si quæ * Delphis, ea olim in Paradiso præcepisset, & nosmetipsos felicius nossemus, nec metuissimus nouisse illum. Sapientem esse in omnibus scio, in iis quæ intelligimus admirabilem, in

* γνώσις σεαυτοῦ.

his tamen longe admirabiliorem,
quæ intellectu comprehendere ne-
quimus. Nos illum per umbram
tantum & reflectionem quasi rimis
intuemur. Hebetior est mentis no-
stræ acies, quam Moſis oculi; nos
enim posteriores inferioresque Di-
uinitatis partes ignoramus. Arca-
num conſiliorum eius Labyrin-
thum explorare velle, non tantum
Stultitiæ est in hominibus, ſed in
iſtis etiam Angelis Audaciæ. Vt
nos, ſic illi quoque Famuli eius
ſunt, non ſenatores: Non aliud
concilium habet, quam myſticum
illud Trinitatis; in quo licet tres
ſint perſonæ, vnica tamen mens eſt,
quæ nullo refragante decernit. Non
illi conſultatione opus eſt nec enim
ex deliberatione proficiſcuntur A-
ctiones eius. Quod optimum fa-
ctu fuerit, ſua protinus natura ſa-
pientia eius itelligit. Summis vſ-
que & puriſſimis Bonitatis ideis

mens abundat, Consultatio & electio, quæ in mente nostra diuersæ sunt operationes, in illo tantum vna sunt & simplex motio. Accedente enim voluntate protinus à potentia eius profluunt Actiones. Metaphysicæ sunt speculationes istæ, meæ autem summissiori contentæ methodo, ea tantum vestigia sectantur, & explorant, quæ in creaturis suis obuiisque naturæ effectibus impressa, reliquit. Nullo periculo exploratur mysteriorum horum profunditas: Sanctum Sanctorum non habet Philosophia. Brutis quidem ad habitationem, Hominibus vero ad contemplationem mundus creatus est. Debitum hoc Rationis nostræ erga Deum officium est, idque illi eo nomine præstandum, quod nos bruta Animalia non esse voluerit. Hoc si demeres, non aliter se res haberet quam olim ante mundum creatum; aut ante diem sextum,

cum nondum esset vlla creatura,
 quæ aut mundum intelligeret, aut
 creatum agnosceret. Ad diuinam
 sapientiam perexiguus honor redit
 à rudi illa hominum turba, qui tan-
 tum rustica quadam & crassa ad-
 miratione eius opera suscipiunt. Il-
 li eum egregio honore accumulunt,
 qui operibus eius consulto & pru-
 denter exploratis, creaturisque di-
 ligenter perspectis, doctæ piæque
 Admirationis officium præstant.
 Hanc itaque ob causam;

*EXcute naturam solers, ipsisque petitum
 Imi Erebi cellis redimat mens impigra verum.
 Causarum palantum acies, agmenque coërce
 Ordinibus, rerum series hinc inde retexens.
 Condidit atheream tibi qui cum corpore mentem
 Sola agnoscendus, solaque colendus ab illa,
 Hoc iubet, hoc poscit: Quem quam vis nouerit illa
 Sans Erebo damnat a cohors, non laudibus ullis
 Concelebrare studet, merito non tollere honore,
 Dirus amor tantum est Animis, studiumque no-
 cendi.*

*Hæc igitur versans diuina volumina Rerum
 Fac ô sic relegam, sic ô pater optime nostrum
 Proficiat studium, mox ut prouectior ad te
 Discendum pergam, quoto petere Alta volatu*

*Sic animum doceas, nimis ut sublimia vitem;
 Lassatisque alis ut te super usque residam.
 Sic animus cautis, tamen & sublimibus, alis
 Propter humum volitans summum superabit Olym-
 pum.*

*Tandem Naturæ campos prædatus opimos
 Parvæ apes exemplo referar, fimilique iussu
 Usque tuæ decus, & laudis meditabor honores.
 Donec paulisper mors interpellat, at inde
 Aeterno det idem duci modulamine carmen.*

Hæc fere sunt in quibus submissa creatura gratiam quodammodo referre Creatori poterit. Si enim non ille servandus est qui dicit, *Domine, Domine*, sed, *qui facit quod vult Pater*; Profecto velle nostrum operum loco esse oportebit, faciendique studium faciendorum vires supplere. Aliter enim, quæcunque hic piè syncerèque conati sumus nobis olim anxietatem tantum in sepulchro afferent, efficientque, ut potius metuenda sit, quam speranda resurrectio.

Señ.

sect. 13.

CAusa rerum omnium primaria vnica est, secundariæ quatuor. Quædam Efficiente carent, vt Deus; quædam materia, vt Angeli; quædam Forma, vt materia prima; nulla vero est Essentia, siue creata, siue non creata, quæ nõ causam aliquam Finalem habeat essentia suæ operationibusque propositam: Hæc in Naturæ operibus investigare studeo, ab hac pēdet diuina Prouidentia. Pulcherrimam hanc Orbis, rerumque creatarum compagem struxisse, opus erat solummodo diuinæ Artis; at varias illas operationes singulisque rebus sua mandata munia, non nisi ex sapientia eius Thesauris proficisci oportuit. Solis & Lunæ Eclipses vna cum Causis suis, Naturis, & Effectibus, materiam prope diuinam Speculationi suggerunt; si vero Res

C

has penitus repetas, & rationem explorare contendas, cur eorum motiones in vasto illo circuitu ad huiusmodi Concurfus disposuerit diuina Prouidentia, ita vt sibi inuicem lumen eripiant, suauius sane differes, diuinius philosophaberis. Vnde fit, vt in rebus nonnullis plus aliquando Theologiæ habere videatur Galenus in libris suis de Vsu Partium, quam Suarezius in Metaphisicis. Si quantum in reliquis, tantam in hac causa inuestiganda diligentiam adhibuisset Aristoteles non imperfectam Philosophiam, sed perfectum Theologiæ tractatum reliquisset.

Sect. 41.

Natura nihil agit frustra; Ex omnibus Philosophiæ axiomatibus hoc solum non est disputationis aleæ obnoxium: non ociosa aliqua supellectile instructa est

hæc Rerum Natura, nihil inutile
habet, nihil inane. In creaturis ma-
xime imperfectis, quibus nec in
Arca servari contigit, quæ, vbi-
cunque sol vim suam exerat, ex se-
minibus quibusdam in Naturæ gre-
mio latitantibus nascuntur; in his,
inquam, omnibus Sapientiæ eius
dextra conspicitur. Hinc sibi Ad-
mirationis suæ materiam selegit
Solomon; & si verum fateri volu-
mus; Quotus & quisque est, quem
non Apes, Formicæ & Araneæ sa-
pientiam docere possunt? Quæ tan-
dem docta manus hæc illos docet,
quæ nos ratio ipsa docere nescit.
Balænas, Elephantos, Dromeda-
rios, Camelos, reliquumque id ge-
nus prodigiosum Naturæ opifi-
cium, attonitis animis miratur
crassior hominum turba; sunt hæc,
fateor, quasi naturæ Colossi & au-
gusta eius dextræ opera; plus tamen
Artis & ingenii compages istæ

paruulæ habent, plenius & concin-
nuius Creatoris sui sapientiam osten-
dunt pusillorum istorum Quiri-
tium Respublicæ. Quis non Mus-
cam magis, quam Aquilam Regio-
montani miratur, magis duarum
animarum operationes in breuibus
hisce corpusculis, quam vnus tan-
tum in trunco Cedrino? Maris flu-
xu & refluxu, annuo illo Ægypti di-
luuio, Styli Nautici ad septentrio-
nes conuersione, cæterisque id ge-
nus communibus Naturæ miracu-
lis contemplandis nequaquam con-
tentus, eadem sæpe cum quotidiana
neglectoque Naturæ Artificio
conatus sum componere; idque fi-
ne multo negotio intra meiipsius
Cosmographiam me facere posse
video. Notis intus sunt miracula
illa, quæ foris quærimus. Vniuer-
sam Africam cum omnibus eius
monstris intra nosmet ipsos inclu-
sam habemus. Ipsi audax illud Na-

turæ opus sumus, quod qui diligenter didicerit, prudenter ea per compendium acquireret, quæ cæteri in immenso disperfoque volumine non sine maximo labore consequuntur.

sect. 15.

DVo itaque mihi libri sunt ex quibus Theologiam addisco; scriptus quidem alter est, isque Dei, alter Famulæ eius Naturæ; Vniuersale scilicet illud, & publicum Manuscriptum foliis explicatis omnium oculis expositum. Illum qui in altero numquam viderant, in hoc conspexere. Hæ olim Scripturæ fuere, & Theologia Ethnicorum. Non Israeliticis tantam admirationem excitauit supernaturalis solis statio, quantam illis, quotidianus eiusdem motus, nec tam hi miracula eius stupuerunt, quam illi notissimos Naturæ effectus. Certe mysticæ hu-

ius literaturæ peritia Ethnici Christianos longe superarunt, Characteras istos obscuros multo nobis doctius coniungere, & legere norunt. Nos Hieroglyphica ista vulgaria negligenter inspicimus, Theologiam ex naturæ floribus exuctam aspernantes. Nec tamen ita Dei immemor sum, ut Naturam venerer; Quam non principium motus & quietis cum Scholis definitio, sed, Rectam illam & regularem lineam, immotum illum & constantem ordinem creaturarum actionibus pro sua cuiusque natura à Divina sapientia præscriptum. Singulis diebus revolutionem conficere, solis natura est, hic enim cursus necessarius est, ipsique à Deo mandatus, à quo nequaquam aberrare potest; id autem ne possit, vocis illius potentia effecit, quæ primum illi hunc motum tribuit. Institutum autem istum, Naturæ cursum

Deus rarius mutare aut interturbare solet : sed tamquam peritus Artifex hoc opus suum ita ex omni parte absolutum reddidit ; vt iisdem huius instrumētis vsus occultissima quæque consilia sua sinenoua aliqua creatione facile administret. Sic ligno aquis amaritudinem adimit ; sic creaturas per Arcam seruat, quas tamen pari facilitate per oris sui spiritum creasse potuerat, perito Geometræ non dissimilis qui cū lineam rectam vno circini ductu facilius aut describere aut diuidere possit, hoc tamen circulo aliquo, Artis suæ institutis & præceptis obseruatis efficere mavult. Quamuis hanc Artis suæ rationem nonnunquam negligere & euertere salet quo eos prærogatiuæ suæ commonefaciat, ne forte Ratio nostra potentiam eius in dubium vocare per insolentiam auderet, eumque hæc nec posse statueret. Naturæ

igitur effectus Dei opera voco, cuius illa tantum quasi manus & instrumentum est, adeoque Illius actiones huic tribuere, nihil aliud esset quam honorem Principalis Agentis in instrumentum transferre: quod si iure fecisse licet, quin mallei se nobis ædes nostras construxisse iactant, calamique nostri scriptorum honorem vendicant? Vniuersalem esse pulchritudinem per omnia Dei opera diffusam statuo, adeoque nullum Creaturæ genus aliquid deformitatis habere. Logicæ quomodo consentaneum sit, non satis assequor, vt aut Bufus, aut Ursus, aut Elephantaus deformes vocentur ea enim externa specie, & figura creati sunt, quæ cum ipsorum actionibus formaque interna aptissime conueniant. Vniuersalem illam Dei examinationem hæc omnia subierant, qui vidit, quæcunque fecerat, omnia esse bona, hoc

est, voluntati suæ conformia, quæ
ab omni deformitate abhorret: hæc
enim est ordinis omnis & pulchri-
tudinis norma. Monstra tantum de-
formia dicenda sunt, quamvis &
hæc etiam pulchritudinem quan-
dam sortiuntur, quod adeo ex na-
turæ ingenio, & arte euenit, quæ
partes istas abnormes ita disponit,
vt nonnunquam magis spectabiles
euadant, quam principalis Fabrica.
Strictius adhuc vt loquar, præter
vnum Chaos nihil vnquam defor-
me natum est, in quo tamen ipso
deformitas non erat, quia nec for-
ma, nondum enim à diuina voce
gravidatum fuerat. Naturæ autem
cum Arte non disconuenit, nec Ar-
ti cum Natura, est enim vtrique
Prouidentia famula. Arts est natu-
ræ perfectio: si nunc eodem modo
se Mundus haberet, quo die sexto
habuit, essent adhu omnia Chaos.
Mundum vnum Natura condidit

Ars alterum. Omnia denique artificialia sunt, Natura enim est Ars Dei.

sect. 16.

HÆc est nota ac trita Diuinæ prouidentiae semita, cuius bonam partem Ars & industria inuestigarunt: Cuius effectus prædicere sine oraculo licet, Hoc enim prognosticare est, non Vaticinari. Est autem elia Mæandris, & Labyrinthis impedita via, de qua ne Dæmonibus quidem ipsis, aut Spiritibus ullis sunt certæ Ephemerides. Hæc est Prouidentiae eius obscura, & magis specialis Methodus, qua particulares Indiuiduorum actiones ordinantur. Hanc Fortunam nominamus, serpentinam illam, & flexuosam semitam, qua actiones suas omnes deducere solet, quascunque occultiore ratione administrandas instituit. Crypticam hanc

& inuolutam Methodum semper admirari solitus sum. Nec quoties pericula mihi sæpius vitata, fortuitosque rerum occurfus recordatus, vitæ meæ commentarios & discrimina memoro, Fortunæ tantum gratiæ mihi agendæ videntur, non syderibus meis solummodo gratulandum. Quod Vepreto implicitus hæreret agnus, casui alicui tribuisse Abrahamus poterat. Fortuito tantum accedisse, vt Moses Arcæ inclusus in Pharaonis filiæ conspectum ageretur, humana forte Ratio crediderit. Quot vero & quales Labyrinthos habet illa de Iosepho historia, qui vel Stoicum à sententia sua dimouere possit. Sunt proculdubio offendicula quædam, & moræ vnicuique in vita obiectæ, quæ licet prima specie Fortunæ effectus videantur, ea tamen si diligentius excutias, à dextra Diuina proficisci comperies. Non bruto

tantum casu factum est, vt ad sulphuream Coniurationem detegendam, in reddendis literis error acciderit. Quod nostra illa Anno 1588. de Hispanica Classe victoria non sine tempestatibus & ventorum aduersitate acciderit, id quod illi nobis dedecori vertunt, Fortunæque indulgentiæ tribuunt, hoc idem mihi victoriam ipsam vehementius commendat. Non dehonestaui Nationem nostram Philippus Rex; cum se classem mississe diceret cum hominibus, non cum ventis præliatum. Quoties manifesta Virium iniquitate duo aliqua agentia concurrunt, ipsa Rationis axiomata victoriam fortiori spondent: Quoties vero casus aliquos inopinos incidere & interuenire contigit, eos à superiore aliqua potestate proficisci necesse est, quæ horum axiomatum legibus non tenetur: In quibus, haud aliter ac in

ful-
en-
ac-
no-
ria
to-
od
tu-
oc
re-
o-
ni-
fi-
um
fe-
ua
is
n-
os
re
vo-
re
e-
in

is, quæ in* pariete exarata erant,
manū quidem conspiciamus, ea vero
vnde moueatur, non videmus. Pu-
sillæ illius Hollandorum Provin-
ciæ successum (de qua superbe satis
Tyrannus Turcicus, si quantum
Hispano molestiæ negotiique ab
illa ortum est, sibi obtigisset, mis-
surum se fuisse, dixit, qui ligonibus
furculisque in mare conjicerent)
non Gentis ingenio industriæque
imputare possum; sed Diuinæ tum
clementiæ, quæ solertem illum Ge-
nium animis indidit, tum proui-
dentiæ tribuo, quæ singulis regioni-
bus beneficia sua pro arbitrio dis-
pensat, idque suo cuique tempore
jamdudum præfinito. Non vniuer-
sis simul licet esse sælicibus; cum
enim ab huius imperii ruinis illius
gloria pendeat, suam quodque re-
volutionem amplitudinisque vicif-
situdinem habere oportet, eiusque

* Dan. 5.

rotæ conuersioni parere, quæ ab Omnipotentis dextra, non ab intelligentiis mouetur; quæ Rebus publicis omnibus summatē quandam, & quasi punctum verticale statuit, quo iuxta præstitutam cuique periodum perueniendum est. Omnium enim non hominum tantum, sed Reumpublicarum etiam, sed totius mundi, æua, non quidem Helicis more se vsque & vsque ampliantis feruntur, sed circuli ritu progressa, & ad meridanum suum tandem peruenientia, retro iterum sublapsa referri incipiunt, ingloriaque demum sub Horizonta recidunt.

sect. 17.

HÆc igitur Fortunę effecta nominanda non sunt, nisi Relatiue tantum, quemadmodum & Naturæ opera; Hanc prima vocem ignorantia peperit, falsumque

nomen Diuinæ Prouidentia inco-
gitanter indidit. Non enim est
Causis vllis concessa licentia for-
tuito, & inordinatim operandi, nec
vniuersalis alicuius superiorisque
causæ iniussu vllus vnquam effectus
oritur. Latrunculorum ludum à
precatiuncula aliqua auspicari non
est ita ridicula Religionis, in ipsis
enim fortilegiis, & quæcunque
Fortunæ maxime obnoxia viden-
tur, euentorum certa quædam est
& præfinita series. Ipsi nimirum
cæci sumus, non fortuna: quia he-
betior est nobis oculorum acies,
quam vt administrationis eius my-
sterium perspiciamus, nos stulti
cæcam inepte pingimus, Numinis-
que Omnipotentis Prouidentia
obuelamus oculos. Nec vili illi Pro-
uerbio patrocinator, *Fortunam faue-
re fatuis*: nec arroganti illi Parado-
xo, *Sapientem supra fortunam esse*:
nedum contumeliosis illis poëta-

rum Epithetis, apud quos Impudica, Lena, & Meretrix audit. Ita quidem natura comparatum est, ut fere hi qui singularibus ingenii dotibus præditi sunt, illis Fortunæ careant. Quod tamen illis, qui recte sapiunt huiusque administrationis æquitatem intelligunt, nequaquam animos deicere solet: Præstantioribus enim donati muneribus deulgari ista Felicitatis parte sunt minus solliciti: Iniquissima est eius Ambitio, qui omnia Omnipotentis beneficia sibi soli expetit, nec animi bonis contentus, etiam Corporis illa & Fortunæ postulat: Et erroris plusquam Hæretici sunt isti condemnandi, qui sarcinas tantum, & impedimenta Felicitatis suspicientes, essentialia illa quæ beatitudinem consummant, quibusque Creatorem nostrum referimus, parvi æstimant. Hæc promeruisse tantum satis est illis, qui prudenter

sapiunt, nec vt iisdem fruantur sunt
ita solliciti. Prouidentiam stultis
consultere facile patior: maximum
hoc Diuinæ æquitatis argumentum
est; tantum abest, vt iniqua indul-
gentia videri possit. Naturalium
enim parentum more Deus nobis-
cum agit: qui corpore animoque
valent, ipsos sibi ipsis consultare ju-
bet; In cæteris quod ingenio de est,
ampliori hæreditate sarcit, & in-
ternorum bonorum defectum ex-
ternis compensat; Ita nec est, cur
aut naturæ succenseamus, quæ nos
nudos reliquerit, nec reliquis ani-
malibus inuideamus, vt quibus cor-
nua, ungulas, & vellera tribuerit:
cum ipsi Ratione instructi simus,
quæ nobis hæc omnia facile suppe-
ditat. Non opus est vt tanto argu-
mentorum molimine, Astrologiam
Iudiciariam oppugnare conemur.
Siquid enim veri habet, id Theo-
logiæ nequaquam officit; Licet aut

nasce imperante Mercurio inge-
dium tribuat, aut imperante Iove
Diuitias, Nihil tamen honoris aut
huic aut illi debeo, sed illi tantum
beneuolæ dextræ, quæ incertam
meam & indifferentem natiuita-
tem ad tam amicos aspectus coër-
cuit. Qui omnia per Fortunam ad-
ministrari senserunt, id tantum er-
ratunt, quod ibi substiterint. Ali-
quid hic Diuinitatis subesse, licet
obscurius, agnoscebant Romani,
cum Fortunæ templum ædifica-
rent. Qui enim legitimam rerum
Rationem init, ab Omnipotente
incipit, & in eundem desinit. Com-
pendiosius in cælum iri potest,
quam per illam Homeri Catenam.
Non res est magni negotii & cæ-
lum & terram in vnum idemque
argumentum connectere, & omnia
deinde breuius, quam per Soritis
Aceruum, in Deum resolvere. Li-
cet, enim vt vsu venire solet, à pro-

proximis causis nomina sua sortiantur effectus, Certa tamen & vera omnium causa Deus est, cuius concursus licet vniuersalis sit, in singulas tamen particularium actiones diffunditur; nihil enim aliud est, quam spiritus ille, cuius solius beneficio vnaquæque particularis essentia, non tantum subsistit, sed operatur etiam.

Sect. 18.

NON paucorum Religio in Atheismum conuersa est, dum duas istas secundarias causas, Dei quasi visibiles manus, sinistre & præpostere interpretarentur: Qui salubrium Fidei monitorum immemores Affectuum & Rationis Coniurationi aures præbent. Ideoque semper, quod potui, ad inimicas istas tetricasque Affectuum, Fidei, & Rationis iras componendas operam dedi: Hæc enim tria in

anima nostra imperium affectant, non minus paci ipsius & tranquillitati inimica, quam olim Triumviratus ille alter Reipublicæ Romanæ.

Ratio Fidei rebellat, Affectus Rationi; quæ Fides censuit, Ratio improbat; quæ Ratio statuit, auersatur Affectus, & tum huius, tum illius sententiæ refragatur Ratio. si tamen prudens & placidum iudicium accesserit, ita res hæc tota componi poterit, ut omnia simul regnent, nec tamen nisi unicam Monarchiam constituent, cum vnum quodque ius suum & auctoritatem, & loci, & temporis ratione habita legitime exerceat. Habet quidem ut Philosophia, sic Theologia etiam: impeditos quosdam nodos, obiectionesque contumaces, quibus, quæ est cognitionis nostræ infelicitas, non raro implicari solemus, Quod genus me vno

nemo hominum plura expertus est; quæ equidem non vi & armis, sed genibus flexis subegi. Nec enim nobis cum dubitationibus istis certamen est, sed cum ipso Diabolo: Ille, quæ est spiritus eius scelerata improbitas, etiam studiis nostris ad infidelitatem in nobis generandam utitur; & quædam naturaliter fieri posse ostendens, de miraculis ipsis suspicionem injicit. Ex Archidoxis & arcanis rerum Sympathiis perlectis, similiter in æneo olim serpente nihil fuisse miraculi persuadere parat, hæc enim omnia per Sympathiam aliquam effecta fuisse, & remedium illud per artes Ægyptiacas sine miraculo inuentum. Cum itidem in Bitumine experimenta quædam conspexissem, & longe etiam plura de Naptha legissem, ille statim animo curioso de Altaris igne suspicionē injicit, nec miraculi quicquam edidisse Eliam,

cum Altare fossa cingeret, aquamque circumduceret; non enim materiam illam aduersario humore extinguere, sed in mediis inimicæ aquæ amplexibus exardescere; Ad eundem modum Sodomorum combustionem naturalem fuisse, & lacum illum ante incensa Gomorrha Bituminosum & Asphalticum. Noui hodie mannam in Calabria vberim colligi, idemque olim in Arabia accidisse apud Iosephum legeram; Continuo Diabolus, quale ergo, inquit, fuit hoc Mosis miraculum? Non aliud tunc viderunt Israelitæ, quam hodie Regionum istarum incolæ. Sic ille, quasi in Latrunculorum ludo mihi Peditem cedens, Reginam captat; Studiisque meis ingenius sinistre vsus Fidem mihi labefactare conatus est, dum ego Rationi cumulandæ studeo,

Sect. 19.

NEc tamen aut hæc, aut vlla alia tantum apud me vnquam valuerunt, vt ad infidelitatem aliquam, aut deplorata Ateismi dogmata pertraherent; nullos enim vnquam Atheos fuisse jamdudum credo. Qui homines à Brutis animalibus religione distingui statuunt, veri similiter loquuntur, & hoc pari probabilitate tueri poterunt. Illud Epicuri dogma, quo Diuinam prouidentiam sustulit, Atheismus non erat: Ex sublimi enim & magnifica opinione de Deo concepta, Majestatem eius indignam iudicauit, quæ vilas istas Inferiorum actiones curaret. Fatalis Stoicorum necessitas nihil aliud est, quam diuinæ voluntatis immutabilis lex. Qui olim spiritus sancti Diuinitatem sustulerunt, hæreticorum nomine solummodo damnati

sunt, & qui hodie seruatorem nostrum abnegant, licet Hæreticis omnibus deteriores, Athei tamen non sunt. Vtcunque enim in Trinitate duas esse personas negent, vnum tamen Deum esse nobiscum statuunt.

Monstrum illud hominis, Diis inferis à secretis Scelus, nefarii illius tractatus de tribus Impostoribus * author, quantumuis ab omni religione alienus, adeo vt nec Iudæus, Turca, nec Christianus fuerit, plane tamen Atheus non erat. Est sane suus cuique regioni Machiauellus, suus cuique sæculo Lucianus. De quibus vt ne audire quidem Vulgo tutum est, ita nec qui prouectiori iudicio sunt eosdem audacius aggredi debent. Hic ea Satanæ Rhetorica latitat, quæ mentes, aut leues, aut præiudicio tentatas facile peruertit.

* Bernardinus Ochinus,

HÆc omnia me perlegisse fateor, nec tamen quicquam reperisse, quod prudentem Fidem labefactare possit. Quamuis non desunt apud quos leues isti & inanes verborum fumi pondus habeant. Doctorem quendam Medicinæ in Italia noui, qui animam esse immortalem sibi persuadere non poterat, quia id Galenus dubitare visus est. Cum alio quodam in Gallia mihi familiaritas contigit, Theologo quidem eo, & singularis ingenii viro, ita tamen super eadem re tribus* Senecæ lineis implicato, & impedito, vt nullis argumentorum antidotis, siue è scripturis sacris, siue è Philosophia desumptis, erroris eius venenum expelli posset. Est Genus quoddam hominum, qui

* Post mortem nihil est ipsaque mors nihil. Mors indiuidua est noxia corpori, nec patiens Anima. Toti morimur nullaque pars manet nostri.

Nautis credituri quæcumque narrauerint, Sancti Pauli testimonia in dubium vocant; cumque Plinii & Æliani traditiones strenue defendant, iidem in sacrae Paginæ Historiis quærunt & hæsitant, & ea solummodo fide dignantur, quorum aliquid simile apud Ethnicos scriptores repererint. Esse quædam fateor in Scripturis sacris, quæ si quis cauillandi animo legerit, nugacissimas quaslibet Poëtarum fabulas superare videantur. Omnes licet & superiorum ætatum Legendas, & præsentis ineptias percurras, vix quicquam reperias quod cum Samfone certare poterit. Quæ tamen omnia facile possibilia sunt, si modo minimum Omnipotentis digitum admotum cogitemus. Fieri non potest quin & in hominum sermone, & in ipsa infallibili Numinis voce, sæpe abnormitates quædam, Contradictiones, & Antino-

miæ apparere videantur, quod adeo ex debili ingenii nostri captu accidere solet. Possim ipse Nomenclaturam quandam dubitationum in medium afferre, quæ adhuc, vt opinor, intactæ sunt, nec à quoquam, quod sciam, in controuersiam adductæ, nec tamen eiusmodi sunt quæ statim atque audiuntur explicari possint, non quæstiones inanes, & ineptæ, non objectiones è fumo natæ: Atomos enim in Theologia non fero. Columbam ex arca emissam nec reuersam lego, non tamen quæsiturus quo pacto relictum socium postea repererit; Lazarum ab inferis reuocatum, nec tamen scire laboro, vbinam gentium eius anima interæa hæserit; nec Iuris controuersiam moueo, Liceretne illi, quem hæredem scripserat, bona eius obtinere; an ipse iam in vitam redux facultates suas iure repetere possit. Ex sinistro an dextro Ada-

mi latere formata fuerit Eua, nullus disputo; necdum enim mihi satis certo constat, quid dextrum aut læuum in homine sit, ut numquid huiusmodi discriminis Natura dederit. Ex Adami costa extractam credo, non anxie disceptaturus, Vtrius ad Resurrectionē hæc costa futura sit; non vtrum Adamus Androgynus esset, quod ex Textus littera Rabbinī probare volunt: Androgynum enim fuisse, antequam esset femina, aut vtriusque naturæ compositionem, antequam altera crearetur, Rationi parum consonat: Similiter nec vtrum mundus sub tempus autumnale, æstiuum, aut vernum creatus esset, nam in his omnibus creatus est: nec refert quodnam ex cælestibus signis sol obtineat: hæc enim quatuor anni tempora semper actu existunt: Luminaris eius est, annum in quatuor tempestates distinguere, quas o-

mnes
terræ
in sing
parite
est co
nonne
opini
tilare
dem
studia
omnia
biobh
tareu
idem

H
in my
Alia
iudici
mihi
ficulta
afferu

omnes eodem tempore in vniuersis
terræ partibus efficit, & successiue
in singulis. In Theologia quidem
pariter ac Philosophia non paruus
est controuersiarum numerus, quas
nonnulli, iique summa eruditionis
opinione viri, & proponere & ven-
tilare solent, in quas ne horas qui-
dem vacuas, nedum seria nostra
studia impendenda censeo; digna
omnia, quæ aut Pantagruelis Bi-
bliothecæ dicentur, aut cum Tar-
tareto de modo Cacandi in vnum
idemque volumen compingantur.

Sect. 21.

HOc genus subtilitates illis o-
mnibus indignas censeo, qui
in mysterio tam serio versantur.
Aliæ etiam sunt quæ frequentius in
iudicio sisti solent, quæ tamen, vt
mihi videtur, nullam Fidei aut dif-
ficultatem, aut impossibilitatem
afferunt. Ridiculum est illud Noë

Diluuium pro Deucalionæo ita præterire, quasi Vniuersalis ille cataclysmus à particulari hac inundatione absorberi possit. Semel fuisse diluuium non tam mirandum mihi videtur, quam non semper esse. Posse omnia Animalium genera, cum debita insuper & necessaria commeatus copia, in Arca fuisse seruata, eaque non trecentis cubitis maiore, si quis rectam rationem ineat, perfacile videbitur. Aliud Arcanum est, non quidem illud à sacra pagina petatum, quod difficilius expeditur, bonumque illum Patrem ad miraculi refugium compulit, quo pacto nimirum euenisset, vt separatæ orbis particulæ, diuisæquæ insulæ, non tantum incolerentur ab hominibus, verum etiam à Tigribus, Pantheris, & Vrsis habitarentur. Vnde belluis rapacibus, noxiorumque Animalium genere abundaret America, &

equo tamen careret, iumento ad
tam multa utili: Qua ratione non
aves tantum, sed nocentissima
etiam & ingrata animalia illo tra-
iecissent. Qui accidat, ut Anima-
lia quædam ibi reperiantur, quæ in
triplici hac Continente frustra quæ-
sueris. Quæ omnia nobis mira vi-
deri oportet, qui arcam tantum v-
nicum, & unicunque Araratū agnos-
cimus, vnde in omnes orbis terra-
rum partes vniuersum Animan-
tium genus diffunderetur. Qui ut
huic rei remedium inueniant, Di-
luuium particulare statuunt, prin-
cipio nituntur mihi nequaquam
concedendo; quippe cui aduerse-
tur, non tantum negatiuum à scri-
pturis argumentū, sed Ratio etiam:
Noë enim tempore mundum æque
populosum fuisse, ac hodie est, &
tunc ad genus Humanum propa-
gandum mille quingentos annos
æque suffecisse, ac postea quater

mille, probabile facile reddidero. Alia etiam quædam ex scripturis vulgo afferuntur paremque cū iisdem fidem obtinent, quibus tamen Rationis meæ libertatem immancipare nolo. Cæteris omnibus Adami filiis viuaciorem fuisse Methusalam, paradoxum habeo; nec fuisse quisquam probauerit, imo ex ipsa contextus serie contrarium euincam. Iudam sibi vitam laqueo finiisse ex sacra pagina non constat: licet enim quodam in loco id textus videatur dicere, adeoque vocis ambiguitate factum sit, vt sic interpretes transtulerint; alibi tamen vbi res tota diligentius ex ordine prescribitur, hanc ipsam sententiam improbabilem reddit, & euertere videtur. Turrim Babylonicam à patribus nostris secundum Diluuium ideo extructam fuisse, vt in simili cataclysmo refugium fuisset, vulgo creditum est. Cum tamen scripturæ aliud eorum fuisse

consilium narrent; vt taceam, quod hoc ipsa loci circumstantia improbabile reddatur, erat enim planities in terra Shinar. Hæc, vt quæ Fidei Articuli non sunt, libera disputatione ventilare licet. Sunt & alia à Textu familiariter deducta, pace tamen aliorum dixerim, parum congruenter. Dogma illud de Geniis tutelaribus summa cum confidentia asserit Romana Ecclesia, idque ex responso illo, Petro fores pulsante, *Non est ipse, sed Angelus eius*; hoc est, *Nuncius ab eo aliquis*; sic enim ex Græco interpretari licet, idque eos metu hæsitantes per verba illa voluisse, non est veridissimile. Hanc interpretationem iuniori cuidam Theologo me aliquando suggestisse memini, eumque ita respondisse; ad quam nihil aliud replicuit Opponens Franciscanus, quam nouitiam esse eam, nec satis authenticā interpretationem.

Hominum istæ sunt, adeoque
Erroribus obnoxiaæ fermoci-
nationes super Verbo Dei: Dei e-
nim Verbum esse sanctas scriptu-
ras credo; quæ vt maxime homi-
num essent, eiusmodi tamen esse
me veritas fateri cogeret, quale ni-
hil aut perfectius aut omnibus nu-
meris absolutius vnquam extiterit,
& à quo legendo, etiam si Ethnicus
essem, non abstinere. Ideoque
Ptolemæi iudicium laudo, qui Bi-
bliothecam suam imperfectam iu-
dicauit, antequam hæ accesserant.
Alcoranum Turcicum (nec hoc ex
præiudicio dico) indigestum quid-
dam est, & incompositum; errori-
bus ineptis, & cum Philosophia
pugnantibus, Impossibilitatibus,
figmentis, & nugis plusquam ridi-
culis refertum: Manifestis & aper-
tis Sophismatibus, Ignorantiæ Po-

litia , demolitione Academiarum ,
Eruditionisque omnis relegatione
defensum armis solum & violen-
tia propagatum. Hæ vero sine vlllo
Armorum beneficio per totum ter-
rarum orbem disseminatæ. Obser-
uatione non indignum est , quod
Philo primus animaduertit , Le-
gem nimirum Mosaicam ab omni
immutatione liberam per annos bis
mille permansisse : cum tamen a-
liarum ciuitatum iura , pro tempo-
rum occasione mutari videmus :
etiam ea ipsa , quæ diuinam aliquam
originem iactarant , ita funditus
periisse , vt nullum prorsus eorum
monumentum , aut vestigium super
sit. Præter Zoroastrem etiam alios
ante Mosem scripsisse credo , qui
tamen omnes Temporis fato functi
sunt. Sua scilicet est sicut Scriben-
tibus , sic Scriptis ætas ; Quæ licet
Authoribus suis supersint certam
tamen habent & definitam vitæ

periodum. Hoc solum opus temporis edacis dentibus insuperabile restat, non ante periturum, quam vniuersalis ista flamma res omnes cineres suos fateri cogat.

sect. 23.

VIdi qui desiderata Ciceronis opera, & Bibliothecæ Alexandrinæ incendium, non sine gemitu & suspiriis plorarent. Mihi sane librorum multitudo numerosior videtur, quam necesse sit. Vaticanæ Bibliothecæ cineres & urnam æquo equidem animo spectare possem, modo perdita Solomonis opera cum paucis quibusdam aliis recuperare queam. Enochii etiam Columnas transcriptas velim, si propioris alicuius autoritate, quam Iosephi, niterentur, nec nimis Fabulam redolerent. Plura scripserunt quidam, quam alii locuti sunt; pluresque

resque Authores, citat * Pineda in vnico opusculo, quam toti terrarum orbi ex vsu sunt. E tribus illis eximiiis Germaniæ inuentis duo sunt, quæ incommoditatibus suis non vacant; nec scio, an plus commodi, quam incommodi mortalibus afferant. Non meum solius votum est, sed complurium etiam aliorum præstantiori iudicio hominum, vt Synodus aliqua generalis indiceretur, non quidem ad infestissima Religionis dissidia tollenda, sed quo sælicior esset scientiarum progressus, ad easdem in paucos aliquot & solidæ eruditionis Authores reducendas, & innumeram illam Rapsodiarum multitudinem coërcendam, nulli alii rei inservientium, quam studiis & ingeniis Tyronū perturbandis, Artique & mysterio Typographorū alendo.

* In Monarchia Ecclesiastica mille quadraginta authores citat.

sect. 24.

NON satis mirari queo Samari-
tanorum consilium, qui ad
Mosis Pentateuchum fidem suam
restringerent. Nec minus Rabbi-
norum interpretationis super Ve-
teri Testamento pudet, quam eo-
rundem defectionis à nouo. Vi-
lemne illam & degenerem Iacobi
progeniem, tantopere olim super-
stitioni Ethnicæ addictam, tam
facile ad Vicinorum suorum Idolo-
latriam pertractam, adeo nunc de-
mum pertinaci & improba fide
Dogmatibus suis inhærere, adeo
impossibilia expectare; adeo deni-
que in ipsis Ecclesiæ oculis sine spe
vlla conuersionis persistere? hoc
sane omne miraculum superat. Hoc
idem nobis laudi foret, quod illis
vitio vertimus. Idem enim est in
causa iusta perseuerantia, quod in
mala peruicacia. Atque hic mihi

fratres mei accusandi sunt. Non alij sunt, tam leui, tam fugitiua fide, quam Christiani: non alij qui toties in alias atque alias non tantum Christianismi species transformantur, verum etiam in degeneres illas & contrarias Iudaismi, & Turcismi: Nunc cum Prophetam tantummodo vocare contenti, quem seruatorem olim nominare confuerunt, & quem modo jamdudum venisse credebant, eum de integro expectare incipiunt. Pollicitus est Christus fore, vt in vnum eundemque Gregem congregaremur omnes: Quando vero, aut quo pacto hæc vnitas futura sit, non minus mihi constat, quam de die nouissimo. Ex quatuor illis Religionis partibus, nos per exiguam Portionem sortiti sumus: Nonnullos interdum accedere fateor, paucos tamen eos, nec qui ad illorum numerum comparandi sint, qui indies

Aduersariis nostris adjiciuntur; nec qui à Paganismo deficiunt, sed qui negatiua quadam fide homines, ideo tantum in Christum non crediderant, quod nondum apud eos nomen eius auditum esset. Iudaica autem Religio Christianæ è diametro aduersatur, & vtrique Turcica. De mole enim Turcica conuertenda, vt nunc se habet, spes nulla est: Eam si dissolui contingat, aliquid quidem spei concipi poterit, perexiguum tamen id, & summa improbabilitate implicitum. In omni Fortunæ genere Iudæi peruiaces sunt; nec aliud mille quingentorum annorum persecutionibus effectum est, quam vt in errore confirmarentur. Omnia perpassi sunt quæcumque iam postea contingere poterunt, idque in causa mala ad aduersariorum suorum condemnationem. Persecutio inconsulta est, & præpostera propa-

nec
qui
nes,
cre-
eos
aica
dia-
Tur-
on-
pes
tin-
cipi
, &
lici-
lu-
nille
ecu-
t in
per-
stea
ausa
um
in-
pa-
gandæ Religionis ratio, qua qui-
dam moroso & iracundo zelo hal-
lucinantes, dum infeliciter vteren-
tur, non veram tantum Religio-
nem, sed impias etiam Hæreses, &
malesanas opiniones confirmarunt.
Sic primum Fidei nostræ funda-
mentum iactum est: nec alii sunt
qui persecutiones, numerumque &
fortitudinem martyrum iustius glo-
riantur. Si enim proprie loqua-
mur, hæc ferme sola sunt, & vera
fortitudinis exempla. Quæ à bel-
lis & prælio petuntur, non tam For-
titudinis, quam Audaciæ exempla
sunt; quorum quæ perfectissima fue-
re, adulterinam tantum fortitudi-
nem sortita videntur. Ea omnia si
seuerius examines, quæ in vera &
perfecta fortitudine Aristoteles exi-
git, nihil aliud, quam nomen me-
rum in Domino eius Alexandro
reperies, nihil aliud in inuictō illo
Romano, Iulio Cæsare. Si qui au-

tem reperiuntur, qui fortiter faciendo titulum tam gloriosum meruere: certe fortiter patiendū, quod longe terribilius est, isti præcelluerunt, gloriāque illam iustius & magis heroice vendicare possunt. Illo sane peruenire non cuiuslibet datur, non cælum per flammās petere. Multi sunt, quibus non ea mensuræ plenitudo, non ea fidei animositas contigit, ut examen tam seuerum subire valeant, qui nihilo minus seruatorem suum per tranquillitatem sincere adorant, habentque proculdubio fidem gratam & acceptam in oculis Dei.

sect. 25.

Sicut autem non omnes, qui in bello occidunt, vero nomine milites dicendi sunt: sic nec Martyres omnes illi nominandi, qui Religionis causa mortē obeunt. Iohan. Hus à concilio Constantiensi hæresis

damnatur: idem martyris titulo à
suis ornatus est: Vtriusque partis
Theologiæ iniurius esset, qui aut
Hæreticum, aut martyrem fuisse
negauerit. Sunt proculdubio non
pauci in terris canonizati, in Cælis
nusquam martyres futuri, quique in
Historiis, & martyrologiis inscri-
pti, non tam vere martyres sunt in
conspectu diuino, quam Socrates
olim sapiens ille Ethnicus, qui ideo
capitis damnatus periit, quod Vni-
tatem diuinam, fundamentale Re-
ligionis nostræ principium, con-
stanter assereret. Infælicis eius Epif-
copi sæpe misertum est, qui Anti-
podum causa passus est: nec ta-
men minor mihi videtur eiusdem
dementia, qui tam leuem ob cau-
sam sacerdotium amiserit, quam
stultitia eorum & ignorantia, qui
condemnassent. Non me mendacij,
opinor, conscientia arguet, si non
multos esse dicam, qui terribilem

mortis vultum, si quando digna occasio detur, meipso minus reformident. Suadet tamen morale illud officium, quod Diuinis præceptis debeo; suadet illa propriæ essentiæ conseruandæ cura rei vnicuique à Natura indita, ne aut propter Cæremonias, aut Politica quædam, aut indifferentia perire velim. Nec adeo est mihi fides pertinax & impotens, vt aut huiusmodi obstaculis cedere nesciat, aut ad cætera omnia conuiuere, quæcumque manifesta impietate vacant. Rerum igitur omnium fermentum non ciuiliū tantum, sed earum etiam, quæ ad Religionem pertinent, prudentia est. Sine qua nos flammis mandare homicidium est, vereorque ne sic ab igne tantum ad ignem transeat.

sect. 26.

Cessasse miracula nec probare possum, nec pernego; nedum tempus & periodum cessationis definio. Christo supervixisse è sacrae scripturae testimoniis liquet, supervixisse etiam Apostolis, & post multos annos in Gentium Conversione reuixisse negare non licet, nisi Scriptorum illorum fidem in dubium vocare velimus, quorum ea testimonia, quæ nobiscum faciunt, libenter amplectimur. Veri igitur aliquid habere possunt, quæ de miraculis suis Indicis Iesuitæ narrant; velim equidem vera essent, & alio aliquo testimonio, quam ipsorum Calamis niterentur. His facile fidem habere possunt, qui maius his omnibus miraculum sibi domi quotidie imaginantur, transmigrationem nimirum visibilium elementorum in Corpus & sangui-

nem Christi. Aquam enim in vina conuertisse, quod ille Canæ fecerat: aut saxa in panes, quod in eremo fecisse suaserat Diabolus, ne miracula quidem dicenda sunt, si cum hoc comparentur. Quamuis si proprie loquamur, non est miraculum aliud alio maius: Omnia enim ab extraordinaria Diuinæ dextræ potentia proficiscuntur, quæ res omnes pari facilitate transigit, quæ non difficilius totum mundum, quam vnā aliquam creaturam creauerit. Hoc enim etiam in Miraculis est, non contra & supra tantum, sed ante naturam etiam operari: nec minus miraculum erat Naturam olim creasse, quam eiusdem iam creatæ ordinem, aut mutare, aut transcendere. Angustis nimis finibus coarctat, quisquis suæ tantum mentis capacitate metitur diuinam Potentiam. Deum omnia posse statuo. Ea, quæ contradictione im-

placita
non ali
cum pe
deo qu
cula D
idem
fuisse
geret,
cum n
io ista
posse
cuius
rator
loque
cum
illa v
consti

E
bus e
vero
ita f

plicita sunt, quo pacto expediat, non assequer, nec tamen idcirco id eum posse negare ausim. Nec video quare ad elapsa reuocanda sæcula Deus Esdram prouocaret, si idem hoc sibi ipsi in manu non fuisset: nec quare id à mortali exigeret, quod ipse non posset. Posse eum non nego, sed nolle tantum aio ista, quæ nos illum non omnino posse vulgo asserimus. Hoc certe ciuilius est, nec tamen hac in re Paradoxis patrocinator. Stricter enim loquendo, Potestas eius idem est cum voluntate eius, & tum hæc tum illa vna cum reliquis Deum vnum constituunt.

sect. 27.

EDita igitur olim fuisse miracula credo, & adhuc à Viuentibus edi posse non nego: Mortuis vero quæ tribuuntur, non his sane ita facile fidem adhibeo. Adcoque

Reliquiarum efficaciam semper suspectam habui: semper ossa illa examinare, semper vestes, reliquaque Sanctorum supellectilem, etiam ipsius Christi, excutere solitus. Crucis ab Helena inuentæ unde ea virtus esset, ut defunctos in vitam reuocare posset, non intelligo. Nec quod Constantinus clauos eius in lupatis gestaret, ideo eum in bello ita incolumem præsto, quin vel equo decidere, vel ab Hostibus vulnerari posset. Munus illud Balduini Hierosolymæ Regis, qui Genuensium labores sumptusque sibi in bello præbitos Ioannis Baptistæ cineribus compensauit, *Piis Fraudibus* non minus annuero, quam vel *Gladios*, vel *Rosas consecratos*. Qui corpori inhærere Sanctitatem quandam ex anima relictam dicunt, Physicorum more de miraculis differunt, nec rem satis explicant: Quod autem ad Reliquias
non

non ita pie affectus sim, partim ex eo accidisse arbitror, quod tenui semper, & dubia Religione antiqua omnia amplexus fuerim: *Æternitatem* enim solam, quæ omnem *Antiquitatem* longe superat, nimirum Deum ipsum admirari soleo. Qui, ut *Antiquus dierum* appellatus sit, non tamen *Antiquus* recte nominatur; qui ante Mundum fuit, post mundum futurus; nec tamen illo ætate grandior. Cuius anni *Climacterem* non habent, cuius *Duratio* est *Æternitas*, multis nominibus *Antiquitate* venerabilior.

sect. 28.

IMprimis autem admirari soleo, Lex qua tandem re acciderit, ut summa sapientiorum curiositas indisputabile illud miraculum tam negligenter præterierint, *Oraculorum cessationem*: aut quale *Ratio- nis deliquium* passi ridiculis illis,

E

longeqne petitis Plurarchi rationi-
bus contenti acquieuerint : Super-
naturale illud tempore Iosue solsti-
tium Iudei agnoscunt, cum tamen
Eclipsin illam, quæ in Seruatoris
nostri morte accidit, ab Ethnico
quouis agnitam impudenter diffi-
teantur : Immo hoc * Dæmonem
ipsum factum esse, manifesto con-
stat. Improbanda certe est illorum
curiositas, qui Scripturæ sacræ fi-
dem ad humanæ Historiæ consen-
sum explorant ; qui Hestheræ li-
brum ex Megasthenis aut Hero-
doti Authoritate confirmare co-
nantur. Me hac in re infelicitè
curiosum fuisse non d'iffiteor, do-
nec stultitiam tandem agnoscere
coëgit ridicula illa Iustini de Iudæis
Narratio, quos, quod scabie nes-
cio qua graues essent, ex Ægypto
pulsos refert. Et sane ex quo res
humanas interius mihi nosse contin-

* Ex iis quæ Augusto per oraculum respondit

git, & laruas istas & persones scire, quibus res præteritæ nobis hodie in scenam prodeunt, non multo plus fidei apud me obtinent, quam res futuræ. Non defuere olim qui mecum sentirent, ideoque de sua ipsorum vita conscribere Historias: Hos omnes Moses superavit, non de vita tantum, sed de morte etiam, ut quidam contendunt, confectis commentariis.

Sect. 30.

Monstri mihi simile videtur, hæc omnia, quæ passim de Oraculis referuntur, nondum dubiam illam de Spiritibus & Sagis sententiam expulisse, tantamque ruditorum virorum multitudinem am Metaphysicorum immemor extitisse, ut labefactata, rerum reatarum scala, Spirituum existentiam in dubium vocarent. Equidem semper credidi, iam vero cer-

to comperi, Sagas esse: qui has tollunt, tollunt etiam Spiritus, nec aliud quidem sunt, quam indirecto & consequenter, non increduli, sed Athei. Qui ad incredulitatem hanc amouendam spectra videre cupiunt, nulla proculdubio vnquam visuri sunt, imo ne magi quidem esse, vt velint, poterunt. Hæresi eo non minus capitali iamdudum implicuit Diabolus, ab eadem ipso conuersurus, si appareat. Ex variis autem modis illis, quibus mortaliū animos ludificari solent, nihil mihi plus negotij facessit, quam
 * Subditiōum impostura. Non mihi verisimilia fiunt, quæ de humanis corporibus in Brutorum formas mutatis narrari solent; nec hominis in equum transformandi potestatem habere Diabolum credam, qui ad Diuinitatem Christi arguendam saxa in panes mutasse voluit.

* Infantium qui à spiritibus supponi credentes

Fieri posse, vt Spiritus cum hominibus rem Venercam, idque vtroque sexu exerceant, non ita repugno: Corpus enim aut assumere aut fingere posse credo, quo vel actiue decrepitæ libidini, vel etiam iuueniliori passiue satisfaciant; ita tamen vt nec in hac, nec in illa, generatio vlla vnquam accidat. Ridicula itaque est, & Rabbinis, quam Christianis dignior illa de Antichristo opinio, cum ex tribu *Damensi* genitore Dæmone nasciturum. Alios esse reuera à Dæmone obsessos sentio, alios à Melancholia, alios à Delusionis spiritu, & Angelos prætendi: quod nupera illa Germanæ puellæ defectio abunde estatur.

sect. 30.

ADhæc, non omnes eos, qui Veneficis, Incantationibus, & Carminibus, vtuntur, Magos, quos dicimus, aut Veneficos vocandos sentio: Esse enim Magiam quandam traditionalem. non immediate ab ipso Dæmone, sed à Discipulis eius secundo percipiam; & eos, qui arcana scientiæ eius præscripta nacti fuerint, & posse, & solere artem quandam Empiricam, etiam illo non consulto, exercere: iisdem enim naturæ principiis vtuntur vtrique; vbi actiua passiuus apte dispositis accommodata effectus suos sub quolibet Magistro proferunt. Bonam itaque Philosophiæ partem primitus Magiam fuisse opinor, eam in alios atque alios propagatam Philosophiam vocatam esse, nec reuera quicquam aliud fuisse quam ipsos

naturæ effectus. Quod à nobis ipsis inuentum Philosophia est, hoc ab illo acceptum magia dicitur: nec dubium, quin multa Arcana & bonis & malis Angelis accepta referre oporteat. Illam Paracelsi sententiam nunquam nisi asterisco posito præterire possum, * *Ascendens constellationum multa reuelat quærentibus Magnalia Naturæ* id est, *Opera Dei*. Non pauca esse mysteria arbitror à benigna Angelorum reuelatione accepta quorum nos inuentionem ingeniis nostris ascribimus; humane enim fauere & studere nobis nobiles illos Cælicolas, ut qui similem prope naturam cum ipsis sortiti sumus; Adeoque ex amica Angelorum bonorum præmonitione portenta illa & prodigia Rerump. Principum, nec non priuatorum etiam interitus prædicentia profi-

* Per *Ascendeas constellationum* Genium unicuique statim à natiuitate præpositum intelligit.

cisci: quæ omnia parum sagax vul-
gus Casibus & Fortunæ imputat.

sect. 31.

PRæter particulares autem istos
& singulos, haud scio an vni-
uersalis etiam Spiritus, toti mundo
communis, statuendus sit. Id olim
Plato statuit, statuunt & hodie
Hermeticorum dogmatum secta-
tores. Si autem vniuersalis aliqua
eiusmodi natura detur, quæ singula
& dispersa indiuidua in speciem v-
nam colligat, & connectat, quid
prohibet, quo minus etiam sit, quæ
res vniuersas vniat? Hoc saltem mi-
hi satis constat, Spiritum aliquem
communem, tametsi nostri pars
nulla sit, Diuinum scilicet, nos in-
tus agere: Hic est Augustæ eius
essentiæ ardor, & scintillatio; Spi-
rituum, eorum que omnium, quæ
solis vires non agnoscunt, vita &
humidum radicale; ignis, Infer-

nali illi è Diametro contrarius: Al-
mus ille calor, qui olim aquis incu-
bans sex dierum spatio mundum
exclufit; Irradiatio, quæ piceas In-
ferni caligines, abigit; quæ horro-
ris, formidinis, ægritudinis, & def-
perationis diffipatis nubibus men-
tes nostras placidas & serenas red-
dit. Lenes & tacitos huius spiritus
afflatus qui id se non sentit, ne ex-
plorato quidem venarum pulſu vi-
uere affirmassem. Hic mihi, ni adſit,
iſſis Tropicis alſurus ſum, me-
diumque ſolem vſ inſolam, lumen
deſiderabo.

VT que ubi iam longo functus molimine Phæbus
Terga gravat toſti ſuperans ſublimia Cancrī;
Mox pigra ſoluuntur glaciali frigora Ponto,
Soluitur, æthereis Borealis ab ignibus Arctus.
Sic tunc vſ rediit Vultus, redeuntibus almis
Vt mihi ſolſtitiis tepuere argentia corda;
Bruma fugit, repetit regelatos ſpiritus artus,
Totaque naſcenti vident præcordia vere.
Quod ſi vinifici ſplendor deceſſerit Oriſ,
Ætera nec noſtrum diuina luce beatit;
Protinus ignaſco torpeſcunt frigore membra,
Et media patior gelidos æſtate Decembres.

*Aetheream nimis, ah! moles hac carnea mentem
 Degrauat: illa quidem terreno carcere multum
 Indignata premi; nec originis immemor, usque
 Ad patrias sedes, cognataque Sidera tendit.
 Sentio flagrantem medio sub pectore flammam,
 Heu! non aethereas stigiis sed ab ignibus ortas,
 Quae calliginibus piceis, fumoque maligno
 Praefocant, si quis melior subnascitur ignis:
 Has precor, extinguas, sic ut diuinior ardor
 Excipiat! Nubes animi, Lux optima, lucas.
 Pelle tua, calumque mihi pro sole ferena.*

sect. 32.

VERUM enim vero non tantum
 singulis Regionibus, sed sin-
 gulis etiam hominibus suos praesse
 tutelares genios, ut crederem, non
 difficulter adducerem, tantum ab est,
 ut spirituum existentiam tollam.
 Vetus hoc est Pythagoræ & Plato-
 nis, non nuperum Ecclesiæ Roma-
 næ dogma. Hæresi quidem alie-
 num est, & quamvis ex sacra pagi-
 na non manifesto pateat, commo-
 dum & salubrem usum in homi-
 num vita habiturum; quodque ad
 dubitationes & nodos complures

soluendos proſit, quæ Philoſophia expedire neſcit. Siquis autem Metaphyſicus, quid de eorum natura videatur, ſententiam roget; pauca, fateor, & dubia reſponſurus ſum, negatiua pleraque, vt in Deo, aut comparatiua reſpectu noſtri, vt qui communem creationem ſortiti fuimus. Eſt enim in hac rerum Vniuerſitate manifeſta creatorum omnium ſcala, non ea quidem inordinatim & confuſe extructa, ſed methodo elegantiffima & ſumma proportionem concinnata. Inter ea, quæ nudam exiſtentiam, & quæ vitalem ſortita ſunt, ingens naturarum diſcrimen eſt: inter plantas, & ea, quæ ſenſu prædita ſunt, maius: inter hæc & Hominem, multo adhuc maius; futurum, niſi hic proportio iſta non obtineat, inter Hominem & Angelos, etiam maius. Naturam eorum nequaquam aſſequuntur, qui primam Porphy-

rii definitionem secuti, immortalitate tantum ab homine distinguunt, nam & homo ante lapsum immortalis fuit, inter cuius tamen & Angelorum essentiam multum interfuisse necessario sentiendum est. Cum itaque de eorum natura nihil nobis certo constet, non pessima mihi videtur hac in re Scholarum methodus, quicquid perfectionis in nobis suboscure elucet, id illis magis completum & absolutum tribuentium. Cognitionem arbitror extemporaneam habere, & quod nos nō nisi multū diuque cogitando possumus, id illos primis intellectus motibus transigere; quæ nos per accidentia & proprietates describimus, ea ab illis per formas cognosci, per differentias específicas definiri; adeoque illis ea apodicticos innotescere quæ nobis tantum probabilia sunt: illis notas esse non tantum específicas, sed & numericas

quoque Indiuiduorum formas, priuatasque illas differentias, quibus singularis quæque Hypostasis (præterquam quatenus ad speciem refertur) ad numericam suam essentiam constringitur: Sicut animæ facultas inest corporis à se informati mouendi, sic illos mouendi quidem cuiusuis, nullius-vero informandi potentiam habere. Nos temporibus, locis, & distantia aligamur: Inuisibilis vero manus illa, quæ in Leonum antrum Habakkukum, quæque Philippum Azotum vexerat, his spretis legibus vecturæ genere vsa est mortalibus ignoto. Si intuitiua cognitione præditi sunt, cuius beneficio, tanquam reflexione quadam suas inuicem cogitationes inspiciunt, mihi pernegandum non videtur, quin & nostrarum etiam bona pars sit illis nota. Qui ad inuocationem Sanctorum oppugnandam, negant ea,

quæ hic in terris agimus, illis innotescere; ignoscant mihi, velim, contrariam sententiam, donec inuenire potero, quid ad locum illum respondendū sit, *Gaudium est in conspectu Angelorum Dei super uno peccatore resipiscente*. Non possum illorum sententiæ securè accedere, qui apud magnum illum Patrem primi diei opus ita interpretantur, vt ex verbis illis *Fiat Lux* Angelorum creationem deducant. Quanquam negandum non est, nullam omnino creaturam tantam affinitatem cum illorum natura habere, quantam habet illud in sole & elementis lumen. Quod licet à nobis merum accidens audiat, cum tamen solum & per se subsistit, spiritualis substantia est, & fortasse Angelus. Finge denique lumen inuisibile, id spiritus est.

sect. 33.

Sunt isti proculdubio pulcherri-
ma & summa diuini Artificii o-
pera; Flores, siue (vt ita dicam) pars
Nihili præstantissima. Illud iam
sunt, quod nos ipsos aliquando fu-
turos speramus tantum adhuc, &
opinamur. Nos amphibium quod-
dam Animal, partim corporeum
partim spirituale sumus, quod na-
turæ vtriusque medium Dei & Na-
turæ Methodum contexit, iuxta
quam non nisi media aliqua in-
tercedente natura extrema coniun-
gi solent. Nos Dei spiritum esse Di-
uinæque Naturæ exemplar testan-
tur Scripturæ sacræ. Quod autem
Microcosmi, orbisque compendia
vocamur, id tantum per lepidum
aliquem Rhetoricæ tropum licuisse
putarem, donec tandem iudicium
diligentius, propiorque experiētia,
id ita reuera esse docuerant. Primo

nihil aliud sumus quam rudis, & indigesta moles, in rerum earum numero, quæ ignauam quandam & torpidam sortitæ essentiam, nondum aut vita præditæ, aut sensu, Ratione-ue donatæ sunt. Post illa plantarum, deinde Animalium, mox hominum vitam viuimus, postremo Spirituum: ita tandem mystica natura nostra quinque illa existentiarum genera percurrentes, non tantum cunctas totius terrarum orbis, sed etiam totius Rerum vniuersitatis in nobismetipsis creaturas complectimur. Sic nempe insigne illud sumus & vero nomine Amphibium, non tantum vt reliqua animantia in diuersis Elementis viuere natum, verum etiam in aliis atque aliis mundis; Mundum quidem vnicum sensus agnoscit, Ratio duos, visibilem alterum, alterum oculis impervium. Alterum nobis Mosis descripsisse vide-

tur, alterum vero ita obscure adumbrasse, vt omnia nondum etiam interiecta sint. Priora quidem Genesios capita admodum obscura esse fateor, & quamuis omnia ad litteram interpretari, quantum potuit Humana ratio, Theologi conati sint; Probabile tamen sunt allegoricæ illæ interpretationes, & haud scio an forte mysticæ Mosis Methodo magis congruæ, vt cui in Hieroglyphicis Ægyptiorum Scholis institui contigerat.

sect. 34.

NEc vt mundum hunc immaterialem inuestigemus primum mobile nobis petendum erit. Spiritus enim in hac materiali structura libere expatiari possunt, idque omnibus Temporis, loci, & Motus legibus perinde absoluti, ac si extrema Vniuersatis mania transierint. Corpulentiam si corporibus

demas, aut res vltra materiam primam resoluas, Angelorum sedes aperies, quas nihil esse aliud quam omni præsentem Dei essentiam, salua (spero) Theologia dixisse licebit: Ante mundum enim creatum Deus reuera omnia fuit. Non mundum aliquem nouum Angelis creauit, nec certos fines incolendos dedit: vbicumque igitur ipsius essentia est, ibi & illi sunt, inque ipso locis diuersi habitant. Hominibus Deum omnia creasse aliquo quidẽ modo verum est, nec tamen ita interpretandum, quasi diuiniorum istarum Creaturarum Creatio nostræ subordinetur: Vt cumque tanquam spiritus ministrantes in inferioribus hisce hominum rebus, quæcunque ille iusserit, volentes & alacres ob-eant. Deus sua ipsius causa omnia creauit, idque ob aliam causam fecisse non potuit, quam solummodo ad suam ipsius Gloriam; Hanc v-

nam aliunde accipit, reliqua omnia
in seipso complectitur. Cum enim
Honor foris accedat, in honorante
potius, quam honorato positus, ali-
quid eum creasse oportuit, quod si-
bi hoc honoris officium prastaret,
Angelos nimirum in altero illo
mundo, Homines in hoc. Hoc
quoties negligimus, finis eius, ob
quem creati sumus, obliuiscimur;
facimusque adeo, vt mundum hunc
non tantum creasse Deum pæni-
teat, verum etiam se non iterum
perditurum, iurasse. Mundum vni-
cum esse ex fide tantum constat, non
Aristotelis Philosophia, nec enim
ille hoc, sicut nec eundem æternum
esse satis vnquam probare potuit.
Antiquiorum Scriptorum calamis
multum olim negotii hæc quæstio
attulit; donec tandem hæc omnia
Moses expedit noua *Creationis* vo-
ce reperta: quæ nihil aliud significat,
quam ex nihilo aliquid producere.

Nihil autem illud appello, quod *Alicui* opponitur; siue, vt accuratius dicam, quicquid Deo contrarium est. Ille solum est, reliqua omnia pendentem aliunde essentiam habent, nec in Entium numero nisi adhibita distinctione ponenda sunt. Sic itaque & Generationem & Creationem in contrarietate fundatam videmus, adeoque Theologiæ Philosophiam consonam. Deus omnia cum sit, *Nihilo* contrarius est, ex quo omnia producta sunt: Sic *Nihil aliquid* factum est, & *Nullitas* ab *Omneitate* informata essentiam induit.

Sect. 41.

TOta quidem Creatio, seorsim vero Homini illa, mysterium est. Reliqua omnia solo oris eius spiritu creata sunt, & ad vocis eius imperium ex Nihilo emicuerunt: In nomine vero fabricando (quem-

admodum rem Textus ordine exponit) Artificem sensibilem egit; nec tam creasse hominem, quam fecisse visus est. Cæterorum materiam simul ac seposuerat, ultro forma aut anima accessit. Cum vero iam hominis structuram ædificarat, alia adhuc & difficilior restabat Creatio; substantiæ nimirum sibi ipsi similis, incorruptibilis & immortalis Animæ. Duas enim proprietates istas ex Philosophia docemur, Platone quidem diserte affirmâte, nec negante Aristotele. Injicitur etiam Theologiæ alius quidam de productione eius scrupulus, isque in Germanis auditoriis non mediocri disceptatione agitatus, ea tamen argumentorum paritate & in differentia ut nihil dum de controuersia statutum sit. Paracelso nequaquam assentior, qui rationem hominis citra coniunctionem faciendi fidenter præscribit: nec tamen istos satis mi-

rari queo, qui ex traduce Animam generari tum pertinaciter negant; cum nullum aliud illis argumentum suppetat, quo fidem suam suffulciant, quam Antimetathesis illa, & Rhetorica Augustini sententia, *Creando infunditur, infundendo creatur*. Vtravis opinio satis cum Religione congruit, & ad hanc equidem promptius accederem, nisi obiectiuncula quædam usque moraretur, non illa quidem ex aliqua Speculationum subtilitate, sed sensu communi, rerumque observatione profecta, non ex Authoris alicuius foliis lecta, sed quæ mihi inter erraticas Cerebri herbas, & zizania subierat. Dico autem æquiucas illas, & prodigiosas monstrorum productiones, quæ ex hominum copulatione cum bestiis accidunt: nisi enim hic Anima humana cum semine Genitoris transmittatur, vnde factum est, vt, quæ hinc

nascuntur, non bestiae merae sint, sed impressionem quandam & tincturam rationis habeant, quanta quidem in organis tam ineptis se valeat exercere? Nec sane concedendum videtur, Animam dum hic agit vndiquaque inorganicam esse, sed ad ordinarias actiones eius exequendas opus esse, non tantum symmetria quadam & commoda organorum dispositione, sed etiam crassi & temperie operationibus idonea: Non ita tamen quasi haec carnis moles, visibilisque Structura instrumentum sit, & corpus Animae proprium, sed sensus potius, id est, manus Rationis. In studiis nostris Anatomicis multa & mystica Philosophandi materies occurrit, qualis ipsos quidem Ethnicos ad Theologiam manu duxit: nec tamen inter plurima illa & insignia documenta quae in humana Fabrica aperimus, quicquam mihi perinde pla-

cet, ac quod nullum organum, nullum instrumentum Animæ Rationalis appareat. In cerebro ipso, quam sedem Rationis dicimus, nihil omnino Brutorum Craniis dissimile reperio; Argumentum sane non contemnendum, Animam eo sensu, quo vulgo interpretantur organicam non esse. Sic est profecto; Homines nos esse scimus, quo vero pacto ignoramus. Est in nobis nescio quid, quod extra nos esse potest, quodque post nos supererit: mirum vero, aut quid ante fuerit, aut quomodo intrarit nos, id nulla Historia declarari.

sect. 36.

HÆc autem carnis compages, qua ante Resurrectionem Anima nostra quasi muris concluditur, nihil aliud est, quam elementaris Fabrica in Cineres facile collapsura. *Gramen esse omnem Carnem,*

nem, non tantum Metaphoræ beneficio verum est, sed ad literam etiam. Hæc omnia quicquid vspiam animantium vides, nihil aliud sunt quam campi gramina ad carnem concocta; in illis quidem crassius in nobis aliquanto purius. Immo à quibus omnes tantopere abhorremus, ipsi Anthropophagi sumus, non homines tantum, sed & nos ipsos deuorare soliti, idque vero nomine non more Allegorico: Hoc quicquid est quod intueris corpusculi, per os intrauit; hæc olim carnis fabrica in quadra iacuit, ipsi denique nos ipsos deuorauimus. Non opinor sapientem illum Pythagoram per Metempsychosin ita proprie dictam, impossibilem humanæ animæ in bruta corpora transmigrationem voluisse. Solam ex reliquis omnibus Loti vxoris Metamorphosin verā fuisse credo: Nam Nebucad. netzaris illa non eo vsque

progressa est. In cæteris implici-
tam tantum & moralem veritatem
agnosco. Totam bestię fabricam
interire credo, nec aliam ab interitu
conditionem sortiri, quam in qua
ante donatam vitam fuerat: Ani-
mas vero humanas & contrarii &
corruptionis expertes corpori su-
perstitesse esse, & ex naturæ suæ priui-
legio citra miraculi beneficium su-
premo superesse funeri: Fidelium
animas statim à relictis terris cæ-
lestes beatorum sedes occupare:
Manes illos & fabulas, non vaga-
bundas esse deffunctorum animas,
sed dæmonum ipsorum irrequie-
tos errores, nos ad maleficia, ho-
micidia, & scelera incitantium,
suggerentiumque incautis animis,
Spiritus illos beatos nullam in se-
pulchris tranquillitatem adeptos de
rebus adhuc mundanis sollicitos
huc illuc errare. Nec raro quidem
apparent eiusmodi spectra, Tem-

pla & Cæmeteria frequentare solita. Hæc enim vita functorum dormitoria sunt, hic Diabolus, tanquam Victor superbus & insolens, victoriæ suæ olim in Adamo partæ trophæa ista & spolia contemplari gaudet.

Sect. 37.

HÆc est feralis illa, quam adhuc ploramus, victoria; hinc est, quod toties miseri igemiscimus, *O quid fecisti Adame.* Non iis nexibus mundo alligor, atque hoc nomine Deo gratias agere soleo, non iis vinculis ei astringor, quæ vel vitæ cupidiorum reddant, vel ad terribile mortis nomen exanimant. Nec hoc adeo ex eo fit, quasi horroris eius sensu caream, quasi iam mortuorum viscera toties pertractando, toties Anatomias & Sceleta, cæterasque id genus cada-

verosas reliquias inspiciendo, animum mihi torpore quodam stupidum reddiderim; &, quod Pollinctoribus Vespillonibusque accidit mortalis conditionis immemorem: Sed quod terrores eius omnes serio meditans, & gravissima quæque animo percurrans; nihil plane reperiam quod homini, nedum cordato fortique Christiano, animos dejiciat. Et propterea nec Primorum parentum errori succenseo, nec aut fatum illud commune communiter fere indignor, aut cum fortissimis mori, id est, parumper spirare desinere, Elementis valedicere, & ad momentum temporis quodammodo nihil esse, ut continuo Spiritus existam. Quoties conditionis meæ diligentius rationem in eo nec interim iustam illam omnium moderatricem, æquissimam iustitiæ partem mortem cogito, nihil vîpiam me vno miserius

videtur
inepti
ut vni
auras
sperat
rum
posse
super
stendi
solis
lem
Homi
salte
prom
Melic
vitam
pius
nibus
que
nore
eum
Hinc
tor,
cabili

videtur. Mundi istius nugæ , & ineptiæ non vniuersæ impetrarint , vt vnus adhuc momenti vitales auras caperem , nisi vitam aliam sperarem : Nonquam memoritum esse si Diabolus persuadere posset , ne isti quidem momento superessem : Vulgarem hunc existendi modum , Clientelam istam solis & Elementorum , tam humilem tam vilem existimo, vt hoc ne Hominem quidem esse iudicem , saltem hoc modo minime viui, prout humana natura dignum est. Meliorem itaque dum spero, hanc vitam æquo animo amplector , sæpius interim melioribus cogitationibus mortem contemnens, omnesque qui mecum contemnunt, honore prosequens : nec sane magni eum facio, quicunque reformidet. Hinc milites omnes vltro amplector, panosumque illum & despicabilem numerum colo, & diligo,

qui iubente ducurione aliquo non
mori recuset. Ethnico, si mortem
trepidet, ignosci potest : at Chri-
stianus quicumque hic expauescit,
in hoc dilemma necessario incidit;
Aut nimio huius vitæ desiderio
tenetur, aut spe futuræ destituitur.

sect. 38.

Adamum statim atque creare-
tur triginta annos natū fuisse
statuunt nonnulli Theologi, iusta
enim ætate virilique statura crea-
tum esse. Enim vero in ætate etiam
nostra computanda aberramus o-
mnes; fugiuntque nos menses ali-
quot, quos accensuisse oportuit.
Sumus enim, viuimus & mouemur,
elementorum imperium sentimus,
& morborum improbitati obnoxii
sumus in mundo illo altero, in Mi-
crocosmo illo verissimo, Matris v-
tero. Nam præter communem eam
existentiam quam, dum nos Chaos

adhuc nostrum habet, dum adhuc
in causarum gremio dormitur, ha-
bere credimur, in tribus diuersis
mundis essentiam sortimur, in sin-
gulis quasi gradatim progredien-
tes. In orbe illo obscuro, Matris
vtero, breuiculum nobis æuum est,
ad Lunam computatum: ita ta-
men, vt breuior sit complurium
animantium ætas, quæ solem vi-
sunt: Hic vita, sensibus, & ra-
tione non caremus, quamuis hæc
omnia ad actiones suas edendas ob-
iecta adhuc commoda & idonea ex-
pectent; & solummodo quasi in ra-
dice sua, anima nempe Vegetatiua,
viuer videantur. Post hæc in huius
mundi scenam prodimus, erigimur,
& in aliam prope creaturã migrare
videmur: Ratione homines vtimur,
illam diuinæ auræ particulam ali-
quatenus manifestantes, nondum
autem perfecte & complete, donec
tandem hanc secundinam nostram,

carnisque exuias deponere contingat, donec in mundum vltimum, in loca, quæ Paulus effari non potuit, in proprias Angelorum sedes transmittamur. Quædam de Lapide Alchymistico scire contigit: (qui quidem amplius quiddam est, quam sola perfecta auri exaltatio) Quæ res mihi plurima etiam ad Theologiam adiecit: Hinc doceor quo pacto incorruptibilis ille Spiritus, immortalis animæ substantia, latitare quodammodo in hoc carnis domicilio & obdormire possit. Mirandæ illæ & mysticæ Bonbycum transmigrations sæpe mihi Philosophiam Theologia commutarunt habent perfecto in se huiusmodi naturæ opera diuinum quiddam & arcanum, in quo frustra exarcetur ratio, ad quod lippiunt vulgarium spectatorum oculi.

sect. 39.

VErecundiæ, natura obnoxius sum, nec aut aliorum conuersatio, aut ætas, aut peregrinatio mihi frontem satis adhuc perfri-
cuere. Habet autem præterea me pudor quidem, quem in aliis raro animaduertere, & vt, quod res est, fatear, mortem equidem non reformido, sed pudet eius. Pro summum naturæ nostræ dedecus & opprobrium! adeone nos momento temporis deformari, vt charissimi nostri, vxor & liberi, ad aspectum nostrum horreant, trepidique resiliant! En volucres & agreste animalium genus, quæ omnia modo ex ingenito timore nos vltro reuerbantur, iam omnis officii oblita dilacerare incipiunt. Hoc vnum dum forte sæuiente tempestate meditatus sum, adeo animum mihi ex hac cogitatione dejici, &

ita affici aliquando contigit, vt in
 immensam illam aquarum Abyf-
 sum absorberi me, & abripi, li-
 bentissime passurus fuerim: Sic
 nulli videndus, nulli miserandus
 periissem: nulli me mirati fuissent,
 nulli me flectent oculi, nulla mor-
 talitatis documenta dedissem, tri-
 stem illam vocem emisisset nemo,
Heu quantum mutatus ab illo! Nec
 hoc adeo ex eo accidit, quod
 membrorum meorum Anatomia
 pudeat, quasi aut in vlla corporis
 parte accusandum mihi sit naturæ
 artificium, aut ipse ex nequiore vita
 turpem aliquam & pudendum mor-
 bum contraxerim, qui me escam
 minus gratiam & salubrem vermi-
 bus reddat.

sect. 40.

SVnt, qui luxuriante Progenie
 confisi, in qua tanquam Histo-
 ria potissima sibi ipsis superstites

videntur, æquiore animo mortem excipiunt. Qua quidem in re mihi insigniter ludi & delirare videntur; Eius enim desideriis hæc omnia indignissima esse, cui mens est vlllo modo futurorum capax. Id potius exoptet, quod & ingenuæ magis Ambitionis esse arbitror, vt substantia sua Cælos incolat, quam vt nomine tantum & vmbra in terris hæreat. Mundo itaque in totum validicere morte statui, non de monumento, Historia, aut Epitaphio sollicitus ne nudam quidem nominis memoriam alibi reperiendam curaturus, quam in publicis illis & æternis cælorum Tabulis. Non vsque adeo Cynicus sum vt * Diogenis Testamentum laudem, nec Lucani illud satis gloriosum in totum approbo,

-- *Cælo tegitur qui non habet urnam.*

* Suos rogauit, ne sepeliendum curarent: baculum tantum mortuo in manum adderent, quo cornu abigeret.

Moderationi tamen iudicio ingenium illorum consilium laudare soleo, qui propter maiorum vrnas dormire cupiunt, & quam fieri potest elegantissime in corruptionem transire. Non coruis equidem, aut graculis viuacitatem inuideo, non maioribus nostris ante diluuium longa illa sæculorum tædia. Si qua fides Astrologiæ habenda est, annum adhuc Iubilæum superare poterō; nondum vnā saturni reuolutionem absolui, nec mihi ad trigessimū annum palpitauit pulsus, & tamen omnium Europæ Regum, vno excepto, cineres composui, Cæsaribus tribus, quatuor Imperatoribus Turcicis, totidemque Papis coætaneus fui: ipse mihi superstes videor, & solis tædere incipit. Voluptates, dum mihi adhuc ferueret sanguis, diesque caniculares æstuarent, valere iussi; Anteuersura me sentio senectutis vitia:

Res omnes tandem seuerius contemplari incipio, nec præter somnia & laruas hic quicquam aspicio, nos ipsi nihil aliud quam personæ sumus, scenicæque præstigiæ.

Sect. 41.

ATatem, fateor, seruatoris nostri vita annosiorē precari fas est; fas est ætatem illam superare velle, quam ille magis morti idoneam censuit. Quod si canities in Cælis (dictante Theologia) nulla futura est, si omnes virili & iusta ætate resurrecturi sumus; quid tandem aliud efficit longæuus annorum numerus, quam vt à perfectione illa indies delabamur, ad quam postea reuocari oportebit maiori miraculo. Spes vlla si esset fore tandem, vt vitiis nostris superstites simus, & à peccato superannati, supplicibus fane genibus implorandi essent Methusalæ anni. At anni in-

curuant nobis, non rectificant naturam, & vitiosas dispositiones in nequiores habitus conuertentes, postremo, quod & in morbis usu venit, deplorata vitia secum adducunt. In dies nobis minuuntur vires, in dies peccata accrescunt, numerusque dierum hæc reddit innumera. Peccatum illud, quod sex decim annos natus commiseras, non idem erit, licet cætera omnia paria sint, cum quadragenarius fueris. Præter inueteratum enim, nec excusandum peccandi habitum, omnes tunc veniæ impetrandæ causas præcedit nobis iudicii maturitas. Omne peccatum eo grauius est quo sæpius committitur: Sicut enim notæ Arithmeticæ, sic peccata augentur, quorum quod supremum locum occupat reliqua vniuersa superat. Quamuis autem fieri non posse existimem, vt quisquam semel recte vixerit, qui non & recte iterum

viuere
quam
nec vi
lim, ne
xille c
attolit
metur
sit, p
docet
ti, co
bitus
die in
olim
tunc
puer i
dem
ergo
liria p
te ann

N
dentia

viuere potuerit, Ego tamen nequaquam transactas horas repetere, nec vitæ filium de integro ordiri velim; non quod me, vt oportuit, vixisse credam, quam causam Cicero attulit; sed quod, ne etiam deterius, metuam. Quid melius & rectius sit, prouectius me indies iudicium docet, sed cogunt affectus innomiti, cogit inueteratus peccandi habitus deteriora sequi. Eadem hodie in ætate iam firmata vitia, quæ olim in pueritia, reperio. Pleraque tunc deliqui, quod puer essem, puer itaque & adhuc sum, qui eadem adhuc delinquam. Accidit ergo, vt quis ante senectutis deliria puer sit, & Æsonis balneo ante annum sexagesimum indigeat.

sect. 42.

NEc sane ad annum sexagesimum sine eximia Dei prouidentia deducitur vita; non sufficit

tantum bella & firma Corporis te-
peies. Quamuis oleum forte, quod
70mo anno satis sit, humidum radi-
cale contineat, 30mo tamen anno in
nonnullis extinctum comperi. Qui
iusta volumina de vita longa con-
scribunt, non omnes eius causas af-
signare solent. Nam qui à radicali
tantum Balsamo, & vitali sulphure
pendere docent, non docent quare
Adamus esse Abele longæuior. Est
itaque vitæ nostræ occultum quod-
dam & arcanum filium, quod à di-
uina quidem sapientia modum &
mensuram accipit, at non nisi à
perpetua illa & insomni prouiden-
tia, eodum perductum absoluitur.
Cui quidem prouinciæ admini-
strandæ, non tantum spirituum, sed
& nostræ, sed & omnium creatu-
tarum operæ ignota quadam & ar-
cana ratione inserviunt: Ne igitur
immatura querantur funera, qui-
bus sub trigessimum annum obire

contigit. Hoc illis cum ipso mundo commune fatum est; cuius structura in fragilis, & firmiter compacta ante Crasis suæ terminum & periodum corruet. Simulatque in eo omnia cōsummata sint ipse consummabitur, non minus naturaliter extrema illa & vniuersali febre ante annos sexies mille absolutos, quā ego ante quadragesimum, periturus. Est profecto alia, quam Naturæ manus, quæ vitæ nostræ fila deducit. Nec antipathias tantum & occultas qualitates ignoramus; æque nos interitus nostri ac ortus latent: Noctu textitur ætatis nostræ, & annorum tela; variosque vitæ casus penicillus nescio quis depingit, quem non videmus: Cuius licet nos ignaros fateamur, erraturum tamen eum non esse certum est, qui dextram diuinam subesse agnouerit.

sect. 43.

DVobus illis Lucani versiculis
vehementer oblector, ex quo
non tantum puerorum more inter-
pretari, sed etiam intelligere con-
tigit:

*Victurosque Dei celant, ut vivere darent,
Felix esse mori.---*

Plurima quidem à Poëta hoc egre-
gie dicuntur à Stoico, credo, genio
suppeditata; nec pauca in Zenonis
Philosophia, & Stoicorum doctrina
reperies quæ è pulpito profecta sa-
tis Theologica sunt. Sunt tamen
hanc in partem vehementiores isti,
qui mortem sibi ipsis consciscentes
laudant, & Catonem. αὐτοφόνους tan-
topere extollunt. Est sane hoc non
mortem quidem, sed vitam tamen
reformidare. Egregiæ plane forti-
tudinis est mortem contemnere,
fortius tamen facit, is qui vivere
audet, quoties vita sit morte terri-

bilior : Cuius rei præclarum nobis exemplum Religio plebet : nec enim ad vnum illud Iobi comparanda sunt , quæcunque de Curtio, Scauola, & Codro decantari solent. Certe leues esse mortis cruciatus præ morborum carnificina arbitror , aditumque ad mortem morte ipsa longe acerbiorum iudico. *Emori nolo, sed me mortuum esse nihil curo.* Cæsaris Religionis si essem , cum Cæsare quoque exoptarem vnico potius ictu absolui , quàm lentis morborum ferris excarnificari. Qui se ipsos extrinsecus tantum contemplantur , propriam vitæ appendicem valetudinem credunt , & corporis sui constitutioni succensent , si quando ægrotent : Mihi vero cui corporis nostri partes explorasse contigit , & scire quam tenuibus filamentis hæc fabrica cohæreat , non semper potius ægrotare nos mirum videtur. Cum-

que mille sint ianuæ quibus morti
aditus in corpora patet, benignita-
tem nobis diuinam gratulari so-
leo, quæ mortem non nisi semel
obeundam voluerit. Non tantum
morborum improbitate, non Ve-
neni tantum scelere perimus; stulte
Bombardarum occidiones, & nu-
peras necandi artes querimur, vitæ
necisque potestatem in nos habet
vnaquæque manus, & obuio cui-
bet multum debemus, qui non oc-
cidat. Hoc tantum miseris solatii
superest, Vitam nobis quilibet
adimere potest, mortem nemo.
Hinc Deus ipse se non exemit; nec
enim in carne immortalis esse, nec
quod in ea immortale erat suscipe-
re voluit. Prorsum intra carnis mæ-
nia non habitat fælicitas; hanc nul-
lum præceptum Opticum his ocu-
lis spectandum dabit. Primus Iu-
bilæi nostri dies mors est, & vota
sua Diabolum fefellerunt: non tam

vita fælices futuri eramus, quam morte sumus. Non est vspiam miseria præterquam in ipso solo, in quo nullus est miseriæ finis. Quod & Stoicus recte iudicat, si ad illius sensum interpretemur; Oblitus est se mori posse, qui miseriam queritur; non in vllius mali potestate sumus, dum mors in nostra.

sect. 44.

PRæter istam autem ita proprie dictam & vero nomine mortem, sunt aliæ quædam, quarum meminisse solent Theologi, nec eæ in totum opinor, Metaphoricæ. Huius generis mortificatio est, qua peccatis & mundo morimur. Duplicem itaque Horoscopum vnumquemque habere aio, humanum alterum, natalem puta; alterum Christianum, nimirum Baptismum; à quo solo, horis illis combustis & adiectitiis diebus exclusis

natales numero, non quicquam me
esse reputans, antequam seruatoris
mei essem, & in Christi Albo ascri-
ptus. Hanc vitā quicumq; non viuit
vmbra & spectrum est, carissima
licet carne conspicuus. Quotidie
moriendum esse, quo immortales
simus, moralibus hisce documentis
monemur, nec satis recte mihi
mortem meditari videor, quoties
Sceleton aliquod aut Caluariam
obuiis illis cogitationibus contem-
plor, quæ nobis inde plerumque
fuggeri solent. Ideoque tritum il-
lud *Memento mori*, in Hypomnema
magis Christianum ampliaui, *Me-
mento quatuor nouissima*, quatuor il-
la ineuitabilia omnium communia,
Mortem, Iudiciū, Cælum, Infernum.
Ipsi quidem Ethnici vltra mortem
& sepulchrum prospicientes, Rha-
damanthum nescio quem, iudi-
ciumque subeundum trepidarunt,
vtcunque id alio quidem modo, &

prout Naturæ lumen docuerat. Non
satis equidem mirari queo, ex quo
tandem oraculo, aut à qua Sibylla
vaticinium illud de futuro mundi
incendio surripuerint; aut vnde il-
lud Lucanus didicerit.

*Communis mundo superest regis ossibus astra
Misturus.*

Instare iam mundum interitum cre-
do, nec tamen eum aut labefacta-
tum, aut senio confectum esse, aut
vnquam ei à seipso oriturum est exi-
tium. Supra naturam erat creatio,
supra naturam itidem futura est
contraria annihilatio. His modis
eum perdere nihil poterit, nisi so-
lus ex ore Diuino spiritus, consu-
mens ille ignis, cui nullum compa-
randum Philosophia nouit. Sunt
qui mundi creationem momento
temporis absolutam credunt, eius-
demque exitium pari olim celeri-
tate expeditum iri: Sex autem dies
illos ita eo ordine à Mose exposi-

tos pro momento habent, & inde potius magni illius operis ideam in diuina mente expressam, quam operandi methodum declarari docent. Ita reos die nouissimo coram tribunali sistendos esse, aut eum fore in iudicio processum, quem sacra pagina innuere videatur, & qui ad literam commentantur existimant, nequaquam credo. Ineffabilia enim huiusmodi mysteria modo vulgari & exegetico in scripturis traduntur; cumque hominibus scribantur, non quemadmodum reuera se habent, sed quemadmodum intelligi possunt, exponi solent. In quibus tamen variae pro ingeniorum varietate interpretationes cum Religione recte constare poterunt, nec huius aut illius Aedificationi vlllo modo officiant,

Sect. 45.

INeuitabilis autem temporis huius diem aut annum præfinire velle, non tantum insania conuincibilis est, & legibus obnoxia, verum etiam manifesta impietas. Quomodo tandem Eliæ 6000. annos interpretabimur, aut illud Rab- bino communicatum credemus, quod Angelis negatum sit. Hoc sane olim ex Diabolo Delphico quæ- situm perquam velim; mirum vero quali tandem Amphibologia vsu- rus fuisset. Non æuo tantum præ- terito varias Astrologorum prædi- ctiones res hæc mire ludificata est, verum etiam hodie complurium Helleboro nimis indigentium va- ticia; qui cum nec præterita, nec præsentia intelligant, futu- rorum scilicet præscij haberi vo- lunt; homines in hoc tantum nati; vt miram atræ bilis efficaciam o-

stendant, utque * veterum potius vaticiniorum fidem liberent, quam noua afferant. *Enturum est, ut in diebus illis audiatis bella & rumores beliorum*: mihi non tam vaticinium videtur, quam per omnia usque sæcula, ex quo primum edita est, constans & perpetua veritas. *Tunc erunt signa in sole, & Luna & stellis*: Quomodo vero quasi fur nocturnus venturus est, eum signa det aduentus sui? Notum illud indicium à reuelatione Antichristi petatum æquè obscurum est: iuxta vulgarem nostram computationem jamdudum venit. Equidem ut aperte, quod sentio, loquar, hunc Theologiæ esse lapidem Alchymisticum prope modum credo: ad cuius inuentionem licet præcepta inductionesque probabiles tradantur, perpauco tamen reperiri arbitror, quibus

* *In diebus illis venient mendaces, & Pseudo prophetae.*

eundum peruestigasse contigit. Instare vsque mundo interitum, etiam superiora quæque sæcula crediderunt, nec illis minus, quam nobis, quotidiana expectatio animos erexerat. Et tamen adhuc Sancti illi sub Altari suspirantes exoptulant. *Quousque Domine?* & vereor ut, qui nunc decedunt eandem olim querelam effugiant, magnum illum omnium Iubilæum non sine gemitu & suspiriis expectaturi.

sect. 46.

Hic tandem Dies magnum illud Dei attributum, Iustitiam vindicabit; hic tenebras istas & nodos facile expediet, in quibus hodie explicandis vel à sapientissimis tam misere sudatur: Hic quæcunque in hoc mundo minus æque distributa, minus iustè administrata videntur, summa cum æquitate in futuro hæc omnia componet: Hinc

vnus Dies! omnes præterlapfos
comprehendet; Hæc est mundi
istius nouissima scena, in quam ad
absoluendam fabulæ catastrophæ
vniuersæ denuo personæ redituræ
sunt. Hic solus efficere valet, vt in
occulto probi simus, iustumque &
honestum sine arbitris colamus,
Ipsa sui pretium virtus sibi; quod ta-
men axioma frigidius est, quam vt
in immoto & constanti Virtutis
tramite animorum nostrorum leui-
tatem coërceat. Dum forte secre-
tus aliquando & solus meditor, quo
animum à vitiorum turpitudine co-
hibeam (quæ quidem ars Senecæ
fuit minime mala) charissimorum
meorum & præstantissimorum præ-
sentiam imaginari soleo, quibus te-
stibus emoriar citius, quam aliquid
turpe, aut indignum admittam.
Quod tamen nihil aliud est, quam
moraliter bonum esse, non eius
causa, à quo remunerandi sumus

ad die
dem in
de Ca
ex ani
etiam
posse
rali q
amore
rum ef
stantia
posse,
litate
uiuscu
Cineri
nem a
omniu
nati su
hoc sol
ta, &
Religi
ripedi
blasph
cordat
Athei.

ad diem nouissimum. Diuinum eiusdem institutum æmulatus, omnem de Cælo & Inferno cogitationem ex animo seponebam, si forte sic etiam bonus esse piusque studere possem: Comperi sane me ex liberali quodam & ingenito Virtutis amore eidem etiam gratis seruiturum esse; non tamen ea animi constantia eandem reuereri & colere posse, quin aut ex naturæ imbecillitate, aut tentatione aliqua grauiuscula obliuisci eius contingeret. Cineris itaque nostri resurrectionem assidue cogitare, eorumque omnium, quæ hic pie recteque conati sumus, accipienda præmia, hoc solum actionum nostrarum vita, & animus est. Hoc si demas, Religio Sophisma est, Luciani, Euripidis, & Iuliani impietas, non blasphemia sed subtilis veritas; & cordate tantum Philosophantur Athei.

Mortui quo pacto resurrecturi sint, nullus quæro. Possibilia tantum credere non Fidei est, sed Philosophiæ. Multa sunt in Theologia verissima, quæ nec ratione probari, nec sensu confirmari possunt: multa itidem in Philosophia ex sensu constant, quæ ratione demonstrari nequeunt. Quæ enim vnquam rationes cuiquam persuerint Stylum Nauticum ad septentriones conuerti, cum tamen hoc & possibile & verum sit, & si vnicum sensus experimentum accesserit, non difficulter credibile. Credo cineres nostros dispersos passim & dissipatos recollectum iri; credo post tam varias tam longas perëgrinationes, post tot tantasque per mineralia, per plantas, per animantia & elementa transmigrationes ad proprias iterum

form
duce
præd
ram
Cum
cies
mol
gula
auter
rum
mass
dem
que
voci
istas
form
iam
deri
diui
gus
not
Ad
eius
riad

formas diuinæ vocis imperio re-
ducendos, iterum ad primæuam &
prædestinatam sui corporis figu-
ram instaurandam olim coituros.
Cum iam mundus crearetur in spe-
cies suas digesta est indigesta illa
moles ; idem cum peribit, in sin-
gula indiuidua digerenda erit. Sicut
autem in creatione distinctæ re-
rum omnium species in eadem
massa confusæ latuere, donec tan-
dem congeriem illam in alias at-
que alias formas secreuisset diuinæ
vocis fœcunditas : sic olim putres
istas reliquias, ita per innumera
formarum genera dispersas, vt cui
iam corpori debeantur oblita vi-
deri possint, ad suum quasque in-
diuiduum, ad suam quasque fi-
guram Deus omnipotente voce dic-
nouissimo euocabit. Tunc demum
Adami fœcunditas, tunc seminis
eius apparebit contagio, in tot my-
riadas dilatata. Admirari sæpe so-

leo artificialem illam Mercuri resurrectionem, qui postquam in mille formas mortificatus fuerit, suam tamen iterum emergens recipit, fitque idem ipsum quod ante fuerat. Si enim Physicorum more Philosophandum est, insensibilibus id genus corruptionibus non intereunt illæ corporum alterabilium formæ, nec à sedibus suis faceffunt, vt vulgo credimus, sed in partes penitiores tantum & inaccessas se recipiunt, & colligunt, in quibus ab aduersariorum impetu proteguntur. Plantam in cineres redactam videns contemplatiuus à Scholis Philosophus, hinc formam protinus perire & in æternum valedicere credit. Cum tamen hic formas non perire artifici sensibili constet, sed tantum in partes incombustibiles abscondisse se, ibique à voracis eius elementi actione tutas latitare.

Hoc
Artis
ribus
ex fa
vidim
bus i
blasph
in p
tentis
illa P
ra do
tius
indie
mine
mni
mani
nis ty

R
que
Cz
aut y

Hoc experientia compertum est;
 Artis enim opera ex Plantæ cine-
 ribus Plantam ipsam reuocari, &
 ex fauillis in folia & caulem redire
 vidimus. Quod ergo in inferiori-
 bus istis Ars humana potest, quæ
 blasphemia est negare id ipsum
 in præstantioribus posse omnipo-
 tentis dextram? Hæc est mystica
 illa Philosophia, à qua nemo reue-
 ra doctus atheus discedit, quin po-
 tius visibilibus hisce experimentis
 indies proficiens, tandem vero no-
 mine Theologus exit: nec per so-
 mnium tantum vt Ezechiel, sed
 manifestos & visibiles Resurrectio-
 nis typos vigilans intuetur.

sect. 48.

REnatos autem duæ nos sedes
 protinus excepturæ sunt, æ-
 que inter se omnino contrariæ,
 Cælum & infernum. Hæc quid,
 aut ybi sint, determinare meam

fane Theologiam superat. Apostolorum ille eloquentissimus, cui Cæli crepuscula videre datum est, negatiuam tantum descriptionem reliquit: *Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis uenerunt*: Seipso exutus est, ut ea videret, quæ cum ad se redierat eloqui non poterat. Sancti Ioannis descriptio per Chrysolithos, Smaragdos, & id genus gemmas facta crassum hoc cælum, quod intuemur, non satis pro dignitate exprimit. Ut ergo rem breui expediam, ubicunque locorum ita omni genere fælicitatis abundet anima, ubicunque immensus spiritus eius appetitus ita saturatus requiescat, ut nihil amplius, nihil aliud cupiat, hic cælum reuera futurum arbitror. Hoc autem solummodo ex eius Essentiæ fruitione accidere potest, cuius infinita bonitas; non suis ipsius tantum desideriis, sed etiam

votis
dis
Deu
lum
huiu
verf
cum
pari
in co
Ani
habi
Pau
tra
Cæ
exci
Per
stat
aliqu
Qu
rit
pra
glo
pec
Eg

votis nostris inexplebilibus fatiandis sufficit. Vbicunque se nobis Deus intuendum præbet, ibi cælum est, etiamsi intra aspectabilis huius mundi fines. In cælo itaque versari potest humana Anima ubicunque fuerit, etiam corporis sui parietibus adhuc inclusa: Cumque in corpore suo habitare desinet, in Anima sua, hoc est, in creatore suo habitare poterit. Sic dici potest Paulus, siue in corpore, siue extra corpus, in Cælis fuisse. Qui in Cælo Empyræo Cælum statuunt, excidij mundani immemores sunt: Pereunte enim hoc mundo aspectabili, Cælum Empyræum, aut aliquid Vacui simile, omnia fient. Qui tunc vbi Cælum sit quæsiuerit, quærat idem vbi sit diuina præsentia, aut beatificæ visionis gloria. Turpiter in Philosophiam peccauit Moses, vtcunque omni Ægyptiorum, sapientia eruditus,

cum Deum hisce carnis oculis vidisse vellet, & à Creatore suo, hoc est, ab ipsa, veritate contradictionē peteret. Qui ex Parabola illa, in qua Diues ex Inferno Lazarum in Abrahami sinu alloquitur, duo hæc loca non procul inter se distare arguunt, adeoque extrema illa in eadem prope vicinia habitare, de glorificatis creaturis crasse nimis iudicant, quarum oculi sole ipso perspicaciores, ad extremum quodque sine Specillis facile pertingent. Si enim visionis facultate vsuri sunt glorificati oculi, non angustiores fore tunc visus limites arbitror, quam in quibus hodie spatietur intellectus. Corpora duo supra Sphæram decimam, aut in vacuo collocata, quemadmodum Philosophatur Aristoteles, se mutuo visura non esse assentior, deest enim eiusmodi corpus, & medium quod species sensibiles ab obiecto ad sen-

lum t
eiusm
quod
nihil
refcer
rum
quis

I Gne
I pos
sic Pu
ligo
stanti
valeat
quas
ea ge
nunc
omne
merus
& sub
tyran
nantu
tuarii

sum trajiciat; vbi vero nec medium eiusmodi futurum est, nec lumen quod medium rite attemperet, & nihilominus perfecta visio, obmutescere sane oportebit Philosophorum placita, & opticam magis exquisitam adhiberi.

Sect. 49.

IGnem esse Inferni essentiam non possum statuere; quid tandem rei sit Purgatorius ille ignis non intelligo; nec quo pacto animæ substantiam, aut depasce aut purgare valeat. Flammas illas sulphureas, quas scriptura memorat, non de ea gehenna intelligi opinor, quæ nunc est, sed quæ futura; in qua omnes cruciatum nostrorum numerus ignis absoluet; corpus enim & subiectum habiturus est, in quo tyrannidem suam exerceat. Opinantur nonnulli, iique ordinis textuarii Theologi, ignem hunc cun-

dem specie cum nostro futurum. Mirum quidem hoc videri possit; Demonstrare tamen potero, quo pacto etiam ignis ille corpora nostra, depredari, nec tamen consumere queat. Reperiuntur & in hoc mundo materiali corpora quædam in flammis potentissimis insuperabilia, quæ quamuis ignitionem & liquationem patiantur, perire tamen nesciunt Scire perquam velim, quo pacto Moses igni actuali vitulum aureum calcinaverit & in cineres redegerit: Mysticum enim metallum illud, Aurum dico, cuius solarem & cælestem naturam admiror, ignis violentiæ si obijcias, ignescit tantum & liquefit, non consumitur. Sic quando Corpora nostra, partibus volatilibus & caducis adeptis, auream quandam temperiem, firmam nempe, & invictam reformata sortientur, ut maxime ab ignis impetu patiantur, vs-

que ta
ample
ritura.
menti
mundi
pora
tantu
est,
magis
piet:
nescio
terra
omni
exhib
Philos
rum e
lexert
Caus
quar
ment
trific
dam
nia &
flagra

que tamen in mediis flammarum amplexibus jacebunt nunquam peritura. Si autem huius tantum elementi violentiam subitura est hac mundi fabrica, multa profecto corpora impune effugient, nec cælum tantum in exitium ruiturum non est, sed ne terra quidem; immo magis esse terra tum demum incipiet: nunc enim terra non est, sed nescio quid ex igne, aëre, aqua, & terra compositum. Tunc vero his omnibus purgata suipsius similior exhibit, nimirum, Cinis. Qui inter Philosophos mundum igne periturum opinati sunt, nihil minus intellexerunt quam Annihilationem, à Causis quidem sublunaribus nunquam profecturam. Eius enim elementi propria & suprema actio vitrificatio est: Vnde Chymici quidam non illepide dictant vitrea omnia & Crystallina ex vltima conflagratione euasura. Nec est cur ad

istam *Annihilationis* vocem horrea-
mus, aut Deum, quæ creauit per-
diturum, miremur. Cum enim qui
ipse Microcosmus est, & tunc reue-
ra ita esse apparebit. Homo adhuc
restet, non dici potest mundus pe-
riisse. Oculi diuini, & fortasse, cum
glorificati fuerint, nostri etiam,
mundum in hac eius Epitome, &
compendiosa essentia perinde vi-
debunt & contemplabuntur, ac
hodie in spatioſo hoc & explicato
volumine. In ipſo Plantæ ſemine
iam folia enata, iam flores & fru-
ctus perſpiciunt & diuini oculi, &
intellectus humanus, vtcunque hæc
ſenſus fugiant. Quæ enim adhuc in
potentia ſunt, reſpectu ſenſuum, ea
quaſi iam exiſtentia intuetur intel-
lectus. Hoc modo Deus omnia in-
tuetur, nec opera ſua in Epitome
minus plene contemplatus eſt,
quam in iuſto volumine; non mi-
nus totum mundum in breui illo

diei sexti Enchiridio, quam in
spatis suis, & immensis operibus
quinque præcedentium.

sect. 50.

PER flammæ & corporeos cru-
ciatus à plerisque describi so-
let infernum, eadem planemetho-
do, qua cælum à Mahomete. Hæc
sane horrore & strepitu vulgi au-
rem territat. Si vero nihil grauius
infernum habeat, non dignum est,
quod Cælo è diametro opponatur;
Cuius fælicitas eius nostris partis
erit quæ eam melius & rectius per-
cipere poterit: Dicam autem im-
mortalem illam Essentiam, illam
à Diuinitate deductam Coloniam,
animam scilicet. Verum enim vero
vt sub terra infernū statuamus, cer-
te eadem Dæmoni circumeundam
permitti negare non possumus. Ni-
mis creasse loquuntur, qui in arden-
tibus illis montibus colloquant, qui
quidem vulgo infernum repræsen-

tant. Dæmonis domicilium est cor humanum. Gehennam ipsam, ipsam Luciferi regiam intra meipsum aliquando sentio, & tanquam rediuius Legion, Dæmonum tumultantem turbam in pectore circumfero. Tot profecto inferna sunt, quot olim mundos Anaxagoras credidit: nec cum septem essent in Magdalena Dæmones, simplex erat atque vnicum infernum. Suum enim sibi ipsi infernum est vnusquisque Dæmon; satis pænarum secum circumfert, nec spatio ampliori ad supplicium opus est. Sic & animus peccatorum conscientia exagitatus, vmbra quædam est, & præludium inferni. Quis non miserando istorum consilio ignoscit, qui sibi ipsis mortem conciscunt? Hoc ipsum Dæmon facturus est, si modo hoc ipsi in manu esset; id quia nō est, sine fine miser est, & ideo tantum miserrimus, quia immortalis.

N

mine

hi gra

descri

plerun

reo, vt

mo de

illius

huius

narum

grauis

vox il

terruit

recte

ptum

reform

vt an

quam

Hac

tanqu

motu

Sect. 51.

NVnquam equidem ad inferni nomen horrere soleo, quo nomine & Deo gratias ago, & mihi gratulor, non vnquam ad eius descriptionem expallui: ita celo plerumque contemplando inhæreo, vt prope inferni ideam ex animo deleuerim; sollicitus potius, ne illius gaudia amittam, quam ne huius cruciatus patiar. Satis pænarum est illis excidere nec opus est grauiori inferno. Nunquam me vox illa terribilis à peccando deterruit, nec quod aliquid vnquam recte fecerim, huic nomini acceptum fero. Deum reuereor, non reformido. Efficiunt beneficia eius, vt antè me peccatorum pudeat, quam pænarum metus occupet. Hac ratione non nisi coactus, & tanquam extremo remedio commotus vtitur, idque potius ad de-

terrendos à peccato impios, quam quo bonos ad se colendum incitaret. Quemquam vnquam in Cælum metu coactam fuisse non arbitror. Ii tandem honeste Cælum petunt, qui Deum sine gehenna culturi erant. Reliqui omnes qui gehennæ formidine officium faciunt, mercenarii sunt; & vtcunque se seruorum nomine venditent, vernæ tantum & Dei omnipotentis mancipia.

sect. 52.

VT autem bona fide agā & simpliciter quod res est loquar, quoties vitæ meæ casus & discrimina recensens Diuini digiti tutelam reputo; nihil est, quocunque aspicio, nisi immensus beneficiorum cumulus, tum in vniuersum genus humanum, tum seorsim in meipsum congestus, Quæque alii infortunia, supplicia, miserias, & res

aduersas vocant, mihi qui rem penitus excutio, non tantum in effectus visibiles defigens oculos, ea omnia, & apparent, & reuera semper eueniunt, occulta & quasi dissimulata beneuolentiæ eius munerata: siue hoc mihi ex affectuum præiudicio accidat, siue quod æquius & fauentiori animo omnia eius beneficia excipiam. Singularis plane sapientiæ est omnes Dei actiones ita perspicaciter, & sine affectibus iudicare posse, vt semper iustitiam eius à misericordia distinguentes duo illa nobilissima attributa ne confundamus. Fauente tamen Logica etiam ille disserturus est, qui de administratione Diuina ita distinxerit, vt vel iudicia eius in beneficiorum numerum asserat. Est enim Deus erga omnes misericors, quippe cuius tanta sit in pessimos facilitas, quantum ne optimi quidem merentur. Et si eum in

hoc mundo neminem punire dixero, ut maxime Paradoxum fit, absurdum tamen non est. Homicidii reum si forte Iudex multa tantum irrogata absoluat, quis demens non potius Iudicis clementiam admiretur quam aut hoc supplicium nominet, aut sententiam illam inique ferat? Crimina itaque nostra capitalia cum sint, nec tantum mortis, sed & æternæ damnationis reos agant, hæc nos damno aliquo, aut morbo, aut infortunio si luimus, idque satis habet Diuina clementia; quis furor est, hoc supplicium potius quam summam misericordiam nominare, potius sub Iudicii fascibus queri, quam Clementiæ septrum admirari. Eum igitur adorare, colere, & admirari Gratitude officium est, quod ut præstemus & natura nostra, & vitæ conditio obligat; eumque me cogitationibus istis adorare, qui il-

las optime nouit, negaturus non est. Cælo, & eius fælicitate vt potiar accidentale est, nec enim hoc agit pietas mea; fælicitatem illam minime promereri, vix salua modestia expectare possum. Duo enim nouissima omnium communia præmia & pænæ, ita per summam clementiam statuuntur vt nec pro merito, nec ex proportionem factis respondeant; hæc enim merita nostra infinite superant, illis longe grauiora commeriti sumus.

sect. 53.

IN Christum non credentibus nulla salus; hoc est, vt quidam interpretantur, post Christum natum; at de præcedentibus etiam sæculis intelligi Theologia docet. Vnde fit, Philosophorum illorum optimorumque Heroum exitus, qui ante Incarnationem decesserunt, multum diuq; in animo versare so-

leam. Iniquum est horum animas
in Infernum deturbare, quorum
vitæ nobis adhuc virtutis & pieta-
tis exempla præstant. Cum autem
infernum in tot Regiones diuisum
sit, æquum sane fuerat, vt his etiam
Limbus aliquis statueretur. Quid
tandem dicemus, cum commenta
illa poëtica in veritates exire, & fi-
ctas illas furias in non fictos Dæ-
mones mutari videmus? Quam
attonitis illi auribus hanc de Ada-
mo historiam excepturi sunt, pro-
pterea eum plectendi de quo nil vn-
quam audiuerant? Illine, qui ori-
ginem suam è Diis deduxerant, se
infælicem hominis peccatoris pro-
geniem experientur? Arrogantis
plane ingenii est Dei omnipotentis
actiones, & Diuinæ administra-
tionis æquitatem in controuersiam
adducere. Sic vt me docuit, sic &
alios doceret animi humilitas, im-
mensam illam Creatoris & Crea-
turæ

curæ distantiam contemplari, si v-
nam hanc Pauli similitudinem se-
rio perpenderemus, *Nunc dicet fig-
mentum fictori, cur me tale fecisti?*
Certe insolentibus istis rationis dis-
putationibus rectius occurreretur,
nec definitiuam Dei sententiam ex
Cælo aut inferno repeteremus. Qui
ad rectam rationis normam, & le-
gem viuunt, viuunt tantum ex ge-
neris sui natura, quod & bruta a-
nimantia faciunt: nec vllum actio-
nibus suis præmium postulare de-
bent cum solummodo naturæ suæ
dictatis, vt oportet, obtemperent.
Patet itaque quod demum omni-
bus necessario patebit, nullam o-
mnino salutem nisi per Christum
dari. Quam veritatem veror ne
magna illa virtutis exempla olim
confirmatura sint, adeoque in se-
ipsis experiantur, nullam in ter-
ris actionem ita omnibus nume-
ris absolutam & perfectam esse,

vt Cælum sibi iure vendicare
queat.

sect. 54.

NEc sane authorum, aut alio-
rum vllorum vitas cum ipso-
rum Doctrina per omnia congruis-
se arbitror. In suæ ipsius Ethicæ
præcepta peccasse Aristotelem sa-
tis constat: Nephritidis Paroxys-
mum sine gemitu non pertulere
Stoici, qui tamen affectus omnes
strenue damnantes, in medio Pha-
laridis Tauro ridere iubent. Sibi ip-
sis non constant Sceptici prædican-
tes se nihil scire, nam etiam cum hoc
dicunt sibi cæteris omnibus plus sci-
re videntur. Diogenem aio homi-
nem sui sæculi arrogantissimum fuis-
se, quiq; honores omnes maiore ani-
mi ambitione repudiaret, quā Ale-
xander quæreret. Insigniter hic no-
bis imposuere vitium & Diabolus:
quo studiosius vitauimus eo peni-

tius illa queati sumus. Ducem Venetum qui iniecto in vndas annullo, Tethyn vxorem ducit, prodigum non voco; Ritus enim solennis est, & Reipublicæ utilis. Philosophum vero illum, qui nummos suos ad vitandam auaritiam in mare projecit, insignem profecto nepotem dixisse non dubito. Non via trita & publica ad Virtutem itur, non è nexibus istis & ænigmatibus peccati facile expedimur. Religioni iuxta ac virtuti Panoplia quadam ad perfectionem opus, qua ab hoc vitio muniti cum illo congregiamur. Et sane prudentiores isti, qui Rationis ductu & filo vtuntur, citra veniam peccant; Rudiores identidem sine dedecore impingunt. Ad vnicam Actionem iusta bonitate absoluendam tanta circumstantiarum turba requiritur, vt sine præceptoribus & libris bonos & probos esse non liceat. Vsu autem

venire solet, vt hominum praxis non pari gressu cum Theoria procedat, immo sapius in contrarium ambulet. Rectum bonumque natura agnoscimus, natura deteriora sequimur. Facundia illa, qua apud alium valui, nullum pondus apud meipsum habitura est. Vitiosus nobis appetitus inest, qui docta quidem rationis præcepta patienter audiet, non alia facturum, quam quæ libuerit. Omnes denique monstrum sumus, partim ex bruto partim ex homine composita: Opera danda est, vt sapientem illum Chironem, qualem Poëtæ fingunt imitati, hominem bestia superiorem statuamus, sensusque ad rationis pedes sedeat. Postremo omnes cum Deo seruari velim, paucos seruandos esse cum hominibus statuo; tenui adeo ponticulo, viaque angusta ad vitam transiri. Hi tamen angustiori limite, quam Christus vnquam

voluit
quicu
nation
coerce

Q
Europ
Geogr
olim A
terrari
didit,
subiug
tum in
ciari,
peregr
concili
fiones
velim
forma
aita fi
auc e
et. N

voluit, ecclesiam Dei includunt, quicunq; intra particulares aliquot nationes, ecclesias, aut familias coërcent.

sect. 55.

Qui Dei ecclesiam Strabonis tunica inuolentes intra solos Europæ fines cohibent, non minus Geographiæ periti, videntur, quam olim Alexander, qui se vniuersum terrarum orbem perdomuisse credidit, cum nondum dimidium eius subiugasset. Esse enim tum in Asia, tum in Africa ecclesiam Dei inficiari, non licet nisi Apostolorum peregrinationes, martyrum obitus, conciliorumque complurium sessiones in iis locis habitas obliuisci velimus; quæ vt iudicio etiam reformato approbamus, ita tum habitata fuisse fatendum est, cum adhuc ecclesia nostra in cunis vagiret. Nec æquum est, vt quoniam

pauca sunt, de quibus nobis cum illis non conuenit, eaque forsam humano iudicio grauiora, quam diuino, à Cælo nos inuicem excommunicemus; nedum Christianos illos, qui omnes quodammodo martyres sunt; qui quod nobilius est, fidem sua persecutione propugnantes, cultum illum Deo in Flammis præstant, quem nos in Aprico. Numerum quendam esse electorum, & multos seruandos fatemur omnes; at si quis vniuersas nostras omnium sententias collectim inspiciat, nec vlla iam salus erit, nec vlli seruandi: Damnat nos Ecclesia Romana nos illam; nostræ Ecclesiæ doctrinam subreformati & sectarii Damnationi adiudicant, hos omnes Atomistæ, & Familistæ, reprobant, & hi illos: sic Cælum, quod nobis pollicita est diuina benignitas, opinionibus nostris & dogmatibus ipsi nobismet ipsis certa-

tim p
non v
& Ec
pantur
cissim
Cælum
indig
ex m
maior
nostra
funda

M
mult
Elect
& in
tum
extre
aut
tum
etian
tia.

tim præcludimus. Sanctum Petrum non vnicum esse oportet. Afectis, & Ecclesiis particularibus occupantur portæ Cælestes; alique vicissim ab aliis introitu prohibentur. Cælum omnes petimus inuitis & indignantibus aliis; vereorque, ne ex minore, dubium Charitate, an maiore ignorantia, non tantum in nostræ verum etiam alienæ salutis fundamentalibus erretur.

sect. 56.

MUltos humana sententia damnatos seruari arbitror, & multos vicissim damnari, quos illa Electis annumerat. Miranda certe, & inopinata, tum misericordiæ, tum iustitiæ exempla in iudicio extremo spectaturi sumus: ideoque aut hos, aut illos definiri, non tantum in homine Stultitia est, verum etiam in ipsis Dæmonibus insolentia. Spiritus enim illi, vtcunque

sagacissimi, haud facile de seruandis diuinare possunt. Id enim si possent, laboribus suis iamdudum supersedissent, non amplius peragratas terras deuorandos quæsituri. Qui legem seuerè interpretantes, Solomonem Damnationis reum agunt, eadem quidem opera non seipsos tantum, sed & vniuersum genus humanum damnant; Per literam enim, & scriptum Dei verbum nemo mortalium à mortis potestate eximitur: Est autem prærogatiua quædam Diuina, & voluntas arbitraria, Legis litera superior, & à cuius solo beneficio salutem speramus. Hæc via Solomoni in Cælum patuit, nec ipsi minus, quam ipsius iudicibus.

sect. 57.

INnumeram istam multitudinem, & immensa eorum agmina, qui salutem abiunt, qui acus

istius foramen transire cogitant,
attonitus sæpe admirari soleo: No-
men illud & Compellatio, *Grex*
parue, pietatem mihi deiecit non
consolatur, præsertim cum meam
ad meipsum reuersus vilitatem me-
ditor, quam præcæteris omnibus
longe humillimam iudicio. Anar-
chiam in Cælo futuram non ar-
bitror; sed vt inter Angelos Hie-
rarchiæ sunt, ita inter Sanctos,
gradus quosdam fore & ordi-
nes dignitatis, Equidem non or-
dines illos supremos affecto,
non ea est animis ambitio; Illud
tantum in votis est, quod & a-
bunde fælicitatis fuerit, vt in extre-
mis Cæli agminibus extremus sub-
sequar.

sect. 58.

ME in numero Seruandorum
esse pro certo quidem per-
suasum habeo, nec tamen sic vt ita

H v

esse deierare ausim. Constare mihi videtur, & citra omnem dubitationem credo, urbem quandam esse quam Constantinopolim nominant: Hoc vero iureiurando affirmasse periurii genus est; cum eius rei certitudinem nullo sensuum testimonio exploratam habeam. Sunt fateor non pauci, qui indubitatam certitudinem iactant; attamen si quis serio & submisso iudicio animæ suæ vilitatem reputauerit, multis profecto dubitationibus continuo occurret, adeoque minime sibi opus esse illud Pauli præceptum comperiet, *Cum timore & tremore vestram ipsorum salutem conficite*. Salutis meæ eandem esse causam statuo, quæ Electionis fuerat, Dei nimirum Clementiam, & beneplacitum, antequam aut ipse essem, aut Orbis fundamina iacerentur. Christi olim oratio fuit, *Antequam Abrahamus* esset, ego sum. Quod ta

men aliquo modo de meipso dicere possum; non enim ante meipsum tantum, sed & ante Adamum fueram, nempe in Idea diuina, in Synodi eius Decreto, quæ per omnem usque æternitatem habita est; Quo sensu mundum hunc ante Creationem fuisse aio, finemque habuisse, antequam inciperet; sic ipse mortuus sum priusquam viverem, mortuus in Paradiso, utcunque sepeliendus in Anglia, ante Cainum natum ex Eua abortiuus.

sect. 59.

ZEli insolentes, qui fide tantum freti opera damnant, merita non tollunt; Fidei enim Efficacia confisi Deum quodammodo ad conditionem adigunt, & arte quadam sophistica Cælum vindicant. Decreuerat Deus illos tantum, qui canum more aquam lamberent cladis Medianiticæ gloriâ reporta-

turos, nec tamen ideo poterat quisquam eorum hanc gloriam, aut iure vendicare, aut se hoc nomine promeruisse, credere. Fidem veram, & qualem Deus exigit non tantum signum & indicium, verum etiam medium salutis esse, non nego, hæc vero ubi inuenienda sit, prorsus ignoro. Si autem Discipuli ipsi, familiares illi seruatoris nostri, fidem, quantum est Sinapis granum, non habuere, quod adeo ipsis obiecit; quantula tamen mouendis montibus suffecisset; illam certe, quam nos iactamus, aut nullam aut perexiguam esse oportet. Hic fidei meæ tenor est, multa quidem singularia, multa ad abnormem affectum meum accommodata complectens; quæ nisi maturiori aliorum iudicio arrideant, omnia repudio, iis tantum patrocinator, quæ Doctissimorum calculus approbauerit.

PARS ALTERA.

Sect. 1.

Vod autem ad *Charitatem*, alteram illam virtutem attinet; sine qua Fides nihil aliud quam notio est nullius existentiae: Ingonium illud misericors, & humanum, quod à Parentibus accepi, fouere semper, & ad scriptas praeceptasque Charitatis Leges formare conatus sum. Et si meipsum Anatomiam recte calleo, ad Virtutem hanc formatus, & fictus à Natura videor. Is enim sum, qui omnis hominum Generis societatem amplector, ne ab ullius consuetudine abhorreo. In Diæta, affectibus, aëre, & similibus, Antipathia, seu gotius ἰδιόσυγκαια mihi nulla est. Ranas, Testidunes, & Fungos, Gallorum dapes non miror, non Iudeæorum Locustas; eadem etiam

quoties adesse contigit vna pransurus ; nec mens hæc magis , quam illorum Stomachus auersatur. Olera è Cæmeterio non minus libenter edo , quam ex horto lecta. Non serpente , Scorpio , Lacerto , & Salamādra visis territus resilio , non Bufone , aut Vipera conspectis lapidem quæro. Vulgares Antipatias , quas in aliis sentio , in memetipso non reperio ; non innatas illas Gentium inimicitia ; non Gallum , Italum , Hispanum , aut Belgam ex preiudicio intueor : Sed in quibuscunque ingenium , aut mores æque probatos reperio , hos omnes aliquatenus amplector & colo. In Climate quidem octauo natus sum , ita tamen vt adunumquodque æque natus , & constellatus videar. Non eius fortis planta sum , quæ non nisi in hortis vigeat. Quod libet Cælum , quælibet Regio mihi Patria est ; & quicunque me locus ,

aut meridianus habeat, in angli-
sum. Naufragus fui, nec tamen aut
Ventos aut fluctus odi. Sæuiente
tempestate, aut meditari, aut lude-
re, aut dormire possum. Omnino
denique rem nullam auersor: Men-
dicii me argueret conscientia, si
præter Damonem vnum, me vllam
essentiam ita detestari aut audisse di-
xero, vt in gratiam nequeamus re-
digi. E vulgaribus odii obiectis si-
quod sit, quod contemno & rideo,
non aliud est, quam prodigiosum
illud & multiceps nostrum, omni
Religioni, Virtuti, & rationi ini-
micum, Vulgum dico, quem si dis-
iunctim & seorsim contempleris,
Homines quidem vides, & Dei
creaturas ratione præditas, idem
ingens bella est, Hydra ipsa mon-
strosior in vnum confusus. Hos
stultos vocare Charitas non vetat,
nec enim eos alio nomine dignati
sunt Scriptores diuini: Hoc Solo-

mon in Canonica scriptura prodidit, quod adeo nos inter fidei articulos recipere tenemur. Vulgum autem cum dico, non plebeculam tantum, & infiniae sortis homunciones intelligo. Est & inter Patricios plebeia quaedam & ignobilis turba, ex eodem prorsus luto fictam diceres; Hominum quidem genus ipsis Mechanicis contribuile, ut cunque animi tenuitatem deauret Census, & Crumena prostultitia transigat. Sicut autem in supputandis rationibus nonnunquam accidit, ut aliquis inferioris notae in solo loco positus, reliquos superat: Sic plaris saepe estimandus est spretus aliquis & contemptus homuncio, quam vniuersa illa deauratorum stipitum turba, ut cunque huius conditionem istorum pedibus fortuna subiecerit. Est quaedam, ut Politice fabulemur, sine Fastis Nobilitas, dignitas à

Natu
saum
merit
Quar
probi
tudin
diner
cies,
Rebu
& ad
instit
bulis
neq
vulg
quic
Ven

A
han
raui
est
adeo

Natura vnicuique tributa, qua
 suum quisque ordinem sortitur,
 meritis & pretio respondentem.
 Quamuis autem sæculi iustius im-
 probitate, & iniquissimæ consue-
 tudinis Tyrannide factum sit, vt
 diuersa plane hodie sit rerum fa-
 cies, tamen in primis, & præcipuis
 Rebus publ. hoc semper obtinuit,
 & adhuc etiam in ciuitatum bene
 institutarum integritate, & Cuna-
 bulis tandiu obtinet, dum morum
 nequitia mollescat, & Diuitiis, quas
 vulgus congerit, & Prudentiores
 quique negligunt, omnia tandem
 Venalia sint.

Sect. 2.

Æ Qua hæc, & indifferens A-
 nimi temperies ad diuinam
 hanc virtutem me aptius attempe-
 rauit. Non mediocris fælicitatis
 est ad virtutem formatum nasci
 adeoque ex seminibus à natura

inditis, potius quam operosa Educationis insitione adulescere. Quod si solum naturæ nostræ ductum sequamur, affectuumq; nostrorum studium ad rationis tantum normam dirigamus, morales tantum sumus, & Iudice Theologia, in Ethnicorum numero. Et proinde nobile illud Charitatis opus alio tendere, aliunde moueri & impelli oportet. Non eo animo Fratrem Eleemosyna subleuo, vt famen eius & inopiam consoler, sed vt Dei mei præceptum, & voluntatem exequar: non eius causa qui rogat, sed eius causa qui iussit, beneficus sum. Non ideo quenquam subleuo, quod miseria eius id nihil persuaferit, vel vt propriæ commiserationi morem geram; hoc moralis tantum Charitatis est, hoc facimus affectibus verius quam Ratione adducti. Qui sola misericordia impulsus egenis dat, non tam illorum causa hoc fa-

cit, quam sua: Cum enim alienam
miseriam commiseratio nostram
faciat, subleuatis aliis nosmet ipsos
subleuamus. In eundem errorem
impingunt illi, qui propterea alio-
rum infortuniis subueniunt, quod
scilicet fortuna omnium commu-
nis sit, & quæ nota est commise-
rantium oratio, hæc eadem olim
ipsis contingere possint: Prouida
quidem hæc est, non simplex &
sincera charitas: Quid enim hoc
aliud est, quam sibi in similes casus
aliorum misericordiam prospicere?
Et sanè triuiales istos & doctos
mendicos non quoslibet statim in
turba obuios aggredi, sed certos
quosdam & selectos, obseruauimus.
Enim-vero artem quandam Phisio-
gnomicam esse arbitror, qua classi-
ci isti rogatores usi misericordem
oris aspectum continuò internos-
cunt; & in quo vultu signaturas &
indicia humanitatis conspiciunt

cum è media turba sibi adorientum feligunt. Habet enim vultus mysticos quosdam Characteres animam ipsam exprimentes, quorum Alphabetum quicumque calleat, ingenium ipsum ex fronte legerit. Nec Hominum tantum, sed Plantarum etiam, & Vegetabilium Phytognomiam, seu Physiognomiam quandam esse statuo. Et in vnoquoque horum figuras quasdam externas apparere, internæ quidem formæ signa & indicia. In omnibus operibus suis inscriptionem aliquam reliquit digitus Divinus, non graphicam illam & ex literis, sed ex forma tamen & constitutione, ex membris & operationibus compositam, quæ omnia rite & apposite coniuncta ipsam rerum naturam non obscure depingunt. His literis Deus astra nominatim compellat, his nomina creaturis Adamus indidit, vniuscuius-

que naturæ congrua. Præter illos autem in facie characteras, sunt etiam mysticæ quædam in manibus figuræ, quas ociosas & fortuitas lineas vocare non audeo; ab eo enim penicillo dicuntur, qui nihil fortuito facit: Has ideo diligentius ammaduerto, quia eas in manu mea figuras cerno, quas in aliena fuisse nunquam, aut vidi, aut legi. Chiromantiæ quidem non meminit Aristoteles in singulari suo & doctissimo de Physiognomia libello: Ægyptios vero arcanæ eiusmodi & mysticæ scientiæ studiosiores, non huius ignaros fuisse arbitror: Cuius etiam hodie peritiam iactitant noti illi Errones, Ægyptij vulgo appellati, & præceptis forsan aliquot adhuc retentis Artis suæ opinionem tuentur.

Tot mille hominum vultus omnes inter se dissimiles esse plerique mirantur; ego contra vllum

mnino alteri similem reperiri. Quot
vorum myriades quasi per negli-
gentiam, & fortuito ex literis vi-
ginti quatuor compositæ fuerunt,
si quis cogitauerit; & quot itidem li-
neas in vnius hominis fabrica duci
oportet; necessariam esse hanc va-
rietatem facile comperiet; difficul-
terque ita omnes concurrere posse,
vt effigies duæ per omnia similes
excant. Decies mille facies, quas
pictor aliquis negligenter descri-
pserit, vniuersas dissimiles videbis:
immo licet exemplar aliquod sum-
ma artis diligentia adhibita simula-
re conetur, manifestum adhuc dis-
crimen reperies. Est enim rei cu-
iuslibet exemplar in genere suo.
perfectissimum, quod licet supere-
mus, non assequimur, quia non-
dum vndiquaque congruitur. Nec
tamen aut varietatem naturæ de-
honestat, aut opera diuina confun-
dit; Creaturarum similitudo: Quæ-

cunq
bent
se co
discre
lis ho
eum
ip
mus
alter
ferre
ad p
ueni
sæ
quoc

V
stis
nio
nan
mer
à li
nes

cunque enim consimilia sunt, habent aliquid diuersi, & quæ inter se conuenire videntur, non obscure discrepant. Hoc modo Deo similis homo est, in quibus enim rebus eum aliquo modo referimus, in iis ipsis ab eodem prorsus discrepamus. Nusquam ita simulauit res altera alteram, vt ex omni parte referret. Aliquid semper discriminis ad prohibendam identitatem interuenit; hoc nisi fieret res duæ diuersæ non similes forent, sed idem, quod impossibile est.

Sect. 3.

VT vero à Philosophia ad Charitatem redeam; non sic angustiis limitibus virtutem hanc definio quasi solummodo Eleemosinam facere Charitatis esse existimem, aut vniuersam Charitatem à liberalitate comprehendendi. Actiones eius Theologia prudenter nul-

tifariam diuifit, & in via hac angu-
fta multas ad virtutem femitas
oftendit. Quot enim modis alteri
benefacere licet, tot modis charita-
tem exercere possumus. Non cor-
poris tantum fed Fortunæ etiam &
Animæ infirmitates funt, quibus
omnibus pro modulo nostro suc-
currendum eft. Rudem & indo-
ctum non contemno; imo eadem
mifericordia hunc, qua Lazarum
intueor; nec potioris Charitatis eft
huic corpus contegere, quam illius
animæ nuditatem amicare. Magni-
ficum vero illud & præclarum eft,
aliorum animos quali fumptibus
nofttris togatos incedere, & ingenio
noftro tanquam Patrono affurgere;
Vilius benefacere non poteris. Sic
naturali Charitate fol alijs lumen
præbet, nec fibi detrahit. Hac in re
qui parcus & tenax eft, turpiffime
auarus eft, & fordidiffimo Philar-
gyro fordidior. Ad hoc munus me

(vt

(vt cui in literarum studiis educari contigit) conditionis officium obstringit: & idcirco non sepulchrum, sed Thesaurarium scientiæ, animum facio, non reipublicæ literariæ monopolium affecto, sed in commune laboro. Nec mea tantum, sed eorum etiam causa studeo, qui suâ ipsorum causa studere nolunt. Siquis me plura sciat, non inuideo; misereor, si quis pauciora. Non exercitationis causa alios erudio, non vt in me metipso scientiam foueam, sed vt in alios propagem. Hos inter conatus hoc vnum mihi animum dejicit, Dotes eas, quas studio & labore acquisiui, mecum esse perituras, nec charissimus meis & amicissimis legari posse. Propter errorem aliquem neminem contemno, aut odi: nec enim æquum videtur, vt opinionum discrimen tuam beneuolentiam dirimat. Non

semper Charitatis leges violant
Disputationes & Controuersiae, si-
ue Philosophiae, siue Theologiae
resagatur, modo placidi & tran-
quilli iudicij prudentia accedat.
Hic quantum Stomachi est, tan-
tum nihil ad rem est; & Ratio, tan-
quam naribus sagacibus parum ca-
nis, omitta quam prius petiuerat
praeda, alio praecipitatur. Hinc ra-
ro de controuersis quicquam de-
cernitur: quantumuis enim magni-
fice propositae, vix attinguntur; ita
digressionibus parum necessariis in-
tumescent, ita partium studiis om-
nia in transuersum aguntur, vt saepe
Parergorum parenthesis princi-
pale subiectum superet. Rata iam-
dudum & sancita sunt Religionis
fundamentalia, & de salutis princi-
piis inter omnes conuenit, vix re-
stat controuersia satis digna, quae
nobis bilem moueat, & tamen vix
vniquam citra hanc, aut in Theolo-

gia, aut in inferioribus scientiis disputatur. Quali autem Βαρραχομνομα-
 χία ab S & T apud Lucianum con-
 curritur? Quæ rixæ, quæ prælia
 Grammaticorum! quoties solum-
 modo! quid * *Iupiter* in Genituo
 gignat, contenditur! Quam misere
 sibi ipsis cerebrum comminuunt, ut
 Prisciani caluitium tutentur! Si
 foret in terris rideret Democritus.
 Immo de huiusmodi lana caprina
 etiam à prudentioribus non raro
 confligitur: Quot vulnera data &
 accepta sunt! Quanta nominum
 strages edita, quoties de ignobili ali-
 qua opinione, aut vili distinctiun-
 cula prælium instituitur! Docto-
 rum quidem Togæ sunt, non Ar-
 ma; at linguis utuntur Actij noua-
 cula acutioribus; ut Calami ipso-
 rum ipsis tonitribus longius pe-
 tunt, longius audiuntur. Archiba-
 listæ furorem excipere malo, quem

* *Iouis, an Iupiteris.*

favientis calami. Quod Artibus
plerumque patrocinentur, & eru-
ditis viris faueant prudentiores
Principes, non tam ex eo fit, quod
ardentiori Zelo Eruditionem pro-
sequantur, aut musas religiosius co-
lant, quam quod horum opera no-
mina sua æternitati commendari
velint, & ultores calamos posteri-
tatis vereantur: Cum illi absolutis,
quas sustinere, partibus exierint,
hi tandem totius fabulæ argumen-
tum enarraturi in scenam prodeunt,
quæ recte, quæque male fecere po-
steris prodituri. Hominem pro-
fecto fide integerrima esse oportet,
quicumque Historiam conscriben-
dam suscipit: Indelebilis enim la-
bes nomini adhæret, quam Histo-
rici calamus asperferit: Huic nos
apud omnes Populos, apud omnem
Posteritatem traducere licet, idque
adeo iure suo, & authentica qua-
dam mentiendi autoritate.

Sect. 4.

Alius etiam modus est, quo in Charitatem frequenter peccatur, quem nullus vnquam Scriptor attigit, & pauci animaduertunt Dico autem conuitia illa, & opprobria non tantum in vniuersum aliquod vitæ genus, sed etiam in totas nationes iacta; Dum alij alios contumeliosis Epithetis laceessimus, & iniquissima Logica paucorum crimen in omnes diffundimus.

Cretas quidem mendaces Paulus vocat, non id tamen, nisi indirecte, & ipforum poëta allegato. Turpis sane error, & qui cruentum illud Neronis votum quodammodo refert: vnico enim verbulo mille vulneramus, & totius Nationis

honorem vnico ictu extinguimus. Illi totis Anticyris digni sunt, qui conuiciis in tempora debacchantes, bile sua, & maledictis ad sanitatem reuocare parant. Democritus, qui risu vsque tempora exagitans, hac ratione correxisse voluit, non minus mihi Hypochondriacus videtur, quam contrarius alter eadem perpetuo deflens. Minime mihi bilem moueri sentio, quoties vulgum sui similem, hoc est, more suo insanientem cerno. Arcetur enim prophanum vulgus à sapientiæ Adytis, & pauci sunt, quibus bonis esse datur. Qui vitium omne è medio sublatum cupiunt, virtutem extinguunt: Contraria enim, quantumuis se mutuo tollant, mutuo tamen animant etiam; & virtus extinctis vitiis Idea tantum futura est. Adhæc, Vitiorum frequentia minime virtutem dehonestat: nam quo plures contagione sua vitia cor-

ripiunt eo virtus magis magisque,
in quibus restat, elucere incipit :
Quæ ut in his pereat, in aliis tamen
bonitatem suam cumulationem cer-
nit, adeoque in vniuersali inunda-
tione integra & indelibata perstat.
Vitiis itaque quoties occursum est,
corripere, & monere quædam con-
tentus, à Satyra facile temperare
possum. Ingenui enim & virtutis
capaces animi conuitiis & maledi-
ctis in vitia aguntur, quos placi-
de monendo ad virtutem facilius
perduxeris. Et sic saltem virtutis
oratores omnes esse debemus, ut
eam à vitiorum vi & iniuria de-
fendentes, læsæ veritatis causæ pa-
trocinemur. Recte alterum asti-
mare & iadicare nemo potest, ne-
mo enim alterum satis nouit. Hanc
adeo ex me ipso coniecturam facio :
In tenebris adhuc obscurus latito,
nec me familiaris mei, & amicissi-
mi nisi multi nube obuolutum in-

tuentur : Qui extrinsecus tantum
norunt , minoris me æstimant ,
quam ego me ipsum ; qui familia-
rius , pluri ; Deus qui me solus vere
exploratum habet , nouit me nihil
esse. Ille & me & vniuersum mun-
dum solus intuetur ; non enim nos
per mutuos radios , non per spe-
cierum sensibilibus traiectionem
contemplatur ; sed substantiam ip-
sam citra accidentium beneficium
videt , rerumque earum formas , qua-
rum nos solummodo operationes
cernimus. Porro autem , nemo
aliud iuste æstimare potest , quia
nemo seipsum nouit. Alios enim
reprehendimus , quatenus ab eo
discrepant , quod in nobismet ipsis
laudabile iudicamus ; & laudamus
in quantum consonant. Hæc omnia
huc scilicet redeunt ; nihil hoc aliud
est , quam quod omnes ad vnum
damnamus , φιλαυτία. Communis
est huius sæculi & fortasse etiam
præteriti querela, *Charitatem frige-*

re. Quod verissime in istos com-
petere video, qui ardentissimas zeli
flammas præ se ferunt. Huic enim
virtuti cum modestis & ad humi-
litem animi temperatis ingeniis
optime conuenit. Nec sane fieri
potest, vt alios charitate prosequa-
mur, qui ne nosmetipsos quidem
charos habemus. *A se charitatem*
incipere, vulgo aiunt, cum tamen
nobismet ipsis nemo nobis infe-
stior sit; imo ipsi nobismet ipsis car-
nifices quodammodo simus. *Non*
occides, à Deo quidem præceptum
est, ab hominibus vero perraro ob-
seruatum. Atropos est sua quisque
sibi; nos manu propria vitæ nostræ
stamen demetimus. Nec primus ho-
micida Cainus fuerat, sed ipse Ada-
mus mortis inducendæ author: Quā
in filio suo Abele primum expertus
est, alieno tandem exemplo in illi
persuadente, quod fides in seipso
persuadere non poterat.

sect. 5

N Eminem suæ ipsius miseræ sensu minus affici, aut alienæ magis me vno credo. Brachium mihi siccis oculis abscindi, & citra multos gemitus membratim mihi corpus discerpipaterer; Idem Histrionum fabulas non sine seriis sæpe fletibus spectare soleo, & factas illas notissimæ Imposturæ quærelas vero animi dolore excipio. Ærumnam miseris exaugere, & ægritudinem, quam cui ferendæ vix iam sufficiunt, accerbare, barbaræ cuiusdam inhumanitatis est. Hoc ipsum Iobus gravissimum expertus est, non enim directæ Diaboli plagæ tam penitus vsserunt, quam obliquæ amicorum expostulationes. Ad dolorum gurgites exhauriendos, non nostri tantum, sed etiam amicorum fletus valent. Sic enim in plures alveos ægritudo dilapsa

tranquillius & sedatius fluit vnico
& solo flumine rapidius fertur.
Charitas animi dolores è pectore
in pectus transferre potest, & ita
concisim & munitim discerpere, vt
pæne nullibi sentiri queant. Di-
mensionum enim Mathematicarũ
more diuidi possunt afflictiones,
donec quidem insensibiles sint, vt-
cũque adhuc diuisibiles. Amico-
rum autem dolores non meos ex
parte fieri, sed in totum proprios
reddi cupio, qua scilicet, & com-
modius discutere & moderari
queam: nobis enim facile impera-
mus, quod ab alieno ingenio impe-
trare non possumus. Nobilia illa
amicorum paria fabulosis, potius
quam veris historiis diu annumera-
ueram, non tam quid factum fuif-
set, quam quid fieri deberet, osten-
dere arbitratus; quæ tamen omnia
facile possibilia esse tandem sentio,
nec quicquã in heroicis illis exem-

plis Damonis, & Pythiæ, Achillis
& Patrocli esse, quod non ipse in
nonnullis casibus amicorum causa
præstiturus sim. Vitam alterius cau-
sa à quoquam deponi, apud Vul-
gus hominum vix fidem obtinet
adeo tritum illud & vulgare anxio-
ma violare nesciunt *Charitas à se-
ipsa incipit*. Ad me sane quod atti-
net privati semper commodi, ratio-
nisque eius, quam meipsum habenden-
dam esse Natura præcipit; protin-
us obliuiscor, quoties quid Deo,
quid Patriæ, & quid amicis de-
beam, animum subeat, secundum
hæc tria meipsum amplector. Quã-
vis hic methodū à Scholis præscri-
ptam violare me fateor, quæ primo
loco Parentes uxorem & liberos,
secundo amicos diligendos præci-
pit. Exceptis enim quæ Religio
exigit, nullam ita indissolubilem
& necessariam sanguinis sympa-
thiam in me ipso reperio. Non in

præceptum quintum peccari opinor si forte amicum aliquem chariorem habeam quam qui proxima consanguinitate adiuncti sunt, etiam quibus vitam ipsam acceptam fero. Mulierem nullam vero unquam & sincero affectu amaui; Amicum non aliter charum habeo, quam virtutem, animam, aut Deum meum. Hinc coniecturam mihi facere posse videor, quanto-pere Deus hominem diligat, & quantum felicitatis habeat amor diuinus. Ceteris omnibus omissis tres tantum mysticæ sunt vniones; Naturæ duæ in persona vna, Tres personæ in vna natura, & anima vna in duobus corporibus. Quamuis enim duæ reuera sint, ea tamen vnione inter se connectuntur, vt dualitatem potius, quam duas distinctas anima constituere videantur.

Sect. 6.

REs plena, miraculorum, ænigmatum, & mysteriorum verus amor est; quo ita in vnum duo coalescunt, vt vterque duo videatur. Amicum me ipso charius diligo, necdum tamen satis diligere videor. Accumulatis post aliquot menses affectibus, vix antea dilexisse visus sum. Quoties absum, mortuus sum, donec vna sim: præsens præsentia non satior, propius adhuc tendens. Vnitis animis non satisfaciunt complexus; vrget enim vsquæ perfectæ vnionis desiderium, quod cum possibile non sit, infinitum esse desiderium necesse est, & citra vllam satietatem perpetuo flagrate. Inest & alia præterea in amore miseria; Quos æque, ac nosmet ipsos diligimus, eorum vultus semper animis elabitur, nec oris ideam memoriæ infixâ retinere pos-

sumus: quod nec mirū videri debet;
Nos enim sunt, & vultus ipsorum
nostros faciunt affectus nostri. Hæ-
roicus iste affectus in vulgares, &
ignobiles animos non incidit, sed
in eos tantum, qui ad virtutem de-
signantur. Nobili hoc ardore qui
amicum diligit, mediocri quidem
amore vniuersos colet. Si autem,
affectuum acie corpus trajicientes,
ad animam penetramus, verum,
tum amicitiae, tum Charitatis ob-
iectum repererimus. Animæ au-
tem maiorem felicitatem legare
non possumus, quam eam ipsam, in
qua omnes felicitatem statuimus,
salutem æternam. Hanc largiri li-
cet potestatis nostræ non sit, Cha-
ritatis tamen erit piæque inuoca-
tionis, si minus acquirere & pro-
mouere, at desiderare saltem. Pro
me ipso solo preces concipere nun-
quam satis habeo, nisi adiecto in-
super amicorum catalogo, nec

mihi soli beneficium aliquod rogare, quin & proximum meum eiusdem participem cupiam. Fatalem Nolam nunquam ita hilarescens audio, quin pro decedente anima vota & preces fundam. Ad Patientis corpus curandam accersitus, mihi temperare non possum, quin Professionis oblitus pro anima orem. Quoties alium preeantem cerno; quem imitari oportuit, continuo pro eodem deprecari incipio; qui mihi tamen fortasse ignotus erat: & profecto, siquidem vota mea aurem Diuinam facilem habuere, non pauci qui me nunquam viderunt, ignotarum precum fructum percipiunt. Pro inimicis nostris hoc est, pro eorum salute orare, non ita durum præceptum est, nec aliud, quam quod in quotidianis Liturgiis facere consueuimus. De Italo illo quod vulgo refertur, non verum esse arbitror; maligna enim

hominum desideria ultra hanc vitam non tendunt; Diaboli tantum, & nigra inferni vota futuri nobis sæculi miseriam precantur.

sect. 7.

INiuriam nec inferre, nec accipere, dum adhuc mihi adolescente ætate feruerent affectus, præceptum morum satis intolerabilium visum est; cui iam tandem anni sedatiores, & temperies magis Christiana seuerius institutum suasere. Iam eos audire possum, qui dicunt aut iniuriam nullam esse, aut nullam ad vindictam comparandam; nec vindictam vllam grauiorem esse, quam iniuriæ contemptum: Qui alteri male cupit, eum seipsum odisse; & eum potissimum alios amare, qui seipsum contemnit. Conscientiæ meæ iniurius essem, si cum re vlla mihi minus convenire dicerem, quam

cum me ipso. Ex variis & diuersis partibus, ex innumeris antipathiis constructam esse hanc fabricam humanam experior. Vnus mihi videor, haud aliter ac mundus vnus est, ex maxima scilicet distinctarum essentiarum turba, innumerisque contrarietatibus conflatus Hostes occultos & domesticos intus habemus, publicos & magis infestos foris. Sanctum Paulum Colaphis tantum impetiit Diabolus, me stricto gladio. Totam Pharsaliam in pectore tumultuantem sentio, affectum contra affectum, rationem contra Fidem, Fidem contra Diabolum, & contra hæc omnia Conscientiam. Alius intra me homo versatus succenset, increpat, imperat, prouocat. Nec marmorea mihi conscientia est, quæ peccatis grauioribus cedere nesciat, nec tamen ita cerea, vt minutæ, cuiuslibet of-

fen
nem
fide
quæ
com
ben
se
nifi
men
vnde
& p
refa
min
ne b
nulla
cis
qua
halit
certa
tutis
fibi
audi
quo
faci

fenſiunculæ , & lapſus impreſſio-
nem accipiat. Paradoxa quadam
fide nonnulla eſſe peccata credo,
quæ facilius condonantur, quam
committuntur alia. Originalem la-
bem meam Baptiſmo elutam fuiſ-
ſe ſtatuo; & peccata actualia non
niſi à nouiſſima pœnitentia, Sacra-
mento, aut abſolutione computo:
vnde fit vt iuuentutis meæ furores,
& peccata nihil nunc animum ter-
refaciant. Peccata quidem inno-
minata mihi nulla ſunt, quo nomi-
ne benignitati Diuinæ gratias ago,
nulla pecularia crimina: Epidemi-
cis tantum & humanis vrgeor, &
qualia ex vulgari vitioſæ naturæ
halitu contracta ſunt. Sunt enim
certæ quædam Corporum conſti-
tutiones, quæ animi prauitatem
ſibi congruam naſcæ nouos & in-
auditos vitiarum fetus pariunt,
quorum monſtroſæ nouitati non
facile inueniuntur nomina. Hu-

iusmodi erat propudiosus ille Hircus, qui cum statua coiuit, huiusmodi spintrix Neronianæ. Non Cæli tantum nouorum Astrorum, non terræ plantarum & animantiū fæcundæ sunt, proferunt etiam humani Animi noua & inaudita vitia. Ex ingenii autem mei tarditate, & vulgari indole factum est, vt nunquam ad huiusmodi inuentionem sollicitarentur affectus. Et tamen vulgares istæ & quotidiana infirmitates, quæ me nexu sic inseparabili sequuntur, vt non aliud quam ipsa natura mea esse videantur, ita animos mihi deiecerunt, ita opinionem illam minuerunt, quam aliter de meipso habiturus erā, vt me vno nihil vilius, & abiectius existimem. Pænitiæ præscripto dolorem animi Theologi addunt; in meam vero vna indignatio, ira, dolor, odium ingrediuntur, affectus plane contrarii, & quales nec actio-

ni isti
viden
latur
vitiis
stri pa
funda
est: E
dom
corde
uersa
bent,
cem
illas
quæ
rum

IN
mi
ere v
lor, i
murr
man
nem

ni isti, nec ingenio meo convenire videntur. Non erga nos ipsos violatur Charitas, si quando, aut cum vitiis nostris litigamus, aut eam nostri partem odimus, quæ Charitatis fundamento, deo scilicet, inimica est: Hac in re maiorem hunc mundum minores imitamur, cuius discordes Antiphatia, frontesque aduersæ amicam rationem totius habent, & priuatis suis inimiciis pacem publicam tuentes, seditiosas illas potestates vinculis coercunt, quæ si superiores fierent, subitâ rerum omnium ruinam molirentur.

sect. 8.

INnumeris autem vitiis istis, quæ mihi ex Adami hæreditate redire vnum deesse serio mihi gratulor, id quidem charitati inimicissimum, necnon peccati omnis humani pariter ac Diabolici originem, superbiam. Cuius nomen

quidem literis paucis, natura vëro
vix mundi limitibus continetur. Ef-
fugi in eā conditione, in quam pro-
rior animus esse solet. Pusilla illa
scientiæ, & doctrinæ additamenta,
quæ aliis opinionem de seipſis ita
tollere, & inflare solent, non vllas
mihi plumas in cristas addidere. Vi-
di aliquando grammaticulum,
qui vnum aliquem versum aut O-
dam horatianum turgidius & e-
latiori fronte exponeret, quam
author totum opus composuerat.
Equidem, præter variarum Pro-
vinciarum dialectos, sex linguas
calleo, nihil tamen propterea tu-
midior aut elatior, quam olim pa-
tres nostri ante confusionem Baby-
lonicam, cum vniuersus terrarum
orbis communi lingua vteretur, nec
quisquam adhuc aut bilinguis, aut
criticus audiret. Non tantum, va-
riarum gentium regionibus pera-
gratis, variorum climantum inge-

nium
rogr
phian
dem
intell
quæ
tardi
ipſo
inleu
gener
vnum
re. O
stella
etiam
aliqu
cum
xidis
me &
quam
præ
patri
Regi
mne
re vi

nium perspexi, Prouinciarum cho-
rographiam vrbiumque Topogra-
phiam perlustraui, sed etiam earun-
dem Leges, Mores, & Politiam
intellexi; nec tamen hæc omnia,
quæ est animi nostri ignauia &
tarditas, eum vnquam mihi de me
ipso opinionem persuaferunt, quam
inleui quodam & inepto hominum
generi sperpexi, qui nusquam ad
vnum gradum è nido suo prorespe-
re. Omnium Horizontis huius con-
stellationum nomina, atque aliquid
etiam amplius noui; Vidi tamén
aliquando loquacem nautam, qui
cum præter stellam polarem & py-
xidis suæ Alphabetum nihil sciret
me & garrulatitate vinceret, & tan-
quam non vna sphaera inferiorem
præ se contemneret. Noui non
patrias tantum, sed & vincinarum
Regionum plantas plerasque o-
mnes, & tamen nunc pauciores sci-
re videor, quam cum vix mihi cen-

tum notæ essent, cum fori tantum
olitorii Botanicem cållerem. Capa-
ciores enim animi qui non modica
Scientiæ mensura saturantur, ante
se nihil scire credunt, quam omnia
sciant: Quod cum impossibile sit,
in Socraticam opinionem incidere
necesse est, & id tandem vnum sci-
re, se nihil scire. Homerum ex Pis-
catorum ænigmate tabuisse non
credo; nec Aristotelem scientiæ in-
certitudinem toties expertum, to-
ties in scriptis suis confessum, Ra-
tionem humanam naturæ operibus
in vestigandis imparem essem, Eu-
ripi fluxu, & refluxu ad ductum fuis-
se, vt in eundem se periturum inji-
ceret. Cras scilicet dedocebit pro-
uectius iudicium, quæ hodie didi-
cimus: nec aliud nos docet Aristo-
teles, quam quod cum docuerat
Plato, nimirum seipsum refutare.
Omne equidem Scientiæ genus pe-
ragraui, nulli acquiesco. Et quam-

uis

vis ex primis studiorum rudimen-
tis Peripatetici, Stoici, aut Acade-
mici audiamus; prostremo tamen
sapientissimum quemque Scepti-
cum factum tanquam Ianum ali-
quem in Scientiæ campis ingre-
dientem video. Philosophia ita-
que mihi est alia quidem commu-
nis, & authentica, quam in Scolis
didici, & qua aliorum animis inter-
fermocinandum satisfacio; alia pri-
uata ab experientia ducta, qua
meo. In summa sapientiæ abun-
dantia de Ignorantia questus & So-
lomon, effecitque adeo, ut non tan-
tum modestiores mihi conatus sint,
sed deiectiones etiam. Aliud quid-
dam præterea animum indentidem
subit, quot ut libros claudam, &
abjiciam nonnunquam efficit; Stul-
te nimirum hic parum proficienti-
bus studiis æuum consumi, & ne-
quicquam obscuris viarum ambagibus
scientiam quæri; quæcunque

hic tanto conamine, tantis laboribus acquiruntur, paululum modo si expectemus, ea omnia nos instinctu quodam, & infusione adepturos; præstare per modestam ignorantiam desistere, naturali Rationis beneficio contentos, quam sudoribus laborumque molestia incertam huius vitæ scientiam mercari, quam stultissimo cuique mors gratis datura est, futuræ Glorificationis appendicem.

sect. 9.

NEcdum uxorem ipse duxi, nec eorum consilium laudo qui bis ducunt; non quod aut secundas nuptias damnem, aut in totum Polygamiam improbem: Accidere enim potest, ut inæqualis sexuum numeri, & temporum ratione habita, necessaria videatur. Vniuersus mundus viri causa factus est; pars autem viri duodecim fæminæ

causa: Vir totus mundus est, & spiritus Dei; Fæmina costa tantum, & curua viri pars. Mihi satis placeret, si nobis etiam Arborum more citra coniunctionem procreare liceat, siue alia quæpiam reperiatur rerum propagandarum ratio, quam coitionis illa vulgaris, & triuiialis: nihil profecto ineptius est, aut viro sapiente indignius; nihil quod mentis celsitudinem turpius dejiciat, quam si animo iam deferbente reputet, quam insigniter ineptierit. Nec tamen hæc ita quenquam interpretari velim, quasi, à sexu illo dulcissimo alienatiore animo sim, immo vltro admiror, & amplector, quicquid pulchrum est. Summa cum voluptate eleganti cuiuspiam picturæ inhæreo, etiam si equitantum fuerit. Ea mihi temperies est, & hoc mihi pluris sum, quæ omni Harmoniæ genere delectetur. Habet certe Symphoniam quan-

dam Pulchritudo, nec ullus est Chordarum concentus ad tacitas Cupidinis notas comparandus: Vbicunque enim Harmonia, Ordo, & Proportio sunt, ibi Symphonia est; quo sensu etiam Sphærarum concentus defendi poterit. Cælestes enim motus illi ita ad ordinem & numerum concinati, ut cunq; sonos nullos ad aures emittât, intellectui tamen dulcissimum modulamen præbent. Harmonia gaudet quicquid harmonice compositum est, unde capitum istorum symmetriam suspectam habeo, quibus templorum Musica tam vehementer displicet. Hanc ego ut amplectar, tum obedientia, tum proprio naturæ genio adducor. Nam etiam vulgaris illa fidicinum circumforaneorum Musica, quæ alios hilares, alios dementes reddit, mihi quidem religiosum quendam affectum iecutit, & profundam de

principe Compositore meditationem. Aliquid certe diuinius habet, quam quod auris perſentiscit. Hieroglyphica est, & mystica totius rerum vniuersitatis vmbra; & talis in aure melodia, qualis Mundus iuste intellectus in mente futurus est. Est denique sensibile eius Harmoniæ specimen, quæ in auribus diuinis intellectualiter resonat. Non cum platone statuo Animam Harmoniam esse, sed harmonicam tamen, & modulamini musico admodum affinem: Ex quare accidit, vt nonnulli quorum corporis constitutio cum harmonico hoc Animæ genio congruat, poëtæ nascantur. Quamquam ad Rhythmum quidem omnes natura firgimur. Hinc est, quod Historiam suā à carmine auspiceretur * Tacitus; & Cicero ipse poëtarum pessimus, * *Vrbem Roman à principio reges habuere.*

cum solummodo pro * Poëta orationem haberet, in prima sententia in * Hexametrum offenderit. Sordida illa & homine Christiano indigna desideria, quibus Professio nostra male audit, in me non sentio: non pestem aut famem tacitus opto; non Calendariis & Ephemeridibus reuolutis malignos Astro-
rum aspectus sollicitus expecto; non Coniunctiones & Eclipses mortiferas, non aut ver insalubre, aut intempestiuas Hyemes lætus cerno. Ego & Agricola eadem oramus, omnia tempestiua, omnia salutifera; & qualia nec hominibus, nec temporibus sanitatem adimant. Ægrotem ipse nisi patientis malum mihi morbus sit, nisi eius infirmitati potius quam crumenæ meæ mederi cupiam. Vix honestum mihi videtur lucrum, nisi opera pro-
fit; quamuis negandum non est, fideles conatus nostros salarium

* Pro Ach. poëta.

* in qua me non inficior mediocriter esse Versatū.

suum meruisse. Pudet & vehementer dolet esse, præter mortem ipsâ, & morbos insanabiles: non id adeo, quasi artem superari indigner; sed publica Generis humani causa commotus, qua tanquam propria afficior. Vt vero generalius loquar; tres illæ nobilissimæ professiones, quas vnaquæque Respublica, vt optime instituta est, ita maxime in honore habet, ex Adami lapsu profectæ sunt, nec infirmitatibus suis vacant: Vt morbos habet Medicina insanabiles; ita & Iurisprudentia causas, quæ non dissolui, & Theologia vitia, quæ non corrigi possunt. Si consilia generalia erroribus obnoxia sint; qui infallibiles esse possint particulares Curia non video. Nullas habent ita perfectas regulas, quæ non ab hominibus, atque adeo fallibili ingenio profectæ sint; & alterius plerumque canones alterius consulta

damnant. Haud aliter ac superiorum scriptorum sententias Aristoteles confutare solitus est, quod licet rationi congruæ, suis ipsius preceptis & dogmatibus non consonarent. Ut autem peccatum in spiritum sanctum missum faciam, cuius non remedium tantum sed natura etiam ignoratur; Nephritidi aut Podagræ facilius medeor, quam Theologus superbiæ aut Auaritiæ. Sunt vitia quædam Medicinæ opera medicabilia, quæ Theologia sanare nescit; quæ huius præceptis spretis & contemptis, illius pillulis obtemperant. Artem non iactō, sed aperte dico; Commune rerum omnium remedium omnes stndiose vitamus, mors enim omnibus medetur malis. Nullum, præter, hanc, catholicon & vniuersale remedium noui; ad quam vtcunque nauseent *κακοῦ νοσήματα*, sano tamen Plato nectar est, & grata immortalitatis potio.

CVM omni hominum genere
Chaud aliter, ac sol conuersor,
amico aspectu tum bonos tum ma-
los intuens, Mihi quidem nemo
malus esse, ut quisque pessimus est,
ita optimus videtur; nimirum quar-
diu intra fines istos versatur, quibus
bonus est. Non vllius tam discors
est & asymphonus animus, cui non
indoles musica & flexibilis, har-
monicum aliquid succinere queat.
Magnæ Virtutes, nec minora vitia: ut
optimæ indolis inscriptio est, ita
in pessimam etiam quadrat. Nul-
lum enim est ita tentatum penitus,
& deprauatum ingenium, in quo
non partes quædam Sinceræ inue-
niantur, quæ per antiperistasi quæ-
dam magis elucent, & antipathiæ
suar viribus, & præualentia sese ab
impetentium vitiorum contagione
tutantur, à communi vsque malo
liberæ & intactæ. Quemadmodum

etiam se res habet in rerum aliarum naturis; Cum acerrimis Corrosiuis præstantissima Balsama in eodem corpore inueniuntur. Aio præterea, idque experientia fretus, ipsa venena antidotum suam in seipsis continere, quæ virus proprium premunt & subigunt; quam si dēpseris, non nobis tantum mortifera sunt, sed sibi ipsis etiam. Ego autem ab ea quæ intus est, corruptione metuo, non ab externi commercii contagiis. Mihi ab indomita illa & interna cohorte periculum imminet; ipse sum mihi ipsi contagiosus. Viuit adhuc in me homo umbilico carens. Corrodit me vsque & depascitur originalis cancer: ideoque *Defende me Deus de me*, Litaniæ meæ pars, & quæ inter secretas meditationes vox prima erumpit. Solus nemo est, quia vnusquisq; Microcosmus est, mundumque vniuersum secum circumfert.

Nunquam minus solus, quam cum solus; Vt cumque sapientis Apothegma, verum etiam est ex ore stultissimi. In medio eremo soli non sumus: non quod nobismet ipsis tantum, & cogitationibus nostris comitati simus; adest ubique Diabolus, perpetuus solitudinis comes, & tumultuum intestinorum rebellis author, solitarias vsque meditationes ad seditionem sollicitans. Et vt strictius agam, nulla est vspiam solitudo, nihil secretum & solum dici potest, nisi solus Deus, qui proprio contentus circulo per seipsum subsistit. Reliqua omnia præter partes suas dissimilares & Heterogeneas, quæ totidem quodammodo naturæ videantur, per concursum tantum Diuinum subsistunt, & per eius dextræ societatem quæ ipsorum naturas sustentat. Nihil denique solum est, quod non simpliciter vnum est nec

quicquam simpliciter vnum, nisi solus Deus. Reliqua omnia unitatem transcendunt, ideoque plura sunt.

Scet. II.

AD vitam meam quod attinet; nihil aliud est quam triginta annorum miraculum: cuius Historiam si enarrare velim, non tam vera referre, quam fabulam comminisci videbor. Mundus hic autem, non tam diuersorium, quam Nosocomium videtur, moriendi potius, quam viuendi locus. Non alium mundum, quam meipsum, quam meipsum fabricam, & Microcosmum curo, & contemplor. Altero illo haut aliter ac Globo meo vtor, quem interdum huc illic animi causa versare soleo. Qui me extrinsecus tantum inspecant, non aliud quam conditionem meam & fortunam contemplantes, in Altitudine errant: Atlantis enim hu-

meros calco. Punctum terra est, nec id tantum Cælorum respectu, sed cælestis etiam eius & æthereæ particulæ, quæ nobis inest. Moles hæc carnea, qua circumscribor, non animo limites ponit : Ultima illa superficies, quæ de finibus suis cælos monet, non facit vt credam mihi ullos esse. Trecentis sexaginta cubitis non contineor, nec arca, vt corpus capiat, animam comprehendit. Dum quo pacto Microcosmus sim studiosius inquiero, me nescio quid maiore mundo maius comperio. Aliquid certe Diuinitatis in nobis inest, aliquid elementis antiquius, quod solis ditio- ni non obnoxium est. Me Dei imaginem esse, non scripturæ tantum docent, sed natura etiam: hoc qui nescit humanam doctrinam nondum attigit, nondum in homine discendo Abcedarius est. Quod sine alienæ felicitatis iniuria dici

queat, neminem me vno fælicior
rem esse aio. *Ruat calum fiat vo-*
luntas tua; hoc in omni casu sub-
sidio est: nec enim aliud accidere
poterit, quam quod quotidiana
oratione petimus. Paucis vt di-
cam, Sorte mea contentus sum;
quo quid maius poterit Prouiden-
tia tribuere? Hoc certe illud est,
quod fælicitatem appellamus; hoc
ego potitus sum; hoc vel in ipsis
somniais fælix. Certe rebus omni-
bus, quæcumque delectant, per
quietem magis, quam vigilantes
afficimur. Hoc nisi ita esset miser
essem; experrectus enim excrucior,
& amicum abesse vsque queror,
quem gratum somniorum ministe-
rium de nocte iterum amplexibus
reddit. De beatis somniais non mi-
nus Deo gratias ago, quam de fæ-
lici quiete: Habent enim ista, quod
desideriis modestis, & modica vo-
luptate contentis satisfacere possit.

Certæ atræ bili imputandum non
erit, si nos omnes in hoc mundo
dormire dixerō; quæcunque hic
agimus, quæcunque meditamur,
mera esse somnia, & inter vitæ hu-
ius & futuræ imaginationes tan-
tum interesse, quantum nocturna
phantasmata à diurnis sensis diffe-
runt. Pariter in vtrisque ludimur,
simulacra tantum sunt, & emble-
mata altera altetorum. Nosmet
ipso nescio quomodo in somno
superamus, & tunc demum vigila-
re videtur animus, cum corpus dor-
mitare inceperit. Ligatio quidem
sensuum est, at rationis libertas.
Nec ad somniantium imaginatio-
nes comparanda est vigilantium
meditatio. In Natiuitate mea as-
cendens erat terrenus Scorpius;
hora planetaria Saturni natus sum,
& sane ex plumbeo illo Planeta
nescio quid contraxisse mihi vi-
deor. Facetus & virbanus non sum,

non conuiua lepidus, non geniali hilaritati idoneus; is tamen, qui per vnum somnium comædiam totam componere, in Theatro assidere, spectare, & audire, & risu tandem plausuque mihi ipsi somnium excutere possum. Siquidem autem, quam mens tum facta est, tam fidelis memoria esset, non nisi in somniis studerem, nec ad Religionis officia obeunda aliud mihi tempus deligerem. Sed crassior nostra memoria ita tunc temporis ab abstracta mente disiuncta est, vt totius rei gestæ oblita, nihil aliud iam experrectis animis, quam confusum quiddam & imperfectum memorare valet. Nec Aristoteles qui singularem tractatum de somno conscripsit, accuratam eius definitionem reliquisse videtur; nec, qui eandem correxit, Galenus; Noctambuli enim etiam dormientes sensuum

suorum actionibus defunguntur. Fateri igitur oportet aliquid in nobis esse, quod Morphei imperium non agnoscit, ecstáticasque illas, & abstractas animas, non aliter in corporibus propriis circumferri, quam spiritus audire, videre, & sentire videntur, cum tamen organo, & sensu priuentur, & facultatibus istis, à quibus informari debent: Quosdam sub mortis horam supra se loqui, & ratiocinari observatum est. Iam enim Anima ex corporeis illis vinculis liberari, & exolui; iam ut se dignum est, & acumine plusquam mortali sermocinari incipit.

Sect. 12.

NOs quidem somnum mortem dicimus; nos tamen non somnus sed vigilia perdit: hæc spiritus scilicet conficit, vitæ domicilium. Nulla sane vitæ pars mor-

tem aptius effingit ; vere enim viuit
 quis quam diu Naturæ suæ mune-
 re & facultatum officiis fungitur.
 Clementer Themistocles militem
 dormientem interfecit ; mitius sane
 supplicii genus , quam quod ullæ
 adhuc leges excogitarunt ; quod
 adeo Lucani & Senecæ ingenium
 fugisse miror. Hæc illa mors est,
 qua mori quotidie vere & proprie
 dici possumus ; Morsest , quam A-
 damus obiit , antequam mortalis
 esset ; mors , qua medium quidam
 inter vitam & mortem viuimus ;
 mors denique est : ita morti similis,
 vt ei me committere non ausim nisi
 precibus factis , & Luci quodam-
 modo per colloquium cum Deo
 habitum valedicto.

*Ad sunt tenebræ ; dissimiles nihil
 Luci tenebræ ; tu modo ne Deus
 Longe recedas ; nigriora
 Ne mihi nocte tenebricosa
 Peccata vultus excipiant tui
 Serenitatem : Namque diem mihi
 Tu Solus affers ; nempe solus*

Tu mihi Sol, & origo Lucis.
Tu dormientis tempora nuncine
Non dormienti proteges; summove,
Insomnibus qui semnolento
Artibus insidiantur, hostes.
Dulcis quies sit; nec nisi qualia
Saxo recumbens sensit Abramides,
Vexent quietos visa somnos.
Exiliat pede Mens volucris
Visura Calum, protinus ac mihi
Corpus quierit; protinus ut sacras.
Cum nocte decedente semno,
Excipiat sacra Lux tenebras:
Utque ipse cursu non alacriminus,
Quam sol, futurum mox peragam diem.
Mors somnus audit: Detur, oro,
Inde mori didicisse; detur
Somno supremo non placide minus
Olim sepulchro posse recumbere,
Hic quam recumbo. Qualis autem
Cunque sit hic mihi somnus, olim
Tecum excitari, si modo, si pater,
Hoc largiaris; des, licet aui breuem, aui
Somnum supremum: aequus recumbo.
Quo misera miser usque vita
Heu! somnolentas sterto dieculas?
Quousque frustra? nam brevis hac quies
Mox fugerit. Quando, ô, videbo
Perpetuam sine nocte lucem?

Hoc nempe Hypnoticon cubi-
tum iturus adhibeo, nec alio mihi
Laudano ad somnos faciendos o-

pus est. Postea securus ad somnum componor, soli longum valedixisse contentus, & ad R  surrectionem vsque libenter dormiturus.

Sect. 13.

Methodo illa, qu   in Iustitia Distributiua vtendum erat, in commutatiua frequenter vtor; geometrica proportionem in vtraque adhibita, qua aliis dum æquus sum, mihi ipsi iniquus fio, & in trito illo axiomate supererogo, *Aliis facito, quod tibi ipsi fieri velis*. Ad diuitias me non natum esse arbitror; quod tamen vt maxime in fatis esset, fatis tamen aduersatur est animi liberalitas. Nec enim tam vitium mihi videtur Auaritia, quam deplorata infania. Mortuum se credere, aut vrinarium factum, non tam ridiculum est non tam omnes Hel-lebori vires superat. A ratione non tam aliena sunt speculatiua hominum dogmata, & sententi  , quam conclusio & Praxis. Alij niues ni-

gras esse, alij terram moueri, alij animam aëream, aqueam, & igneam esse asseruerunt; hæc tamen omnia Philosophica sunt, & satis sana videbuntur, si apertam illam & miserissimam Auaritiæ dementiam contemplemur. Stygij istius & subterranei Idoli respectu me Atheum esse fateor: non possum illud colere, quod Vulgus veneratur. Aliquid forte apud me præparata eius substantia intra corpus valere potest, foris in actionibus nihil. Ad indignum aliquod facinus aut flagitium perpetrandum non Indiis vtrisque conducendus sum. Hanc solam ob causam me ipsum amo, & amplector; nec duo mihi brachia in complexus sufficere videntur. Severe nimis Aristoteles pauperes & egenos è liberalium numero excludit. Hoc si verum est, me non nisi votis munificis, liberalibusque desideriis libera-

lem esse fateor. Quod si illud Quam-
drantis exemplum non nobis tan-
tum in miraculum proponatur, sed
etiam ad Charitatis exemplar, iam
Pauperes Ptochotrophia ædificare
poterunt, nec Tempia ab opulen-
tistantum extructa sunt. Peculiari
in Charitate methodo, quam alij
non obseruant, vtor: à meipso oc-
casionem benefaciendi arripio: &
opportunitate ab inopia mea sum-
pta, aliorum angustiiis tum maxime
subuenio, cum ipse premor. No-
bismet ipsis enim honesto quodam
Stratagemate ad occasiones omnes
imminere debemus, & eiusmodi
consilio Virtutis actiones admini-
strare, vt quod in aliis circumstan-
tiis deficit, in aliis abundantius sar-
ciatur. Indiæ mihi in votis non
sunt, id tantum expeto quod satis
sit, quoque iis charitatis officiis
fungi possim quibus fungi velle ab
illo datum est. Diues est, cui vnde

bene
paup
ment
quan
Mun
tena
cont
quic
Si e
fente
ribu
fect
opu
esse
ctus
sum
na,
uem
fere
cit
vtri
nos
tis
lum

benefaciat suppetit, nec temere tam pauper quisquam reperitur, cui mens liberalis & ingenua non aliquam benefaciendi viam inueniat. *Mutua Iehouæ, qui gratiose largitur tenui*: Plus quidem elegantia in se continet hæc vna sententia, quam quicquid est vsquam Concionum. Si eadem Emphasi intelligerentur sententiæ istæ, qua olim ab authoribus dictatæ sunt, non tantis profecto præceptorum voluminibus opus esset, per Epitomen bonos esse liceret. Hac sola causa adductus mendicum præterire non possum, nisi aut inopiam eius crumena, aut animam precibus subleuem. Aduentitia illa & scenica differentia, qua discernimur, non facit vt partis eius immemor sim, quæ vtrique communis est. Sub pannosis istis centonibus, sub mutilatis istis & laceris corporibus incolunt animæ, nec materia, nec origi-

ne nostris ignobiliores : Vtrisque Deus in genere est, vtrisque patet via salutis æque expedita. Charitatis obiectum tollunt Politici isti, qui seruatoris nostri vaticinii immemores, nec rempublicam Christianam satis intelligentes, ciuitatem pauperibus vacaturam moluntur.

sect. 14.

Est autem alia Charitatis pars, huius columna & basis, nempe Amor Dei, cuius causa proximum diligimus. Ea enim demum Charitas est, Deum propter ipsum diligere, & proximum propter Deum. Quicquid amabile est, Deus est; aut saltem pars eius quodammodo separata, aliquid adhuc Diuinitatis retinens. Nec mirum videri debet in eo collocari affectus nostros, quod inuisibile; inuisibile enim est quicquid vere amamus,
nec

nec quicquam tam sancto nomine dignandum est, quod sensuum tantum affectibus veneramur. Hunc ad modum virtutem collimus oculis ignotam; hunc ad modum eam amicorum partem amamus, & amplectimur, quam amplecti non possumus. Deus cum vniuersa bonitas sit, præter seipsum nihil amare potest, nos solummodo propter eam partem diligit, cuius originem à diuino eius spiritu deducimus, Parentum amores, vxorum & liberorum affectus, si diligenter excutiamus, leues admodum & instabiles sunt, nihil solidi nihil veri habentes: quod autem ex his firmissimum esse vinculum videtur, mutuus nimirum parentum & liberorum affectus, quam infirmum ipsum, quam non dissolubile videmus? Ad mulierem nos conferimus, matris in vxore obliti, vterique eius, qui nos ipsos peperit, in

eo qui imaginem nostram pariturus est. Hæc cum nos liberis bearit, migrat iterum affectus, & à lecto ad liberos descendit, nec tamen ibi fixiori vestigio mansurus: Hi progressa iam ætate, aut nos mortuos cupiunt, aut vxore ducta honestam tandem transferendi affectus causam reperiunt. Sic viuos quodammodo sepeliri nos posse videmus, & sepulchrum in propagatione spectare.

sect. 15.

VT itaque Coronidem tandem adjiciam, infra, siue (quod vult Copernicus) supra solem nullam esse felicitatem aio. Nec quicquam crambes etiam decies repetitum habet frequens illud Epiphonema, totiusque Salomonis sapientiæ compendium, omnia vanitas sunt, & afflictio spiritus. Nihil est felicitatis in his quæ mun-

us veneratur. Ideas Platonicas dum Aristoteles refutat, in Ideam ipse incidit; nihil enim aliud est eius summum bonum, quam somnium & Chimæra. Id, cuius fruitione Deus pariter atque Angeli fælices sunt, & cuius defectu Dæmones miseri, id veram fælicitatem appellare non metuum; ad hoc autem quicquid conducit per haud inuitam Metaphorum eodem titulo insigniri poterit: Præter hoc quicquid vulgus Fælicitatem nominat, mihi fabula & spectrum est; & amabilis tantum impostura, quæ præter nomen solum mihi fælicitatis habet. Si denique in Conscientia pacem, in affectus imperium, erga Teipsum, & Charissimos meos pietatem mihi, ô bone Deus, benignitas tua in hac vita dederit, Cræsum ipsum miserari potero. Hæc eorum summa est, quæ modestissimæ meæ ambitioni in votis

174 RELIGIO MEDICI.
sunt, quæque hic in Fælicitatis al-
bum adscribere ausim, in quibus
nullum dextræ tuæ modum aut li-
mitem pono, quicquid sapientiæ
tuæ beneplacito visum fuerit, de
me facito, De me quicquid fiat,
fiat voluntas tua.

FINIS.

Anacephalæosis eorum, quæ singulis sectionibus ab Authore tractantur.

PARS PRIMA.

DE FIDE.

SECT. I. Author, vna cum operis huius occasione, quomodo & ad nostram, & ad alias Religiones affectus sit, ostendit.

2. Religionis reformandæ necessitas & occasio.
3. Suam cuique Religionem examinandam esse. Nos & Pontificios quid intersit. Quomodo ad Cæremonias, & Religionem Pontificiam Author affectus sit.
4. De Reformatione in genere.
5. De Ecclesia Anglicana. De Adiaphoribus.
6. De controuersis & dubitationibus in iis, quæ ad Religionem spectant. De Hæresi in genere. Hæreses tres, quibus olim Author implicitus.
7. De Regionum diffidiis, & controuersis.
8. 9. De mysteriis & subtilitatibus theologicis.
De fide.
10. De Deo, & eius Attributis. De Æternitate & Prædestinatione.
11. De Trinitate. De Mundo inuisibili.
12. 13. De Sapientia diuina, eademque contemplanda.
14. De Diuino in rebus creandis artificio.
15. De Natura, & Theologia naturali.
16. 17. De Prouidentia diuina, & fortuna.
18. De Demonis artificio circa Atheismum.
19. Nullos esse Atheos.

20. 21. Curiositatem in diuinis periculofama
esse. Subtilitates quædam Theologicæ.
22. De Scripturis facris. De Alcorano.
23. De Librorum multitudine.
24. 25. De Omnibus in gregem vnum con-
gregandis. De persecutione, & Martyrio.
26. De Miraculis.
27. De Miraculis & Reliquiis Pontificiis.
28. De Oraculorum celsatione.
29. De Spiritibus, & magis.
30. De Magia naturali.
31. De Anima Mundi.
32. De Geniis, & Spirituum natura.
33. Homo Animal amphibium, & vero nō-
mine Microcosmus.
34. Spirituum locus. Creationis finis. Mundi
vnitas.
35. De Creatione Hominis. De Anima huma-
na, eiusque productione: *An ex traduce?*
36. De corpore humano. De manibus &
spectris.
37. De Morte contemnenda.
38. 39. Humanæ naturæ historia.
40. De Memoria post mortem colenda.
41. 42. 43. De Vita longa, eiusque incom-
modis
44. De excidio Mundano.
45. De Vaticiniis idem prædicentibus.
46. De Extremo Iudicio.
47. De Resurrectione, eiusque modo.
48. De Cælo.
49. 50. 51. De Inferno.
52. De vitæ huius afflictionibus.
53. An extra Ecclesiam salus?
54. De Philosophorum antiquorum vitis.
55. 56. 57. De Ecclesiæ finibus, & Seruando-
rum numero.

58. De Salutis certitudine.
59. De Salute per Fidem solum consequenda.

PARS SECVNDA,
DE CHARITATE.

- SECT. I.** De Sympathia & Antipathia. De Odii obiecto.
2. De Beneficentia in Pauperes. Digress. De Physiognomia.
3. De Charitatis speciebus. De charitate in aliis docendis, in disputationibus, in Historiis conscribendis adhibenda.
4. De eadem in aliis iudicandis, & corripiendis.
5. In alienis miseriis, & ægritudinibus consolandis: in amicitia colenda.
6. De amore & Amicitia.
7. De contemptu sui: & inimicis diligendis.
8. De Superbia. De Scientiarum & sapientiæ studio.
9. De Coniugio. Digress. de Pulchritudine & Musica.
10. De Conuersatione cum aliis.
11. 12. De Somno & Insomniis.
13. De Avaritia, Liberalitate, & Beneficentia in pauperes.
14. De Pietate erga Deum, erga Parentes, erga Vxorem & Liberos.
15. De Felicitate mundana

D

